

თ ი მ ს ა რ ი ა ნ ი

თარგმნილი სპარსულიდან

მ ე ფ ა ს თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს მ ი ე რ .

№ 1/2

ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით და წინასიტყვაობით.



ბ ზ ი ლ ი ს ი

მსწრაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ.

1903



Дозволено цензурою, Тифлисъ, 12-го января 1901 г.

წ ი ნ ა ს ი ტ ე ვ ა ო ბ ა .

თიმსარინი, რომელიც ჰირველათ გამოდის ქართულს ენაზე, გადმოთარგმნილია სპარსულის ენიდან, როგორც სათაურის შენიშვნა გვაუწყებს, მეფის თეიმურაზის მიერ. მაგრამ ეგ კი ნამდვილათ არ ვიცით, რომელ თეიმურაზ მეფეს ეკუთვნის თარგმანი, ჰირველს, თუ მეორეს. ცოტა უსტორ-მასტორება ენისა, რომელიც თეიმურაზ ჰირველს არ შეშვენის, და აგრეთვე ის გარემოება, რომ მეზვიდმეტე საუკუნას ხელთნაწერი თიმსარინისა სრულებით არ მოიპოვება, ადგილს აძლევს მოსაზრებას, რომ შრომა უფრო თეიმურაზ II უნდა ეკუთვნოდეს, ვიდრე ჰირველს. მაინც-და-მაინც ამ საკითხის გადასაწყვეტი საბუთები ჯერ ხელში არ გვაქვს და ამის გამოკვლევა მომავლისთვის უნდა გადაიდვას. სიტყვა „თიმსარი“ ანუ უფრო ნამდვილი გამოთქმით „თიმსალი“ — სპარსულს ენაზე ნიშნავს არაკს ანუ აშბაყს.

თავდაპირველათ ეს თხზულება ინდოურს ენაზე გაჩენილა, ინდოურიდან მომდინარეობს ფალაური თარგმანი, ფალაურიდან ძველებერი სპარსული მეათე საუკუნისა. მეთორმეტე საუკუნეში ძველი სპარსულასგან შეუმუშავებიათ ახალი თარგმანი. სპარსულისგან არის ნათარგმნი ქართული თიმსარინი და თათრული. ფალაური ენიდან აგრეთვე ეს თხზულება უთარგმნიათ არაბულზე, არაბულიდან ასურულზე, ებრაულზე და ისპანიურზე, ხოლო ასურულიდან მომდინარეობს ბერძნული თარგმანი ¹⁾. ამგვარათ თიმსარინის თარგმანი ეგველა ძველ ცნობილ ლიტერატურას ჰქონია და ამ მხრით არც ქართული ჩამოჩენია სივებს.

¹⁾ Сергѣй Ольденбургъ, профессоръ. О персидской прозаической версии книги Синдбада. Сборникъ статей учениковъ профессора Барона Виктора Романовича Розена. СПб. 1897, стр. 274.

დედა ახრი თიმსარანის მთავლით ასე შეიძლება გამაინხტოს: ინდოეთის მეფე თავყარჩხან სვიანობით, სიმდიდრით, სიბრძნით და დიდებით ასეთი განთქმული იყო, რომ სხვა დედამიწასე ტოლი არა ჰქონდა, მაგრამ უშვილოების გამო დაღონებული იყო. თავის უკეთესის ცალის რჩევით, ხელმწიფემ დაურიგა სიმდიდრე მონაკები გლახაკთა, ობოლთა და ჭკრივთა და აკრეივე შეუღაბნეთა, კურცხლით ეგუდრა დმერთსა, და დმერთმა მიანსჯა მას შვილი. გახარებულმა მეფემ შეჰქარა ვარსკვლავთ მრაცხველნი და ჭკითხა მათ ბედი თავის შვილისა. მათ უქადაეს ხელმწიფის შვილს ჯიმშადის ბედი და დღეუკრძელაბა, მაგრამ ესეც დაატანეს, რომ ცხოვრებაში დიდი განსაცდელი მოელის ეშმაკისაგან. მეფეს ერთი ხელაფანი სუმბატ აქიმი უავდა, მეცნიერი და ფილოსოფოსი, და რა კი დანანჩენმა ვეზირებმა ვერაიერი ვერ შეასმინეს მეფის შვილს, თავის ერმა მას მიაბარა გასაცრდელათ. ხელმწიფის შვილმა სუმბატის ხელში მალე ისწავლა უოკელი კაცობრიული მეცნიერება და სწავლა. რა სწავლას მორჩა და მოიწიოთ, სუმბატ აქიმმა ხელმწიფესთან მოსაუკანათი გაამზადა, მაგრამ ჯერ საეტლოში ჩახედა, და რა ჭყარა რამლი, უეცრათ შეკრთა და იერი წაუვიდა. მეფის ძემ შეატყა, რომ კარგი ნაშანი არ იყო, და სთხოვა უველაიერი ნამდვილათ ეთქვა. სუმბატ აქიმმა მათხსენა, შვიდ დღეს და ღამეს შენს თავსეც ხმალი იქნებისო, და დარბება მისცა, ამ შვიდ დღეს და ღამეს ხმა არ ამოიდგო, რაც არ უნდა გკითხონო თოითონ ხელმწიფესთან აღარ გაჭევა და მარტო შვილი გაგვხვანა. შვილმა ხელმწიფეს არავითარ კითხვასე ზასუხი არ მისცა. გაოცებულმა ხელმწიფემ არ იცოდა რა ექნა, სუმბატ აქიმი არ გამონსდა, და ვერას კაციდან თავის შვილის მუნჯობის მიზეზი ვერ ცაიგო. მამან წამოდგა ძიძა უმაწვალისა და ხელმწიფეს უთხრა, მაგის მიზეზს მე გავიგებო, მე ძიძა ვარო, მე უველაიერს მეტყვისო, და წაიფანა ხელმწიფის შვილი თავის სახლში. ძიძამ ხელმწიფის შვილის სიღამასეს ველარ გაეძლო, არშიობა დაუწყო და აღუთქვა, თუ ნებას დამეობი, მამაშენს მოაწამლავ და ტახტი შენ დაგჩეპაო. ხელმწიფის შვილმა ზინდით უარ-ყო ეს უცნაური წინადადება, და უთხრა, ამ შვიდ დღეს მამას ხმას ვერ გავცემო და, თუ ამ შვიდ დღეში მოგვედი

ბედი შენი არის, თუ არა მკის ზასუხს მერმე ცაცემო. ქალმა ცადასწუვიტა თავის ცადასრჩენათ ხელმწიფის შვილის დაღუპვა შვიდ დღემდის და ამ ახრით ხელმწიფეს დაბეზლა, სასაკეტოთ მომინდომა და შენის სიკვდილის წინადადება მომცაო. ხელმწიფემ დაუფერა და შვილი ჯალათებს მისცა მოსკლავდა.

ხელმწიფის ვეზირებმა შენიშნეს დიაცის ვერაკობა და ცადასწუვიტის ეშველათ ხელმწიფის შვილისათვის. ვეზირები, თავი ვეზირადან დაწვებული, თითო თითო დღეს შედიან ხელმწიფისთან და თავის თამსარებით ანუ არაკებით დიაცის ეშმაკობაზედ არწმუნებენ ხელმწიფეს და ხელმწიფე ახერებს შვილის სიკვდილით დასჯას, მაგრამ თითოეულის ვეზირის შემდეგ შემადის ხელმწიფისთან დიაცი და სხასუხთ თამსართი ხელახლა აჯერებს ხელმწიფეს შვილის დასამაულობაში და ხელმწიფე ბძახებს იძლევა შვილის სიკვდილით დასჯისას. ამრავათ ცადის შვიდი დღე, ხელმწიფის შვილი ხმის ამოღებს, სემბატ ექიმა გამოხსნდება, სიმართლე გამოაშკარავდება, დიაცი დაისჯება, ვეზირები და სემბატ აქიმი დიდ სასუქარს და მადლობას მაიღებენ, ხელმწიფე თავის შვილს ულოცავს ტახტს და საყოველთაო მშვიდობა და ბედნიერება მყარდება.

თავი სასაკვი მოთხრობისა არის თამსარებში ანუ არაკებში. სზარსულს „დადს სინდბადის წიგნი“, რომლიდგანაც ქართული თამსარისანი არის სათარგმნი, სეულ ოცდაცამეტი თამსარია ქართულში ერთი თამსარი „მოზიზღარა კაცი და ზურები“ არ არის სრულებით და ერთიც „ოფოფი და განდეგილი“ აკლია ხელთასწერებს. დანარჩენი უველას (ხუსსა თამსართა იხილე 110—111 გვერდზე). ხოლო არაკები ზოგჯერ სხვანაირათ არის განაწილებული მოლაშვრაკეთა შორის, ვიდრე სზარსულში. სზარსულში თითო ვეზირს ორ-ორი თამსარი ეკუთვნის, ქართულში კი მეხუთე და მეექვსე ვეზირს თითო თამსარი უწევს, სამაგიეროთ მეოთხე ვეზირს ქართული თამსარისანი საშს არაკს აკუთნებს. ეს მტირე განსხვავება, შეიძლება, ცუდათ დატული ხელთასწერების მიზეზი იყოს, მაგრამ ესეც შესაძლებელია, რომ იმ სზარსულს დედისში, რომლიდგანაც უთარგმნიათ ქართული თამსარისანი, ასეთივე რიგი იყო.

ხელთაწერებს თაიმსარანისა, რომელთაც ჩვენამდის მოუღწევიათ, უგელას დიდი სკალი აქვს: არც ერთი ხელთაწერი სრული არ არის, ამას გარდა ზოგიერთ ხელთაწერებში ესა და რიგი თავები-ს შესწორებული და შეცვლილია, ასე რომ სულ სხვა რედაქცია გამოდის; ზოგჯერ თაიმსარანის არაკები შეერთებულია სიბრძნე სიტრუის არაკებთან. ჩვენ ხელთა გვქონდა თითქმის უგელა ცნობილი ხელთაწერები თაიმსარანისა, ამათში №№ 13, 1538, 3615 და 2446 ეკეთების წერაეთხვის სს'ზოგადობის წიგნი საცავს. ერთი ც მოაზრება ზეტერბურგის სჯარო ბიბლიოთეკაში (№ 52 თ-ს გრუ-ზინსკის ხელთაწერებისა), ამ ხელთაწერიდან გადმოუღია ასლი ბ-ნს გ. ნ. გესტმანს 1891 წელს, რომელიც ჩვენ გვითავაზა და რომლისათვის გულითადაც მადლობას ვუძღუნით. ხოლო ზეტერბურგის ხელთაწერი აღმოჩნდა სრულიად შეცვლილი და შევსებული დავით რეკტარისაგან და ამიტომ გამოუყენებელი. აქედან ჩვენ დაფურთოთ ჩვენს გამოცემას მარტო ბოლო (იხ. გვ. 106—107), სხვა არ გამოგვადგა. ზირველი 28 თაიმსარი ამ ხელთაწერისა რიგით ეთანს-შება სხვა ხელთაწერის, მაგრამ ესა შეცვლილია. შემდეგ ამისა დავით რეკტარი უმატებს 11 თაიმსარს ანუ არაკს მისგანვე შეთა-ზულს, და თუთა აწერს თაუმა: „აღქმის ძის დავითის მიერ მოგონილი და ქმნილი“ (გვ. 75ა). ბოლოში დავით რეკტარი მოგვით-სრობს, თუ რა ცვლილება მოუხდენია მას თაიმსარანში:

„შეცნეონა ამასკადან სუ განმეცხავთ, რომელ ესე მისი სქმე არ იყო და რად სწერდათ. თუ ვინმე იტყუოთ, მართალ არს, მაგრამ სიტელი უფროს განცხრომისად შემდგომილია, ამის სოფლისაგან ჯმნილინცა მოღვაწენი ოდესმე განიცინებენ. მე გულ-სეგდიანი გსჯე და ცუდათ ჯდომასა ესე შრომა ვარნიე, თუარა ამისი წერა სემი კელი არ იყო.

„მოითხვალთა ოდენ მოგახსენებ: რა ვჭეო, თუმიცა ესე წიგნი სრულად ხემს ესასკედან გამეძროთ, ვისცა გარდმოყოარზნია, მას შრომა წახუნდებოდა და ამისთვის მოყერიდე, მაგრამ რადგან დიდად ავს ესასკედ იყო შეწეობილი, მე როგორმე გავსიარე და უცნოდ კი არ შევაწევე, ამიტომ რომ კარგი ესა ამისთანისა ცუდს ამბავსკედ რად

უნდა დამეძრო! ამ წიგნში რაც არაკების ბოლოება, ხემა მოგონილი და გაკეთებულია, და ზოგიერთიგ ჩემივე მოგონილია. თუცა ავია და დაწესებით, მაგრამ ამისთანა წიგნის ის შეეფერებოდა, და შეცნობებით რად უნდა იქმულ აოა?!

„ამათ სიტუვასთა მამსენებელი ვარ ალექსის ძე დავით. თუკს დეკემბერსა, რიტხვს 10, წელსა 1761“.

წერა-კითხვის საზოგადოების ხელთნაწერთა შორის უველასე უკეთესი აღმოჩნდა № 1538 შეთვრამეტე საუკუნისა. ამ ხელთნაწერში ტექსტი დაუთვილია თავებათ, თიმსარებს უძეტეს შემთხვევაში სთავდავი უზის და ესითაც სხვებს ბევრათ სჯობია და თავდაზირველი რედაქციის კვალი ემჩნევა. ამიტომ ამ ხელთნაწერზე დავაძეარეთ ეს გამოცემა. № 13-ში შარტა 11 კარია დაცული, გადაწერილია 1811 წელს, ესა შეცვლილი და გარუქნილია. № 2446 ნაწუვეტს წარმოავადგენს თიმსარიანისა და ეკუთვნის შეთვრამეტე საუკუნეს. № 3615 გადაწერილია 1804 წელს, რიგით მისდევს № 1538, მაგრამ ეს აქაც შეცვლილია, გადაწერი თვით ამბობს გაიუჭებელი დედანი მქონდათ, მაგრამ ეს ხელთნაწერი ხვენთვის მასიც საუურადლებათ, ვინაიდან ამში დაცულია ერთი არაკი „ქურდი ახალგაზდა“, რომელიც სხვებში არ არის. ეს ადგილი ჩვენ შემოგვაქვს ამ გამოცემაში (იხ. გვ. 103—105) აგრეთვე ამ ხელთაწერიდან, რომელიც გიორგი წერეთლის ნაქონია, შემოგვაქვს სხვალებში ზოგიერთი ადგილები ²⁾. ამ რიგათ სხვა და სხვა ხელთნაწერებიდან ჩვენ თიმსარიანის ტექსტი თითქმის შევავსეთ, ავლია მხოლოდ ერთი თი მსარი „ოფოფი და განდეგილი“.

ე. თაყაიშვილი.

²⁾ დაწვრილებით ცნობები თიმსარიანის ხელთნაწერების შესახებ იხილე ჩემს „Описание рукописей Общества грамотности“, т. 1. стр. 109, 290—302.

თ ი მ ს ა რ ი ა ნ ი

კარა პირველა

დასაწყისი. ინდოვეთ კელმწაფისა ამბავი და ცხოვრება მისი. სხარსუ-
ლისაგან თარგმნული ქართულად ნეტარად კსენებულისა ჰატრანის მე-
ფის თეიმურაზისაგან. კურთხეულ იყავნ კსენესა მისი, ამინ.

იყო კელმწიფე ერთი ინდოეთისა სამეფოსა შინა ნათესა-
ვად ჩინგთა ძველთა გვართა კელმწიფეთა შვილი, და სახელად
თავყარჩხან ერქვა. ასეთი დიდი და ძლიერი კელმწიფე იყო,
რომე ყოველნი ძველნი ხსენებულნი დიდნი კელმწიფენი ვერა
რომელნი ესწორებოდნენ. სიკეთესა და მოსამართლეობასა
მისსა კაცთა ენა ვერ იტყვის; სიმდიდრისა რიცხვი და საზო-
მი არა იყო; სიბრძნესა, სამართალსა, სიუხვესა და მოწყალე-
ბასა მისსა ყოველნი ინატრიდენ, და ყოველივე ზნენი კეთილ-
ნი, რომელი შვენის კელმწიფეთა, თავსა შორის თვისსა დაეთესა.
და ესეცა ვთქვათ, სხვათა კელმწიფეთა არცა თუ სიზრმად ოც-
ნებოდესთ ეგოდენი სიკეთე მისი. მაგრამ შვილი არა ჰყვანდა.
და ჰყვა მას აქიმი და ბრძენი სახელად სუმბატ. და, ვითა ფე-
რობდა, ეგრეთ ჰყვანდა სატკივრისათვის. ხოლო უშვილოები-
სათვის ესოდენი ზრუნვა ჰქონდა, რომ ასეთი დიდი და ბედ-
ნიერი კელმწიფე ცის კიდით კიდემდისინ ბძანება გასული
ასეთსა ზრუნვასა და შექირვებასა შინა იყო, რომ ჯოჯხეთში
მჯდომის კაცისაგან უფრო უსაწყლესი იყო, რომ არა გამო-
სვენება და სალხინო საქმე არა იამებოდა რა. გულში ფი-
ქრიანათ იყო და პირსაც დააჩნდა. დამკლდა და გაყვითლ-

და, და მნახავთაცა შესაბრაღისად შეიქნა. ასეთი პირ შეუღლებული და საშიში კელმწიფე იყო, რომ რომელ ვერცა თუ ვაზირნი, ვერცა თანა ზრდილნი და ვერცა თვით იგი ბრძენი აქიმი ვერა ჰკითხვდენ, თუ რა იყო მიზეზი მისი ეგრეთ ყოფნისა. ცოლნი ჰყვანდა მეტად ბევრნი დიდთა კელმწიფეთა შვილები და ტურფათა მკვრელნი, მაგრამ პირ მღიმართ ვერა ვინ იკადრებდა ჰკითხვასა და ეგზომი კადნიერება არავისა ჰქონდა. და მათ შუა ერთი უებრო მნათობი ქალი იყო, ბრძენი და სიტყვა ტკბილი, ყოვლითურთ უკლებელი, ფრთხილი და გამოცდილი, და სხვათა ცოლთა უფრო უახლოვეს მდგომი და საყვარელი. და იგი ხედვიდა კელმწიფესა ასეთს ოხქნასა ქვეშე დაპყრობილსა, და ეგზობოდა ცეცხლითა ორკერძოდ ერთგულობისა და სიყვარულისათვის. გარნა ესე ვითარისა შეკადრებისათვის უჩვეველ იყო: ეშინოდა და ვერა გზა გაეღო, თუმცა ეკითხა. დღესა ერთსა თავსა შორის თვისსა აღირჩია და თქვა: „თუ მოწყალესა ამას კელმწიფესა ჩემსა ესრეთ დღითი დღე ვხედვიდე, ვიგონო შემთხვევა და ვკითხო, რა არის შექირვება, ესეოდენი სევდიანობა? ანუ მოვკვდე და ანუ შევიგნა. ნუ თუ ერგოს ვისგანმე ჰირთა მისთა“. ესე განიხრახა და გაიწირა თავი თვისი და სიტყვა ასე შეუკაზმა და თქვა, ნუ თუ სიტყვათა კელოვნებამან, სიტკბოებამან, მკვერობამან განაწყროს გული მეფისა კადნიერისა. ამისთვის, ვითარცა იგი ვინმე წყლულსა ფერხთა ლომისათა ლოშნითა არა განიბძარა ლომისაგან სიამოვნეთა ლომისათა ¹⁾, ესრეთ შეეკაზმა მრავალ-ფერად შემკობილი ფერად ფერადითა სიტყვითა და ეგრეთცა მიქონდა სიტყვანი სიბრძნითა სავსენი, რიტორებით შეზავებული და შეთხზული და შაქრისაგან უფრო უტკბოსი.

¹⁾ ვარიანტით: ვითარცა იგი ვინ წყლითა ფერკთა ლომისათა ბანდეს და ლოშნიდეს წყლულთა მისთა და სიამოვნითა მით ლომისაგან არლარა განიბძაროს.

კარა ბ.

აქა უკეთესას ცოდვისაგან მასგლა და გეწარაბას კამოარჩე-
გა მასგან.

ქელმწიფესთანა ტახტისა პირსა დადგა ჩვეულებისაებრ წე-
სითა მოაჯეთათა. შეხედნა მეფემან და არა ენიშნა ეგრეთ
წადგომა მისი, რამეთუ არს მოქვენეთაგანი და არა უბრძანა რა,
არამედ ელოდა მისგან თქმასა და უქვერეტლა. ხოლო დედაკა-
ცმან მან გონიერმან ბრწყინვალე პირი თვისი მიწასა დასდ-
ვა, ტახტისა ფერხთა აკოცა და თვალ ცრემლიანმა იწყო სი-
ტყვად და თქვა: „სე უსწოროვო და უამხანაგოვ მაღალო კელ-
მწიფეო, მე შენისა მკველისაგან ამაღ სიტყვა ბრძანებისა
უწინ ზრახვად და კითხვად სიკვდილი აღვირჩიე ღუმილისა ამა
შენისათა კიდევან, თქვენი ეგე ულხინობა და უნიშატოდ ჯდო-
მისა ყურება რა არის? ესე რომ პირსა ყოვლისა ქვეყანისასა
გარდასრულნი და აწცა მეტახტოსნენი შენსა სვიანობასა და
სიდიდესა ინატრიან; სამოთხესა შინა მყოფნი შენსა მეჯლიშ-
სა ახსენებენ; შენითა მოსამართლოებითა ყოვლნი იხარებენ.
არა თუ შენი სამეფო, არამედ ოთხნივე ყურნი ქვეყანისანი,
მტერნი და მავნენი სამეფოსა შენისანი ჯერეთ ცოცხალნი
შენითა შიშითა დამარხულან. მაკედონელმან შენი მანდატუროთ
უხუცესობა რომ იშოვნოს, იგიცა შესჯერდეს. რაცა რომელ-
სა სიკეთესა სახელი ერქვას და შენსა სამყოფსა მიდამოსა არ
იყოს? ზღვისა სულიერნი ზღვაში შენსა ქებასა წარმოიტყვი-
ან. ნადირნი ყოველნი შენგან შენითა მოსამართლეობითა,
საბოძურისა სიმრავლითა შენითა, სახამოსთა თათბირთაგან,
მრავალთა მძლეთა გამარჯვებისაგან თავ დაჯერებით მხიარულ-
ნი სმენ და ლხინობენ და შენსა კელმწიფობასა აღიდეგენ. ლან-
თარჩთა და მოქალაქეთა ხარკთა ტვირთი ასე გაუმსუბუქები-
ათ თქვენითა ბრძანებითა, რომ თითითაცა ერთითა აღებად
შემძლებელ არიან. თანსკუნჯნი შენთა სარაიათა შენსა სვიანო-
ბასა ქადაგებენ და მხარ გაშლილნი ბრძანებითა ღვთისათა

შენთა ტახტთა ბედნიერისა ფრთითა ჰფარვენ და უჩრდილვებენ. ფარშამანგნი შენთა მალალთა კოშკთა მყოფნი შენსა ქებასა ყივიან, და მფრინველნი გარეთ (მყოფნი) შენთა ლაშქართა სიდიდესა აქებენ, ანგელოსთა დასნი და გუნდნი თუ შეეღარების, თვარა სხვა ვერა შეეღარების. ვფიცავ ღმერთსა, რომ შენი არამი სამოთხეზედ არა ღია უარესი არის. შენსა ბედნიერსა პირსა სევდიანობისა და შეჭირვებისა არმური დასჩნევია. აწ ვიაჯი, რათა შენისა ტახტისა პირსა შენისა გამარჯვებულისა კლმითა დაღვარო სისხლი ჩემი, და ანუ მიბრძანო და კვაშიადი გამომიცხადო, და თქვენის მწუხარებისა და მკმუნვარებისა მიზეზი გამომიცხადო, მიბძანო, გამაგონო და მომკლა, დიდო და მალალო კელმწიფეო, უხვო და უშურველო“.

კელმწიფემან ესრეთ უბრძანა: „ხომ ვიცით ეს საწუთრო არავის გაუთავდების და არავინ დარჩების, რომ ამ სოფლიდამ არ გამანძულდეს. ვინც დაიბადების სიკვდილი უკან მისდევს, და ასეთი სიხარული არ იქნების, მწუხარება უკან არ მისდევდეს, ვინცა ადამის და ევას შვილნი არიან¹⁾), უნდა რომ თითო ჯამი სიკვდილისა სასმელი დალიოს, სულისა და კორცისა სიმწარე სამსალაში გარიოს²⁾). აწე ცოტა ხანი მიკლია, რომ ჩემს ყურს სიკვდილის კმა და ამბავი მისწურვია, და ამ უხანოსა სოფელსა ასრე სწადიან, რომ ჩემი მორქმა და დიდება ოხრად დამაგდებინოს, ჩემს უკან ჩემი შედეგი ნაყოფი არავინ მომდევს, რომ ეს ჩემი გამდიდრებული ტახტი ჩემს უკან შეინახოს და უბატრონოს, და ჩემს უკან ჩემს საპატრონოსა ზედან უცხომ არავინ გაიხაროს. როგორც ყმაწვილიანი აკვანი ძიძამ შეინახოს, მე ჩემი სახელმწიფოს რიგი ისე შემინახავს, აწე მეშინიან, რომ როგორც ძიძას აკვანი წაექცეს და ყმაწვილი მოკვდეს, ისე ჩემი ქვეყანა ჩემს უკან არ აოხრდეს. მე არც სიკვდილისაგან მეშინიან და არც წასაწყემენ-

1) დედანში სწერია: ვართ.

2) ვარიანტი: სულისა და კორცისა სიმწარის კუამლში გაიაროს.

დელი საქმე მიმიძღვის, რომ იმისთვის ვსწუხდე, მე ამას ვნაღ-
ლობ და ეს არს ჩემი სამძიმალი, რომ ჩემს უკან ასეთის
ზალუმის კელმწიფის კელში არ ჩაცვივდენ ჩემნი დაზრდილნი
ყმანი და ჩემგან შენახული ქვეყანა, რომ დღე ყოველ ნა-
თელი ღამედ არ შეექნასთ და ველარ იცხოვრონ. ჩემი შეჭირ-
ვება ეს არის და ამასა ვფიქრობ“.

ქარი გ.

კელმწიფის ქალისაგან უშვილოების ჰასუხას მოხსენება ესრეთ.

რა ქალმან კელმწიფისაგან ესე გაიგონა, სიხარულის ცრე-
მლით ატირდა და მწარედ აღმოისუნთქა. უებროსა პირსა კე-
ლი იკრა, სამკაული გარდაიყარა, ვარდსა და ბროლსა ზედან
ნახოქმან სისხლმან შემატა, და კელმწიფესა ესრეთ მოახსენა:
„კელმწიფეო, თუ შენი ზრუნვა და შეჭირვება ეგ იყო, აქამდინ
რატომ დამბადებელი მოწყალე და შემწყნარებელი ღმერთი
არ მონახე? ანუ მისთა სარწმუნოებით მავედრებელთათვის რო-
დის დახშულა კარი მოწყალებისა, რომელ შენთვის არ გაი-
ლოს? ანუ სამღთოთა მლოცავთა ქვაბთა შინა მყოფთა შენი
საქმე რად არ აღუთქვენ? ანუ თუ შენი მდიდარი საჭურჭლე
და საქონელი გლახაკთა უღონოთა და საბრალოთა ზედან
არ გაეც, რომ, თუ მაგას ზრუნავდი, შენი ნება აღსრულებუ-
ლიყო“.

რა კელმწიფემან ესე სიბრძნე ქალისა მისგან მოისმინა, დი-
დად იამა, და მას პირმხესა ქალსა მადლი უბრძანა, და ყვე-
ლა იმისი ნათქვამი გულში სიბრძნედ შეირაცხა, და ასრეთ უბ-
რძანა: „რადგან იკადრე და ეგ მითხარ, ყოველივე შენი ნათ-
ქვამი აწვე აღვასრულოო“. ადგა კელმწიფე და შევიდა ხალვათ-
სა სახლსა, და იხმო მისანდონი ვაზირნი, და ასრეთ უბრძანა:
„დამბადებელსა ღმერთსა შეუვრდები და განვაბნევ სიმდიდრე-
სა ჩემსა გლახაკთა და უღონოთა ზედან, ნუ თუ უკვე მო-

წყალე მექმნას დამბადებელი ღმერთი ჩემი და მომცეს შვილი-
ერთი, რათა არა აოხრდეს სამეფო ჩემი“. იამათ ვაზირთა მათ
და ივინიცა დაემოწმნეს ბრძანებასა მისსა, გამოიღეს ზღვისა-
გან უმრავლესი განძი და განუყვეს შუა მონაგები მისი. ნა-
ხევარი გასცეს გლახაკთა ქვეყანისათა, ობოლთა, ქვრივთა,
ანუ თუ სახსრად ტყვეთა, ხიდთა და ქარვასლათა გასაკეთებ-
ლად, და ნახევარი, სადაც ღვთისათვის გასული სოფლიდამ
იყვნენ მათა და ქვაბთა შინა, იმათ მისცეს. და თვით კელ-
მწიფე შევიდა სალოცველსა სახლსა, დადგა წინაშე ღვთისა,
იმარხა ორმეოცი დღე და ორმეოცი ღამე და ესრეთ ილო-
ცვიდა მხურვალისა გულითა და ცრემლიანისა თვალითა: „ცე
დამბადებლო ღმერთო და ყოველთა მოწყალებისა უფსკრუ-
ლო, რომელი ესე ოდენ ძლიერ ხარ, რომ ზღვათა შინა დან-
თქმულთა კაცთა ერთითა მცირითა ფიცრითა განარინებ და
ღელვათაგან ზღვისათა შეეწევი; მფრინველთა ცათა შინა მო-
ბუდრად ჰყოფ და მართვეთა გაზდასა შეეწევი; ქვასა შინა
მყარსა და ყოვლითურთ შეუსაველსა შინა ბაყაყსა დაბადებ
და შიგან მცირესა წყალსა საზრდოდ მისად აღმოადენ. სხვა
რომელი ათასისაგანა ვთქვა. მეცა ერთი, რომლისაგან შეყვა-
რებული ვარ მოწყალებითა შენითა, აწცა ჩემზედაცა მოწყალე
იქმენ და მომეც შვილი ერთი, რათა არა დარჩეს სამეფო ჩე-
მი უმკვიდროდ“.

ესე ვითარი ლოცვა ილოცა, ილოცა და ვედრება სრულ
ჰყო. გამოვიდა მუნით და შევიდა საწოლსა შინა, განისვენა
და დაწვა ქალსა მასთანა, რომელმან მოახსენა მეფესა მას და
შეაგონა ესე ვითარი იგი, და მეყვსეულად ბრძანებითა ღვთი-
სათა სადაფმან შეიწყნარა ცვარი იგი მოწყალებითა ღვთისა,
და დაორსულდა ქალი იგი. ვითარცა სცნა ესე მეფემან და
ერთობით სამეფომან მისმან, განიხარეს სიხარულითა დიდითა
ფრიად, რომელ გონებისაგან კაცთასა არ შეიწყნარების და
არცა აღრიცხვა იქნების. და შესწირეს დიდება დამბადებელსა

ყოველთა ღმერთსა, განამრავლეს დიდება მის წინაშე და ევე-
დრებოდნენ მუდამად მხურვალისა გულითა.

რა დრო გათავდა იგი განწესებული, დაიბადა ყრმა მშვე-
ნიერი, ვითარცა შეგავს კელმწიფეთა. და რა გათავდა წელი-
წადი ათი და მოიზარდა ყრმა იგი, მოკაზმეს კელმწიფურისა წე-
სითა და მოიყვანეს წინაშედ მეფისა. ვაზირნი ბრძენნი და მუ-
ნაჯიბნი ახლდა. და რა იხილეს ყრმა იგი, უსაზომოდ განიზა-
რეს და მოეწონათ. მაშინ მეფემან უბრძანა: „ჩახედეთ საეტლო-
სა სტროლაბასა, თუ რა ბედისა იყოს ძე ესე ჩემიო“. მაშინვე
ბრძანებისაებრ ჩახედეს საეტლოსა სტროლაბსა და ქეშმარი-
ტებით გამოიძიეს და მოახსენეს ესრეთ: „მეფეო, სამახარობლო
უნდა გვიბოძოთ, რომ გასახარელი მოანბენი ვართ: ძე ესე
თქვენი ესეოდენი სვიანი და ბედნიერი იქნების, რომელ არ(ა)ს
კელმწიფესა ღირსებოდეს; ჯიმშედის ბედი და დღეგრძელობა
ექნების, საფერი და საკადრისი პირველად შენი და მერმე სა-
მეფოსა შენისა იქნების, მაგრამ ერთი განსაცდელი მოევლი-
ნების ჟამსავე თქვენსა: სიშურისა ეშმაკისათა სიკვდილსა ძლივ
მოარჩების“.

იამა კელმწიფესა მოხსენება ვაზირთა და მუნაჯიბთაგან, თვი-
სისა შვილისა სვიანობა და დღეგრძელობა, და მერმე უბრძა-
ნა ვაზირთა თვისთა: „აწე დრო აქვს ყრმასა ამას სწავლისა,
და მოგცე თქვენ ესე, რათა ასწავლოთ ყოველივე სიბრძნე,
ცნობა და ზნენი საკელმწიფოანი, ვითარცა ჯერ არს“. რა
ესმათ ესე ვაზირთა და მუნაჯიბთა თქვეს: „კელმწიფეო,
ჩვენ არა დავიწყალობებთ სწავლასა ძისა თქვენისასა, მაგრამ
ღმერთს ერთი შვილი მოუცემია თქვენთვის და სჯობს, რომ
თქვენთან გაიზარდოს. ამას ასეთი აგებულება აქვს გვარი
და ნათესაობა, რომ ყოველსა ზნესა და სწავლასა თავით
თვისით ისწავლის, შენს ნაყოფს სწავლება არ უნდა“. რა ეს-
მა კელმწიფესა, ასე უბრძანა: „არა ვირწმუნო სიტყვა ეგე: თეთრი
ქორი რაზომცა გვარიანია და ყოველთა ქორთა კელმწიფე არის,
მაგრამ, როდის დაიქერენ და კაცთა კელში ჩავარდების, სა-

ნამდისინ ნემსით თვალსა არ აუკვრენ, და მრავალგზის ღამეს არ გაატეხინებენ, და მრავალს სასჯელს არ მიაპყრობენ, ვერც დაამწვიდებენ და ვერცა მურასას იარაღს შეასხმენ, ვერც კამლსა და ტურფასა ჯიღურს გარდააცმენ, და ვერცა ნებისებრ ნადირობასა დააწყებინებენ. ეგრეთვე ოქრო, თუმცა პატიოსანი და ძვირფასისა არის, მაგრამ სანამ ცეცხლში არ შეაგდებენ, არ დაახალისებენ, კვერით კარგად არ განსჯანდვრენ და მექობოსნენი არ იხმარებენ, არცა მნათობთა ქალთა ფერხთა სალტედ შემოეცმევით და არცა ბედნიერთა კელმწიფეთა თავსა გვირგვინად დაეხურებათ“. რა ესე კელმწიფისაგან მოისმინეს, ყოველთა ენა დაუმოკლდათ და ველარა მოახსენეს რა. წაიყვანეს ყრმა იგი და, რაცა რომელიმე სწავლა შეიძლებოდა მათგან, ყოველივე მას ყრმასა ზედა დაასრულეს. ათსა წელიწადსა ჰყვანდათ. ვერცა რა გულის კმასა ჩააგდეს და ვერცა რა ასწავლეს. ოცისა წლისა შეიქნა ყრმა იგი, და დიდად დაღონდნენ ვაზირები და მუნაჯიბები. აღგნენ, კელმწიფესა იახლნენ, და ყრმა იგი მიიყვანეს და ესრეთ მოახსენეს: „კელმწიფეო, ყოველი ზნენი და ხელოვნებანი ჩვენნი დავასრულეთ ძესა ამასა თქვენსა ზედა და ვერას გზით გული ვერ მოუღრიკეთო, და ვერცა რა ვასწავლეთო. აწე ჩვენ დამაშვრალნი ვიქმნენით, და ეგების სუმბატ აქიმმან ასწავლოს რამე, თორემ მის მეტი ღონე არა არის რაო“.

სუმბატ აქიმასაგან თამსარას მოხსენება.

რა სუმბატ აქიმმან ამა ვაზირთა ამბავი გაიგონა, გაიცი-
ნა და ეგრეთ უთხრა: „თქვენი საქმე ამასა ჰგავს, რომ ერთსა
აღგილსა დღესა ერთსა ერთი მელა დაიარებოდა. ნახა, რომ
ერთი დიდი თევზი ერთს ალაგას ეგდო. დიად დიდად იამა
და კელის მიყოფა გაბედა. მერე თავისებურად ჰკუას ჩავარდა
და თქვა: ეს თევზი აქ რასა იქსო? წყალი არსად არისო და
წყლის ნადირნი არსადა ჩანანო, რომ იმისაგან დარჩომილ“

იყო. სოფელი არსად არის, რომ გავარდნოდეს ვისმეო. ამ თევზმა ფათერაკში არ ჩამაგდოსო. ის თევზი იქავ დააგდო და იწყო სიარული, და ერთი ნივთის მქამელი მაიმუნი იპოვა. შეხედა, რომ ხეზე იჯდა. მივიდა, თაყვანი სცა და ფერხთა აკოცა, და ესრეთ მოახსენა: ერთობილთ ნადირთ გამომგზავნეს შენს წინაშე და მახარობელი ვარო, სრულიად მათი კელმწიფობა შენ მოგცესო. მაიმუნმა ეგრეთ უპასუხა: ნადირთ კელმწიფე აკი ლომი თქმულაო. ის როგორ გააგდესო და მე როგორ გამახელმწიფესო? მელამ ეგრეთ მოახსენა: ლომი ერთობ ბრიყვი და გაუსინჯავი იყო და, ვისაც კელად შეიგდებდა, შესჭამდაო. იმას ამისთვის გაუორგულდნენ და შენი ბატონობა ირჩივესო, ამისთვის უფრო რომ ადამიანის მზგავსებაცა გაქვსო. მაიმუნი მოტყუვდა, დაიჯერა და წაჰყვა. წაუძღვა მელა წინა და წავიდნენ. მელამ გზაზე ასრე მოახსენა: ერთი დიახ უცხო სახელმწიფო საქმელი ვიპოვნეო, მობძანდით თქვენა და მიირთვითო. გაუძღვა მელი და, საცა თევზი ეგდო, იქ მიიყვანა. მაიმუნმა რა ნახა, დიდად იამა და ფიცხლად წაფრინდა. ის თევზი თურმე მონადირისაგან ბადეს იყო გაბმული და მაიმუნიც შიგ გაება. მელამ ერთის მხრიდამ თევზი გაიძვრინა და ჰამა დაუწყო. მაიმუნმა უთხრა: მელიო, ეს რა მიყავო, მე ბადეს გამაბიო და შენ თევზსა სჭამო! მელმა ასე მოახსენა: კელმწიფე ერთს ალავს მჯდომი და ერთს ალავს მყოფი უნდა იყოსო, და ყოველი მისი ყმა და მოსამსახურე მისის წყალობით უნდა რჩებოდესო.

კელმწიფეო, ეს ამათი საქმე ამას ჰგავს: უნდათ კელმწიფისა შვილი მე თავს მომაბან და თვითან ბადისაგან თავი დაიხსნან, და ქებაცა მისთვის შემომასხით. თქვენგან არც უკეთესობას ვღირს ვარ და არც უარესებასა. მითქვამს და კიდევ ესე მომიხსენებია“:

თამსარა მეორე.

ერთსა ალავსა ერთი აქლემი, ერთი მგელი და ერთი მე-

ლა დაიარებოდნენ, და სამთავ ერთად ერთი პური იპოვეს, და უთხრეს ერთმანერთსა: „რომელიც ერთმანერთზე ან დლით, ან ხნით და ან ტანით უფროსნი ვიყოთ, ეს პური იმან შექამოსო“. თქვა მგელმან: „ჯერ რომ კაცი არ დაბადებულიყო, მამა ჩემი მაშინ იყო და ჩემმა დედამ უმამოდ მშობაო“. მერე მელა დაემოწმა და ასე უთხრა: „დიახ მართალი არის სიტყვა ეგე შენიო. შენ რომ დაიბადე მე შენს ძეობაში სანთლები მეჭირა და ვთამაშობდიო“. რა აქლემმან ესე მათგან გაიგონა, ასე სთქვა: „ხომ ყოველი კაცი გვხედავს და იცის, რომელი ან ტანათ და ან დლით უფროსნი ვართო, ისევ მე ვარ უფროსი და ეს პურიც ჩემი არისო“. წაავლო პირი და აქლემმან შექამა ის პური.

ისრე ნებითა ღვთისათა ამ კელმწიფის შვილის საქმე მე კელად ამიღია. ადგა და წაიყვანა ძე მეფისა და ასე თქვა: „ანუ მოვკლავ თავსა ჩემსა და ანუ ვასწავლი რასმეო“. და წაიყვანა სასწავლებელად სახლსა თვისა.

კარა დ.

აქა სუმბატ აქამასაგან კელმწიფის შვილას წაყვანა და ეოვლას საბრძნას სწავლების დაქადება.

როდესაც წარიყვანა ძე მეფისა სუმბატ აქიმმან სახლად თვისად, გამოვიდა ხანი და წელიწადი არა მცირენი. და შეიქნა ძე მეფისა ოცისა წლისა, მაგრამ ვერა ისწავლა რა. დააშრო თვისი უსწორო სიბრძნე ¹⁾ სუმბატ აქიმმან და ვერათი ღონის ძიებითა ვერა მოჰკიდა რა ²⁾. სცემდა ცივსა რკინასა კვერსა და ვერა დაიმორჩილა ³⁾, და დაღონდა ბრძენი იგი კაცი. მიესმა კელმწიფესა ამბავი ესე, ვითარმედ არცა თუ სუმბატ აქიმისა-

¹⁾ ვარიანტი უმატებს: და უფსკრული სწავლისა.

²⁾ ვარიანტით: ვერა ასწავლა რა.

³⁾ ვარიანტით: და ვითარ სცემდე კვერსა ცივსა რკინასა, ვერა რას დაიმორჩილებ.

გან ისწავლა რამეო ძემან შენმანო, და შექირვებით შეიქნა მეფე იგი უმეტეს პირველისა, და ინატრიდა უშვილოებასა ისრევე, და უყოლებასა მისსა ინატრიდა. შემოკრბეს დღესა ერთსა შვიდნივე იგი ვეზირნი და სუმბატ აქიმიცა, და ნახეს კელმწიფე დაღრეჯით ტახტსა მჯდომი. ვერავინ იკადრა პირის-პირ მოხსენება, თუ რა იყო მისი ეგრე დაღრეჯის მიზეზი, და თავსა ვაზირსა და სუმბატ აქიმსა უთხრეს: „აქამდინ დაღრეჯილობა კელმწიფისა უშვილობისათვის იყო, და ახლა თქვენ ჰკითხეთ, თუ რა უმძიმსო, მაშ რის ვაზირი ხარ, თუ მის ხეაშიაღს ვერ შეიგნებო?“ მაშინ გაგულოვანდა ის უფროსი ვეზირი, წადგა და ასე მოახსენა: „ყოველთა ხელმწიფეთა უმაღლესო კელმწიფეო, აქამდინ უძეობისათვის იყო თქვენი შექირვება, და ჩვენც ამისთვის ვერ გაგიბედეთ მოხსენება, რომ გეწყინებოდათ. ღმერთმან ხომ მისგანაც დაგიხსნა და მოწყალება გიყო, და ახლა რაღა არის თქვენის ბედნიერისა პირის დაღრეჯა?“ კელმწიფემან ასე უბძანა: „ნეტამც ღვთისათვის არ მეთხოვნა და არც ღმერთს მოწყალება ექნაო. ამდენი ხანი არის, ძე ჩემი პირმეტყველთა და ფილოსოფოსთა მივაბარე, და ვერა ისწავლა რა, და ახლა კიდევ სუმბატ ბრძენსა მივაბარე, და ასე მესმის, რომ ვერცარა იმისაგან ესწავლოს. მე შვილი ამისთვის მინდოდა, საკელმწიფო ზნენი ესწავლა და ჩემს სვიანსა ტახტსა გამოსდგომოდა, ჩემი სამართალი და ღვთის ცნება ესწავლა, თორემ ფოლორცა შინა მოშაითნი ბევრნი ჰყრიან, რის გამოსადეგნი არიან? შავის რკინისაგან რატომ უფრო უარესი იყოს ჩემი ნაყოფი, რომ იმასაც ამდენს გარჯიან, რომ ასეთს მიჭვრიტანას გააკეთებენ და ასე წმინდა იქნების, რომ ყოველს პირის სახეს უჩვენებს კაცსა. დათვის მართვეს ასე გაწვრთნიან, რომ შუშპარს ასწავლიან. დათვის უსული და შუშპარი რატომ უცხო არ არის? აწე რით ვირწმუნო სუმბატ აქიმისაგან, თუ მას ნდომოდა, ქვაც ყოფილიყო, იგიცა მის სწავლას შეიწყნარებდა. თუ კლდეს შეჰყივლოს სუმბატ აქიმმან, იგიცა ხმას გამოსცემს. ვითარ იქმნა ეგრე რკინისაგან, დათვი-

საგან, ქვისა და კლდისაგან უფრო გაუტყეხელი იყოს გული მისი?“ ესე ვითარსა ჩიოდა მეფე და ვაზირთა უბრძანებდა ამას.

აწე სუმბატ აქიმსა რა ესმა ესე მეფისაგან, ნამეტნავისა სირცხვილისაგან პირსა ცივი ოფლი სდიოდა. ზე აღგა კელმწიფე დალოცა და ესრეთ მოახსენა: „ცე მაღალო კელმწიფეო და მოსამართლეო, მცირე მოგახსენო, ათასი უფრო შაგირდი მყვანდა, ამას როგორ ვიქმოდო, შენს საკელმწიფოს შვილსა და შენგან ეგრეთ ქენებით შემობარებულსა კი არა ვასწავლე რა, და ჩემი წყალობა მაზედ არ მივიღე სწავლისა, და სხვათ კი ვასწავლე? მაგრამ რა ვქნა, ბრძანსა სარკე მიუტანონ და ყრუსა საღმუნო უკრან, ვერცა ერთი ვერას მოიხმარებს. შენსა შვილსა ესეოდენი გულმაგრობა აქვს, ნადირთაგან უფრო პირუტყველია, და იმისთანა გული აქვს, რომ ვერას გულის კმაში ჩავაგდე, და მე აწ რა ვქნა? და აწ ერთსა თიმსარს მოგახსენებო“. კელმწიფემ თქმა უბრძანა.

თიმსარა მესამე.

ქიშმინისა ქვეყანასა ერთი დიდი და მდიდარი კელმწიფე იყო, რომ იმ ჟამად იმას ერთი კელმწიფე ვერა სჯობდა. ქიშმინის ქვეყნის და ალაგის ამბავი თქვენც მოგეხსენებათ, რომ სპილოს ქანი იქ არის, რომ ასე მრავალია, მათი ჯორაქლემი და ცხენი სულ სპილო არის. საომარად, თუ შესაჭიდებლად, თუ თამაშად და შესაქცევათ სულ სპილო ჰყავთ. დღესა ერთსა ერთმან ვინმე კაცმან ერთი სპილო კელმწიფეს ძღვნად მოართო. დიახ უცხო იყო, რომ ღმერთს რაც სპილო დაებადებინა ქვეყანაზე, მისთანა მშვენიერი კაცს არ ენახა. ოთხსა რკინისა სვეტსა ზედა ერთი შავი მთა რომ ამართონ, იმას გვანდა. სიმსუქნითა არაბულსა ცხენსა (გვანდა), კმა ცათა გრგვინვასა უგვანდა, სიმაღლითა გაფრენილსა ვარსკვლავსა გვანდა. სიმშვენიერე, თვალი, პირი და ხორთუმი ასეთი ჰქონდა, რომ ყოველთა სპილოთა კელმწიფე იყო. მას კელმწიფესა დიდად მოეწონა,

დაუმაღლა კაცსა მას და საბოძვარი ფრიადი უბოძა. და ჰყვა მას მესპილოვე ერთი დიახ კარგი. მას მიაბარა და კარგათ გაწვრთნა და მომშვიდება მისი უბძანა, რათა ბედნიერი ტახტი მისი მაზედ დაედგათ, და შიგან დაბძანებულიყო, და მით ეარა კელმწიფესა მას. მან მესპილოვემან წაიყვანა და, რაც სპილოს სწავლისა და მომშვიდების წესი იყო, ყველა ასწავლა სამსა წელიწადსა, და მოართო კელმწიფესა ყოვლით ზნით სრული სპილო. კელმწიფემან უბძანა ოქრომჭედელთ იმისთვის ოქროს ჯაჭვის გაკეთება. ჰყვეს ეგრე და მოართვეს. შეაბეს ოქროსა ჯაჭვი, ოქრო ქსოვილი ფარჩის ჩულები დახურეს, ზედან მურასა ტახტი დაადგეს და ოქროსა ჩარდახი გააკეთეს, თავსა მრავალ ფერი ზილფი დაჰკიდეს. და კელმწიფე ზედან შებძანდა. როდესაც სიარული დაიწყო, თურმე დაბადებითგან ხუიანი ყოფილიყო, გაჭირვეულდა და გარდაიჭრა, კლდე, წყალი, ტყე, რაცა ნახა, არა გააჩნდა რა. დაიწყო კელება და მიმოკვეთებით სირბილი. კელმწიფე ტახტისა სვეტსა ასე მოეჭიდა, ვითა მომრჩვალნი წყლისაგან ყაშხალსა მოეკიდოს. განგებითა ღვთისათა ვერცა მეფე ჩამოაგდო და ვერცა ტახტი დაამტვრია. როდესაცა მომშვიდდა სპილო იგი, თავისსა ახურსა და საკვებარსა ადგილსა მიმართა. მივიდნენ, კელმწიფე გარდამოსევს, და მისის დარჩომისათვის ღმერთს დიდი მადლობა შესწირეს, და დამბადებელსა ღმერთსა თაყვანი სცეს, მადლობა და საღმთო გარდიხადეს. რა ამისაგან მოიცალეს, კელმწიფემან განრისხებულმან ბრძანა იმ მესპილოვის კელ-ფეხ შეკრულის მოთრევა თავის წინა. ოდესცა ნახა მესპილოვემან კელმწიფე ისე განრისხებული და თავი თვისი იმისთანას სივიწროვეს მყოფი, თავსა თვისსა ასრე უთხრა: „აწ ენა პირისა ჩემისა მღუმრიად შევექნა მართებს, და გონიერთა სახვეწართა სიტყვათა შეკაზმა ეგების, რომ ცეცხლისაებრ აღტყინებულსა გულსა მეფისასა მღულარებისა წყალი დავასხა და მწარისა სიკვდილისაგან ვიხსნაო“. რა კელმწიფესთან მიიყვანეს და კელმწიფემან შემოხედნა და ნახა განრისხებულმან და ცეცხლებრ მოტ-

ყინარემან, ასე უბძანა: „შენ, კაცო, რაზედ მომაკვლევინებდი იმ გაუწრთვნელსა სპილოსაო, და ანუ ვითარ შებედე სისხლთა კისრებასა? თუ ბრძანებასა ღვთისასა არ დავეფარე, აწე ტახტი ჩემი ხომ ჩემგან ცარიელი დარჩებოდაო. სიკვდილი ერთის მეტი არა თქმულა და შენ ათასი გეფერებისო“. რა ესმა ესე მესპილოვესა, ცრემლითა შესვარულმან მიწასა პირი მოუსვა და ესრეთ შიშენეულისა სიტყვითა მოახსენა: „მოსამართლეო კელმწიფეო, შენის ეგზომის ფათერაკისა უბრალომცა რომ (არ) ვიყო, ჩემი ერთის კატის ოდენის სისხლის დაღვრა რა საშურველი იქნებაო¹⁾), მაგრამ ღმერთი დამბადებელი რაზომცა დიდი არის, იგიცა ჭინჭველის სამართალსაც არ იუკადრისებსო. ოლონდ ამის მოწყალება მოიღეო, ეგ შენი განრისხებული გული ცოტა ადრე დაიწყნარო, და ჩემი სიმტყუნე და სიმართლე შეიტყეო, მაინც სასიკვდილო ვარ და ჩემთა სისხლთა საუკუნოდ გააღწეო. თუ გაუკითხავად მომკლაო, მაინც შემართლებიო და ჩემთა წვრილთა შვილთა და ცოლსა მაინც შეგაბრალებო. შაკი წვერი შენთა სამსახურთა შინა გამთერთებიაო და შენთან აღვზრდილვარო“. ტიროდა და მწარედ ამას მოსთქმिდა. კელმწიფემან თვისსა გულსა მოწყალესა და მოსამართლესა უბრალოსა სისხლისა განკრძალვა უბძანა, და მას მესპილოვეს უბძანა, თქვი აწ შენი საჩივარიო! მესპილოვეს სამართალისა ბრძანება ასე იამა, ვითა დაკარგული სული ახლა ეპოვა და ახლა შობილიყო. მოახსენა კელმწიფესა: „გამიხსენით კელი და სპილოცა შემომგვარეთო, და სცანით ყოველთა, ვითარ გამიწვრთნია, და ან როგორ მისწავლებიაო, რაცა ზნენი არის სპილოსანიო“. ვითარცა გაუხსნეს კელი და ფერხი, და სპილო იგი მოგვარეს, შეჯდა სპილოსა ზედა, და ვი-

¹⁾ ვარიანტი: მოსამართლეო კელმწიფეო, შენის ეგზომის ფათერაკისაგან შემთხვევისათვის მე უბრალო ვარ და თუ განუკითხავად გნებავს სიკვდილი ჩემი, ვითარცა ერთისა კატისა ოდენი სისხლისა დაღვრა რა საშურველი არის?

თარცა ქამანდი ეგრე ათამაშა. მერე მოიყვანა კელმწიფისა წინა და უთხრა: „დაიდრიკე თავი და კელმწიფესა თაყვანი ეცო!“ და მან სპილომან თაყვანი სცა. მერმე უთხრა: „დასდევ პირი მიწასა და კმითა დალოცე კელმწიფეო!“; „ყო ეგრე სპილომან და დალოცა კელმწიფე. მერე მოატანინა თივის ხორომი და დადვა მოშორებით. მოილო რკინა მრგვალი გახურვებული ცეცხლივით და დადვა იგიცა შორსა. უთხრა სპილოსა, რომელიც გინდოდეს იგი ქამეო. მშიერმან სპილომან ხორთუმი თივისაკენ მოსახვევლად წაიღო. შეუძახა მესპილოვემან: „რასა იქ, მაგას ნუ სქამო!“ გაუშვა თივა იგი. მერე უთხრა, ცეცხლიანი რკინა შექამეო! მიჰყო ხორთუმი რკინასა შესაქმელად და მიიგროვა. შესძახა კვლავ: „რასა იქ, ნურც მაგასა სქამო!“ მერმე მესპილოვემან ესრეთ მოახსენა: „მოსამართლეო კელმწიფეო, ესრეთ გამიწრთენია პირუტყვი პირმეტყველად, ჩემი მოჭირვება და ჩემი სწავლა არ დამიკლიაო, აწე, თუ თითონ ხუიანი და გიჟი ყოფილა აგებულებით, ჩემი რა ბრალი იქნებისო? კელმწიფეო, აწე გეწადოს მომკალ და გწადდეს დამარჩინეო“. მორჩა მესპილოვე სიკვდილისაგან და წარვიდა მშვიდობით. რა ესე ამბავი დაასრულა სუმბატ აქიმმან, ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, მე თუ ყოველი ზნენი და სიბრძენი მისწავლებია, და თქვენს შვილს ვერა უსწავლია რა, რომ იმისთანა შეუსმენარია, ჩემი რა ბრალი იქნების, მე რა ვჰყოო“. რა ესმათ ყოველთა, სუმბატ აქიმი გაამართლეს მეფითურთ ყოველთა. და მერე მეფემან ბრძანა: „რათგან ღვთისა განგებისაგან ჩემი შვილი ეგრე გვარი დაბადებულა, რადლა გყავს, მომგვარეო“. მერე სუმბატ აქიმმან ასრე მოახსენა: „კელმწიფეო, ახლა იმედი მაქვს და ასეთი ნიშნები მინახავს, რომ აწლა ისწავლის ძე შენიო, და გათავდა შენის შვილის ჩემგან ნასწავლების ურჩობა, აწცა ექვსი თვე კიდევ მომიცადეთ და ექვს თვეს უკან შენი შვილი მოიკითხე, და ნახე, თუ რაც სიბრძნე არის ყველა არ იცოდეს, ჩემი თავი თქვენთვის სასიკვდილოდ მომპირთმევიანო“. უთხრა ერთმან ვინმე ბრძენმან: „ცე სუმბატ ბრძენო აქიმოო, ამდენს ხანს ვერა

ისწავლა რა, ექვს თვეს რაღას ისწავლისო? კელმწიფესა ახლა მაგაზე გაამხიარულებ და ბოლოს, რომ ვერას ისწავლისო, უარესსა მქმუნვარებასა ჩააგდებო“. სუმბატმან არა პასუხი გასცა, და სხვათა ვაზირთა და ფილასოფოსთა ასე უთხრეს: „სუმბატ აქიმი მაგისტანა მთქმელი არ არის, რომ თუ იმედი არა ჰქონდეს, კელმწიფეს არც დაჰპირდებოდაო, და არც ტყუილად მოახსენებდაო.

კანი ე.

წამოვიდა სუმბატ აქიმი და ასწავლა მესა მეფისასა.

ღარჩა კელმწიფე ამ იმედისაგან გულ დაჯერებული და სუმბატ სახლსა თვისსა მოვიდა და აღაშენა სახლი ერთი შვიდ ყურედ კელმწიფისა შვილისათვის, და დასო მა(ს) შინა.

დახატვა ყოველასა სწავლისა, თუ გითან დაუხატა.

შრთსა ყურესა დაუხატა ცისა ბრუნვა და ვარსკვლავთა, რომელიც რომ მუნაჯიბთ იციან მნათობნი, და ვარსკვლავთა, მზისა და მთოვარისა სიარული უკლებლად.

მეორესა ყურესა დაუხატა ქვეყნისა მზომელობა, სრულიად ყოველი ქვეყანა, ყოველი სჯული და თავ-თავისი წესი. მესამეს ყურესა დაუხატა კმელეთის ომი, რაზმის გარჩევა, ბრძოლა და საქმე და ზღვისა საკვირველება.

მეოთხეს ყურეს დაუხატა კელმწიფეთა საქმე და გარჩევა.

მეხუთესა ყურესა დაუხატა ყაზაბი, ზავთი და კელმწიფეთა რიგი.

მეექვსესა ყურესა დაუხატა სმა, გაცემა, მეჯლისი და სამართლის ბრჭობა.

მეშვიდესა ყურესა—ნადირობა, მშვილდოსნობა, ბურთაობა და ცხენოსნობა, ქორითა, შავარდნითა და ავაზითა შექცევა.

რა ესეები გაარიგა და შეამკო, მოიყვანა და დასო სახლსა მას შინა, თვით გვერდით მოუჯდა და ეგრე უთხრა: „კელმწიფისა შვილო, დიდმან კელმწიფემან თავისი მონაგარი და ანუ ძველი განძი, რაცა აქვნდა, ყოველივე გლახაკთა და უღონოთა ზედან საღმთოთ გასცა, მღუღრისა ცრემლითა და ვედრებითა ღვთისაგან მოგიბოძა; ქვეყნის მესამედად სრულიად ინდოვეთისა საკელმწიფო ითქმის, და ამისთვის გამოსადეგად უნდოდი, აწე თუ სიბრძნესა და საკელმწიფოდ გამოსადეგესა არას ისწავლი, მაშ რა სახმარი იქნები? მამამან შენმან ექვსი თვე ბორჯალი ¹⁾ დამიდვა, ანუ მოკალ შვილი ჩემიო და ანუ საკელმწიფო საქმე ასწავლეო, თორემ შენც მასთანვე მოგკლავო, ჩემი გვარი და ნაყოფი უფერი არ მინდაო, და არც თემსა და ქვეყანასა შინა კელსა და უბადოსა შვილსა ვაროინებო“.

რა ესე კელმწიფისა შვილსა ესმა, გულის ზრახვაში ჩავარდა და ასე თქვა: „თუ არას ვისწავლი, უთუოდ მამა ჩემსაც მოვძულდები და საკელმწიფოდ აღარასვე ვარგებ, მაშ რილას კელის უფალი ვიქნებიო?“ ესე განიზრახა, მიჰყო კელი და დაიწყო სწავლა, და ასე ისწავლა, რომ სხვათა მოსწავლეთა არ შეეძლო ესეთი სწავლა და სიბრძნე. გვარიც გამოიჩინა, გულის ხმეირობა და ოსტატისა სიკეთე ერთად შეყარა, ექვსსა თვესა შინა ესრეთ გასრულებით შეიკრიბა ყოველივე მისი სახამსო სწავლა, რომ დრამისა შესაწონელი აღარა უკლდა რა. სუმბატ აქიმმან რა ესე ესრეთ ნახა, თვალ-პირი, კელი და ფერხი გარდუეკოცნა, და მერმე ერთი ჯამი თვალ მარგალიტითა სავსე თავსა გარდააყარა, მასუკან შეიყვანა თავის სახლში, რაც მოეწონა ან მოიპრინა, ყველა მიაართვა. რა დრო და ჟამი მოვიდა მეფისაგან ხმობისა, მოკაზმა ვაჟი საკელმწიფოთა შესამოსელითა, და მერმე მოილო სტროლაბი ეტლთა საკითხავად და ჩახედა, თუ რას თვალზედ ნახავს კელმწიფეო ძესა თვისსაო, ან თუ როგორ თვალზედ მოიწონოსო სწავლა ამისიო. ოდესცა ჩახედა, სტროლაბსა და წააყარა რამლი და დანიშნა ყოველივე საქმე და

¹⁾ ვარიანტი: პავმანი.

სწორედ გასინჯა, მასვე წამსა მკვდრის ფერი დაედვა. კელმწიფისა შვილი უჭვრეტდა და შეატყო ავის ნიშნის ნახვა, და ჰკითხა: „უფალო ჩემო, რა ნახეო, რომ აგრე შეჭირვებით შეიქენო?“ მან ეგრე უპასუხა: „კელმწიფისა შვილო, ეშმაკისა საქმე ჩანს შენსა თავზედაო, ასეთი რომ შვიდსა დღესა და ღამესა შენს თავზედ ხმალი იქნებისო, ნუ შეიჭირვებ მაგაზე და ნურც გეშინიანო, ღვთით მშვიდობით მორჩებიო; ამა შვიდს დღეს ხმალი ნუ ამოიღებო, რაცა ვინმე გკითხოს, ხომ ყველა იცი და გისწავლია, მაგრამ ნურას იტყვიო, და თუ შენი საქმე ავად მოხდეს, საუკუნოდ მე მწყევდებო. აწ კელმწიფე მამა შენი გიხმობს, ესე ვითარი პირობა მიმიცია, მე თუ თან წამოგყვები, შენის მუნჯობისათვის მკითხავს, და მე ვერას მოვახსენებ, და ფიცხლავ მომკლავსო, ჩემი შვილი რატომ გაგიმუნჯებიაო. აწე ესრეთ სჯობს: მე ამ შვიდსა დღესა დავიმაღლები, და შენთვის რაც მცნება მისწავლებია, იგი დაიმარხეო“. კელმწიფისა შვილი დაჰპირდა ოსტატისა მცნებისა დამარხვასა, და სუმბატ აქიმი კი დაიმაღლა. კელმწიფისა შვილი მამის მხმობარი წაიყვანეს კელმწიფესთან. ოდეს მიიყვანეს კელმწიფისა შვილი, ესრეთ მოახსენეს: „კელმწიფეო, სუმბატ აქიმი ასე დაკარგულა, რომ მისი გზა და კვალი ვერსად გაგვიგნია“. გაუკვირდა მეფესა და დიდათ დაუძძიმდა, შვილი მიიყვანა, პირსა აკოცა და ტახტზედ დაისო, ჰკითხა: „ყმაწვილო, სუმბატ რა იქნაო?“ ყმაწვილმან, ვითა მუნჯმან, კმა არ გასცა. დაჰმუნდა მეფე და ასე ბძანა: „ეგების ჯარისაგან შერცხვა და მისთვის არა თქო რაო“. ბრძანა, წაიყვანეთ არამშიაო! როდესაცა მას მნათობს ქალს კეთილი შვილი ეშობა, მეორმეოცესა დღესა ამ უხანოსა სოფლისაგან გარდაცვალებულიყო იგი პირ მზე ქალი, და კელმწიფისა შვილი ობლად დარჩომილიყო, მოეყვანათ ერთი თვალ-ფერად მარჯვე ძიძა მისთვის, მაცოდინარობითა და სიბრძნითა სავსე, კაცთა თვალთა წინა ყოვლითურთ უკლებელი იყო, ხოლო შინაგანი მისი ¹⁾ შემ-

¹⁾ ჩვენს დედანში სწერია: შინაგან მისმან.

დგომიდან სიტყვამან გამოაცხადოს, და ყრმა იგი მას გაეზარდა თვისითა ძუძუთა. მაშინ ჯადო იგი ღიაცი იქ იდგა წინაშე მეფისა და მოახსენა: „კელმწიფეო, შვილი ესე შენი ძუძუთა ჩემითა გამიზღია, აწე, თუ მიბრძანებ, წავიყვანო ყრმა ესე სამ-ყოფსა ჩემსაო და ვეცადო, რათა ვათქმევინო, თუ რისათვის უტყვი ქმნილარსო და ან, რაცა უუბრობისა მიზეზი აქვს, ყოველივე ვცნა და მოგახსენო“. იამა მეფესა და უბრძანა წაყვანა მისი, და მან ეშმაკმან ღიაცმან წაიყვანა სახლად თვისად.

მაძისკან წაყვანა კელმწიფის შვილისა.

სახლსა თვისსა როდესაც წარიყვანა, შეუძღვა და დასო სახლსა თვისსა, დაუჯდა გვერდსა და მიართვა სანუკვარი ხილი და კარგი საქმელი, და სასმელები სასიამოვნო, და შეაქცია, და ვითარცა უჭვრეტდა ღიაცი იგი ყრმასა მას, ოთხნივე ჩანგალნი დაასო ეშმაკმან გულსა მისსა, და ცეცხლებრ აღეტყინა სიყვარულითა მისითა დედაკაცი იგი, და ცთუნებასა ყრმისასა ეძიებდა ღონის ძიებითა, და ჰრქვა ესრეთ: „ცე, ნაყოფო სამოთხისაო და ვარდო ედემისაო, ჯერეთ ახლო წერგო უკვდავებისაო, ნაშობისა იადგარად გამოსახულო, ყვავილო ჯერეთ მოუწვეველო, თვალთა ჩემთა სიხარულო და გულისა ჩემისა ნათელო, რად ეგრე უუბრობ სიცოცხლისა ჩემისა სამკაულო? ვერ მიცნობ შენსა ნამსახურსა, პირველითგან შენთვის ტყვე ქმნილსა შენთა იაგუნდთა ბაგეთაგან, შენის ეშხობისა ეზომ მთვრალსა, შენის მთვარისა პირისაგან ბედ-დაბნელებულსა მეორე ზილიხანსა, შენებრ იოსებისსა მზგავსსა თავისთვის კელქმნილსა, აწე ესე ბედნიერობა მეღირსა, რომ ასეთსა ხალვათსა სახლსა გჰპოვეო, შენისა საქმისა მოურავად ზედა მდგომელობა მეღირსაო, აწე ახალ მოწიფული ყრმა კაცი ჩემებრ მნათობსა ქალთან რადა არა განისვენებს? თუ მალღრსო და შენგან დამწვარსა გულსა ჩემსა წყალი დაასხა, ანუ თუ შავთა წამწამთა კამ(ა)დ დაჭრილსა გულ-

სა მალამო მოუღვაწო, ერთი სამსახური ასეთი გმსახურო, რომ მზე და მთვარე სიმაღლესა შენსა ზედა მოშურნე შეეჭმნა, ყოველთა კელმწიფეთათანა სანატრელად გაგხადო, ტახტი და გვირგვინი გაურჯელად, ჯერეთ სიყმისა და სივაჟისა ღროსა, კელთა ჩაგიგდო, და შენგანაც ამას ვიაჯი, რომ ესე ყოველი აღვასრულო, შენცა ჩემს მეტი არავინ გამოირჩიო“.

რა ესე კელმწიფისა შვილსა ესმა, თუმცა სუმბატისათვის დაღონდა, მაგრამ უთქმელობა ველარ გასძლო და ესრეთ ჰკითხა: „რა არის შენსა კელთა ეგეოდენი, რომ მაგეებს მპირდებიო, ერთი მხევალი ხარ ეგზომსა დიდებასა აღმიუქვამ, რით ძალ გიცს შენა ესე ვითარიო?“ მან ესე უთხრა: „კელმწიფისა მამასა შენსა საწამლაფითა ასე მოვიპარავ და მოვკლავ, რომ სულიერმა კაცმა ვერა იგრძნას რაო, არცა არას შენ გაგრჯი, საღაროთა კლიტენი მე მაქვს, კელთა მოგცემ და ვინღა იქნების შენი მოცილე და წინა აღმდგომიო“.

კანა ვ.

კელმწაფას შვილისგან ხმას ამოდება.

სრამამან გაიცინა და ასე უთხრა: „ცე, უურწმუნესო და უუსირცხვილესო დიაცო, ვინა მყავს ტახტისა და გვირგვინისა მაცილებელიო, ჩემს მეტი მამა ჩემს ვინა ჰყავსო და იმის მეტი მე ვინა მყავსო, არ ჩემთვის უნდა ტახტი და გვირგვინიო და ჩემი არ არისო? შენ ახლა მამისა სიკვდილს მიჩევე, შენგან კიდე ავისა მოქმედი ვინ სადა იპოვების ქვეყანათა ზედანო? მცნება ასე მიმიღია და დამიმარხავს ოსტატისა ჩემისაგან, რათა ამ შვიდსა დღესა და ღამესა მამასა ჩემსა არა ვნახაო და, თუ ამ შვიდსა დღესა არა მოვკვდი, პასუხსა მაშინ მოგახსენებო და, თუ მოვკვდები, ბედი შენი მოხდება და იქნებისო“. ადგა და კარში გამოიქრა. რა კელმწიფისა შვილი გარეთ გამოვიდა, მას წყეულსა დიაცსა სინანული შეეჭმნა არა მცირედნი და ასრე თქვა: „მართლა თქმულაო იგი სი-

ტყვა, მტერსა იგი არა შეუძლიანო, რომ კაცი თავის თავს უზამსო თავისისა ჭკუვითაო, ესრეთ ბრძენმან და გამოცდილმან რა ვქენო, აქნობამდინ ამა დიდისა კელმწიფისა სასახლე და ქვეყანა ყოველი ჩემის კარგ ქცევითა გაკვირვებულნი იყვნენო, და ყოველი პირი და ენა მე მაქებდაო, და კელმწიფემანცა ასეთი ჭკუა და ერთგულობა შემატყოო, რომ სალაროთა კლიტენიც მე შემამომვედრნაო, ყოველნი მე მნატრიდენო, კარგის ქცევისა ნამუსიანობისა და კარგის დედაკაცობის იადგრად მიყურებდნენო, და აწ ესრედ უჩვენე ჩემი თავიო, აწე უნამუსოობისა და ავ დედაკაცობის გარეითად ესრეთ მოწყალისა კელმწიფისა სისხლი რატომ-ღა შევიდევ თავსაო, რა ვიცოდი მის ყრმისა გონება, რომ ესრეთ ძნელი და საკრძალავი საქმე ასე მალე და გამოუცდელად გამოუცხადეო. თუ ამ შეიღსა დღესა დარჩება და არა აუტყდა რა, მასუკან მოვა მამასთან და ამ ჩემსა ნათქვამსა ხომ ყველას უამბობსო, აწ ცოდვა იქნების, რომ ლუკმა ლუკმა დამპქრის, სისხლი ვის ეკითხვისო?“ ესე გვარი თავსა აბრალა და შერე ესე თქვა: „თუ არას ვეცდები, ჩემა საქმემ ჩაიარაო“. ზე აღვა, პირი სახე ჩამოიგლიჯა და საყელო გარდაიხივა, თმანი გარდმოიყარა, ტანისამოსი სულ დაიფრიწა, ძალათა სხვათა ნაქიდავებთ დაემსგზავსა; შევარდა კელმწიფესთანა ტირილითა და ზახილითა, კელმწიფისა ტახტისა ფერხთა მოცხვია და ესრეთ უთხრა და იძახოდა: „ყოვლისა კელმწიფობისა სამართლისა იადგარო კელმწიფეო, მეცა განმიკითხე, ნადირნი და პირ მეტყველნი შენისა მოსამართლეობისაგან სამართალსა იშოვებენ, ჯიმშედ ანუშირვან და ანუ იგი დიდი სოლომონ შენგან ნასწავლებსა გვანან, მოსამართლეობითა და თვით ძმობისა შური აუღიათ, მარტო ქვეყანაზე მე ნუ გამიშვებ გაუკითხვად“. გაუკვირდა კელმწიფესა, თუ ვისგან ჩივის ჩემისა არმის მოსამსახურე ეს დედაკაციო. მან დიაცმა ასე მოახსენა: „კელმწიფეო, რა თქვენ თქვენის შვილის უუბრობაზე ისე შეწუხებული გნახეთო, ერთგულობისა და შეჭირვებისა ცე-

ცხლით სულ თავით ბოლომდინ დავიწვია და გამოვითხოვე; იგი ხელი, ჩემსა სახლსა წავიყვანეო, ჩემითა ძუძუთი იყო გაზდილი შვილობისა პირობაზედო, ეგების რომ შევიტყო, თუ რა სჭირს ყრმასა ამასო, და რასათვის უუბრობსო, და მეფისა გულისაგან ამის შეჭირვება ამოვილოო, და ოდეს მივიყვანე სახლსა ჩემსა, დაუწყე დედა-შვილური გონიერი და ტკბილი საუბარი, რომ კელმწიფესა მამასა შენსა შენისა დაბადებისათვის და წინათ უშვილობისათვის რომ ამდენი ჭირი უნახავს, ისი არა კმარა და ან რა რიგითა ლოცვითა და ვედრებითა მოგიტხოვა ღვთისაგან, ახლა კიდევ რა არის რომ შენისა უუბრობისა მიზეზითა ასე შეჭირვებულად გაგიხდია, ღვთისაგან რად არ გეშინიან მეთქი? მე ესე გვარსა სიტყვასა შევაგონებდი. მან ბიჭურთ ლაზრობითა შეწმინდილნი სიტყვანი მითხრა, მე სხვათათვის ნათქვამად არა მსმენია, არამც თუ სხვას ვისმე ჩემთვის ეთქვას, მან ეგრე მითხრა: რაც ხელობასა და გაუგონლობასა ვხელობ, სულ შენის მიჯნურობის გულისათვის ვიქმ, მე აკვანსა შინა რომ ვიწექ და ძუძუს მაწოვებდიო, შენი სურვილი და მე ერთად ავლორძინდითო, სასწავლოსა შინა სიბრძნისა წიგნსა რომ მასწავლიდნენო, მე შენსა მიჯნურობასა ვზეპირობდიო, შიგნით ჩემი გული შენის მიჯნურობისა სისხლითა ეგზომ აივსოო, რომ ნამეტნავმან შენისა ლაწვისა ფერადად გაამეწამულაო, მე შენთა თვალთა სიშავემან ჩემთა თვალთა ნათელი წაუღოო; შენმან აგრე მოხრილმან წარბმან ახალი ნორჩი ტანი ჩემი მშვილდურად მოხარაო, წამწამმან გული ესრეთ დამიჭრა, რომ ჯანინოზმაცა მისი კურნება ვერ იმოქმედოსო, მან დამამუნჯაო, რომ შენს მეტი ადამიანის ნაუბარი არ მიამებისაო, აწე მე დამემოყვრე, გულისა ჩემისა ნება აღასრულეო, მე მამასა ჩემსა მალევით და მიპარვით ან მოვკლაო და ან ძელსა ზედან ჩამოვარჩობო, მაშინ ბანოვანთა თავად და განმანათლებელად ტახტისა ჩემისა შენ დაგვსამო. მე რა ესე მესმა, გახელებული წამოვარდიო; წამოხტა ისიც და ჩემის წმინდის კალთის დასვრას ლამოდაო,

მე ძლივ კელიდამ დაესხლტო, და აწ ეს არის რომ შენმა შეილმა თავიც მოგკვეთაო და სახლიც შეგირცხვინაო, შენი არამი სიწმინდით ანგელოზთა სამყოფსა გვანდაო და ახლა ასე შეიბილწაო; ეგზომი მოვყრილვარ ესრეთ დიდსა კელმწიფეთა წინა შენსა განწმენდილსა სახლსაო და ესე გვარი საქმე და სიტყვა როდის ხსენებულაო, თუ სახლსა შენსა შეარცხვენდა, სიკვდილს რაღას გემართლებოდაო, ჩემის ძუძუთი გამიზღიაო, ძიძა დედისაგან უფრო საყვარელი არ არისო? დედის სიყვარული ჰქონდა და მე საავკაცოდ მომინდომაო, კელმწიფის მამის სიკვდილი რატომ შერჩეს, ესეთი შეილი რა საყლიაო, ჰკითხე შენთა ბანოვანთა შიგან, თუ ჩემის სიწმინდისა და ნამუსის უკეთესი შენსა სახლსა იყოსო; ჩემისა სიწმინდისაგან შენი არამი სულ ელავდა და კამკამებდაო; აწე თუ შენსა თავსა არა გაუვლენო და მეც სამართალს არ მიზამო, და მას ყრმას აწვე თავს არ მოჰკვეთაო, როგორც ფოლორცთა და ქარვასლათა შინა არა დაესჯდებიო, ისე შენთა სასახლეთა შინა არ დავდგებიო, წავალ თემთა და ქვეყანათა შინაო და ჩემსა დღეთა შინა ვივლი, და ამ ჩემსა უსამართლოსა ვიტყვიო და მოვთქვამო“.

რა კელმწიფესა მას ესე ესმა, ჯავრით ბრუ დაესხა და ტვინსა შიგან ცეცხლი მოედვა. ესე გვარი სიტყვა დღეთა მისთა შინა არა სმენოდა და განრისხებულმან ბრძანა ესრეთ: „ღმერთმან სახლის შემარცხვენელი და ჩემი მკვლელი შეილი ნუ მომცესო, და, ვითაცა აბესალომ გამოიმეტა თავისი შეილიო სახლის შერცხვენისათვის და თავი მოაკვეთინაო, და ნოემ ერთი გაცინებისათვის სწყყევაო და კიდევ წარწყმდაო, აწე მეც ისე უზამ მას ყრმასაო, ჯალადები მომგვარეთო, თავი მოკვეთონ და აქ ჩემთან მომიტანონო“.

ქართ. წ.

აქა ძაძის ქართულათ კელმწიფემ თავისა მგელი სასიკვდილოდ მისცა ჯალადებსა.

ჯალადებმან ფიცხლად გაიყვანეს კელმწიფისა შეილი და

სასიკვდილოდ გააშიშვლეს. ამაზედან კმა დავარდა და ვეზირებსაც ამბავი მოუვიდათ, ვითა კელმწიფესა თავისი შვილი ჯალადებისათვის მიუცია და თავს აგდებინებენო, გაუკვირდათ და ჯალადებს კაცი გაუგზავნეს, რასა იქთ, მაგ ყრმას კელი არ მიჰყოთ და სრულად ინდოეთი არა დაამხოთო, მცირესა ხანსა მოიცადეთო და ჩვენსა საქმესა უყურეთო. მერმე უფროსმან ვაზირმან სხვათა ვაზირთა ესრეთ უთხრა: „ვერა ხედავთ კელმწიფესა, ესეოდენი ბრძენი ჭკუა ერთსა ეშმაკსა დიაცს როგორ მოუხნადირებიაო, რომ სახელმწიფოსა შვილსა აკვლევინებსო, აწე ესე იცოდეთო, რა კელმწიფე ამ წყენისაგან ჯავრსა და მუქარას¹⁾ ამოიყრისო, მერმე სინანულსა შიგან ჩავარდებისო, მერე ჩვენ ამას არ გვიბრძანებსო, რომ გაჯავრებულსა კაცსა ჭკუა როგორ შერჩებისო, რის ვაზირები ხართ, თუ ამისთანას საქმეს არ დამიშლითო, ამდენსა ჩემსა წყალობასა რათა სქამთო, რომ ესე საქმე არ დამიშაღეთ და ჩემნი ორივე თვალნი კელითა ჩემითა ამომაყრევინეთო, და ჩემი საკელმწიფო დამაქცევინეთო. ჩვენ აბა რა უნდა ვსთქვათ და ან რა უნდა უპასუხოთო, თუ რომ დაგვხოცოს, უძართლე არ იქნებისო“. სხვათა ვეზირთა ესრეთ უპასუხეს: „კელმწიფესა თავისისა შვილისათვის თავისი სიკვდილი დაუწამებიაო და სახლისა შერცხვენაო, ოდეს ჩვენ მას მოვეხმარებით, თავისსა ორგულობასა და მისსა კერძობასა დაგვეწამებს და დაგვხოცსო, და მოსწრაფებითა სიკვდილსა მოგვიანობით სჯობსო“. თავმან ვაზირმან ესრეთ უპასუხა: „დაცუდნებულ ხართ მაგა თათბირსა, კელმწიფისა შვილი ერთსა ეშმაკსა დიაცსა რომ მოვაკვლევინოთო, რას გვეტყვიან სრულიად ინდოეთი, არამც თუ სავაზირო ჭკვა დაგვეწამება, არამედ ნახირის ძოვნასაც აღარ დაგვსაქმებენო, და თუ არ დამიჯერებთო იმ ერთის უფროსის მიამუნივით მე ჩემის დედა-წულობით ასეთსა ადგილსა წავალო, რომ სულიერმან კაცმან ჩემი გზა და კვალი

¹⁾ დედანში „ბუხარს“ სწერია.

ვერა შეიგნოსრავ, და ვეკვ, რომ მაშინ ჩემი ჭკუა მოიგონო-
თო, და თქვა თიმსარი.

თამსარი მკოთხე.

მართსა თიმსარს მოგახსენებ მაიმუნისასა: ამა თემსა შინა ერთ-
სა მალალსა მთაზედან ძველად ოდესმე მაიმუნი სახლებულა და
ყრილობა ყოფილა, რომ იმისი უფრო მრავალი მაიმუნი სხვაგან
არა ყოფილა, ნიგვზისა ხესა ზედან და ნიგოზსა ქვეშ სახლებულან.
დღესა ერთსა გადმოუხედავს ერთსა მაიმუნსა და დაუნახავს შორს
მთის ძირში ერთი ნათამაშევი ცხვარი, წასულა იგი მაიმუნი და
უფროსისა თვისისათვის უთქვამს და უჩვენებია. რა მას ბერსა
მონახულსა იგი ცხვარი უნახავს, თეთრი წვერი და ულვაში
გაუგლეჯია და ესრეთ უთქვამს: „ამდენის ხნისა ვარ, მრავალი
მსმენია და მრავალი გამიგონია, და აქ ცხვარი არ მინახავსო,
როდესაც ქვეყანათა ზედან უქნელი და უნახავი საქმე იქნე-
ბისო, ნიშანია იგი, და იგი ქვეყანა აღუბოცელი არ დარჩე-
ბისო“. მასვე წამსა შეუყრია იქ მყოფნი მაიმუნი და ესრეთ
უთქვამს: „ძმანო, მამანო და შვილნო, თუ მე რასმე დამიჯე-
რებთ, ავიყარნეთ აქედამ და სხვას თემს წავიდეთო“. მათ ჰკი-
თხეს, თუ რისათვის უნდა ავიყარნეთო, ათასი წელიწადი
უფრო არის, რომ ჩვენი ნათესავი აქ დასახლებულაო და ჩვე-
ნი სამკვიდრო ალაგი რისთვის უნდა განვაგდოთო? მან ბერ-
მან ვერეთ უთხრა: „თუ კარგი ნიშანი იყოს, ამ ათასს წე-
ლიწადს რატომ არ გამოჩნდა ცხვარიო ამა თემსაო, მე დამი-
ჯერეთ, აყრის ნიშანი არის, ეს ალაგი დავაგდოთო“. მათ
შორს დაუჭირეს, იგი უფროსი მაიმუნი¹⁾ თავისის დედა წუ-
ლობით აიყარა და წავიდა. იმათ ბევრი დასცინეს, რათ აიყა-
რა და წავიდაო. გამოვიდა მცირე ხანი და მინდორთა ცეცხ-
ლი მოედვა, ცხვარსა გაუპარსაობით მატყლი გასდიოდა და
ცხვარსა ცეცხლი მოეკიდა, ცხვარმა სირბილი დაიწყო და მის

¹⁾ დედანში სწერია: მონახული.

ქამისა კელმწიფისა სასპილოვესა სახლსა შევარდა. იგი სახლი-
ჩალით იყო გაკეთებული, ცხვარი ზედ შეეფხანა, მას ჩალასა
ცეცხლი მოედვა და სპილოვეები სულ დაირუჯნენ და დაი-
წვნენ. ესე ყველა ამბავი კელმწიფესა მოახსენეს, კელმწიფე-
მან ბძანა, წამალი მოიკითხეთო, ამდენსა ძვირფასს სპილოვებს
ნუ დამიხოცთო. ბრძენსა აქიმსა ჰკითხეს და მან ეგრე უთხ-
რა, მაიმუნის ქონის მეტი მაგათი წამალი არა არის რაო. წა-
ვიდნენ და კელმწიფესა მოახსენეს. კელმწიფემან ბძანა: „წა-
დით და საცა ჩემსა სახელმწიფოში მაიმუნი იყოს, სულ და-
ხოცეთო და ქონი გამოართვითო“. წავიდნენ და იმ ადგილსა
მივიდნენ, საცა ის მაიმუნები იყვნენ და დაუწყეს ხოცა.
ერთმან მაიმუნმა ჰკითხა: „ძმაო, რა არის ჩვენი დანაშაულიო
და ან კელმწიფისა რისხვა რათ გვეწიაო?“ მათ უთხრეს:
„თქვენ დანაშაული არა გაქვსთ რა, ცეცხლ მოკიდებული
ცხვარი შემოვარდაო სასპილოვეს ადგილსა, სპილოვეების სა-
დგომი დაიწვაო და სპილოვეები სულ დაირუჯნენო, და ერთ-
მან ბრძენმა აქიმმან თქვენი ქონი ასწავლაო და იმისთვის
გხოცთო“. მასვე წამსა მათის უფროსის რჩევა და ჰკუა მოა-
გონდათ და ასე თქვეს: „ვისაც თავისის უფროსის და მონახუ-
ლის ჰკუა არ დაუჯერებია, ამის უარესიც ნუ დაელევისო“. აწე
ვეზირნო, ეს არაკი ამიტომ მოგახსენეთ, რომ უფროსი
ვარ და დამიჯერეთ. მოეწონათ სხვათა ვაზირთა და ველარ
დაეძრნეს სიტყვასა მისსა და ასე უთხრეს: „უწინ შენ მიდი,
ჩვენი თავი და უფროსი ხარ და მასუკან შენი საქმე როგორც
დაგვარიგებს, იმას ვიქთო“. ადგა უფროსი ვეზირი, წავიდა-
და შევიდა წინაშე მეფისა თვისისა.

კარა ც.

მისგლა ჰარგელის ვეზირასა. კელმწიფეს შვალას დამხსენ-
ლას სიტყვას მოახსენება კელმწიფეს წანაშედა.

მივიდა ვეზირი, კელმწიფე დალოცა და მოაჯეთა წესითა.

კელ-მოჯდობით ¹⁾ დადგა. შემოხედნა კელმწიფემან და უბძანა, მოაჯგესა გავხარ და, რაცა გინდოდეს, თქვიო. ვეზირმან ესრეთ მოახსენა: „დამბადებელისა ღვთისა სახელსა უტყუვრად ვფიცავ, კელმწიფეო, რომ არც ფერობით, არც სიყვარულით და არც ერთგულობით მე შენ ამას მოგახსენებო, მე ამის მნახველი კაცი ვარ და სხვანიცა მეფენი მრავალნი მინახავსო, მე შენისთანა ბრძენი და მოსამართლე ყოვლითურთ სრული, ყოვლითა სამეფოთა ზნითა შეცმული მეფე არ მინახავსო და არცა მსმენიაო, აწე ღმერთმან მისისა უშურველისა მოწყალებითა შენისა ტახტისათვის ერთი შვილი მოგცაო, და აწ ერთისა დიაცის ქართულით ჯალადებისათვის სასიკვდილოდ მიგიციო, არა ოდეს ქურდი და ავაზაკი, თუ შვიდ გზის არ გაგიკითხავს, არ მოგიკლავსო, უბრალოდ სისხლის საკრძაღვად ღამით საქმეს აპირებო, გაუთენებლად საქმეს არ დაინახავო და გაუკითხვად შვილსა ჰკლავო, ესე რა გვარი საქმე არისო?“ კელმწიფემ ვაზირს დიაცისა და მისის შვილის საჩივარი უბძანა. ვეზირმან მოახსენა: დიაცის ეშმაკობაზედ და სიმტყუნეზედ ერთსა თიმსარს მოგახსენებო.

თამსარა მქუთიე.

გეზარძმან მოახსენა თამსარა:

ერთსა ქალაქსა შიგან ერთი საბრალო დოვლათიანი კაცი იყო, ერთი ცოლი ჰყვანდა და შვილებიც ჰყვანდა, ცოლი ერთობ ტურთა და ღამაზი ჰყვანდა, მორქმა, სახლი, კარი და პატრონობა კარგი ჰქონდა, მაგრამ დედაკაცი ეშმაკი და არა წმინდა იყო და მოყვარე ჰყვანდა, ქმარმა არ იცოდა და ცოტად ეჭვი კი ჰქონდა. დღესა ერთსა ერთმან თავისმა მოყვარე კაცმან დაჰპატიჟა კაცი იგი, მოვიდა შინა და ცოლსა-

¹⁾ ვარიანტით: კელმოჯდობილი.

უთხრა: „ერთმან ვინმე კაცმან დამპატიჟა, როგორ მეტყვიო, წავიდე თუ არაო, და ან შენ როგორ გაგიშოო?“ ცოლმან უთხრა, დიახ წაბძანდიო. ადგა კაცი იგი და წავიდა, გამოვიდა, და კართან ერთი თუთი ჰყვანდა და იქ ევიდა, ადამიანსავით ლაპარაკზედ გაწვრთნილი ჰყვანდა, მუდამ შაქარსა და ქიშმიშსა აქმევდა, და ოქროს ყაფაზაში უჯდა. ადგა კაცი იგი და მასთან მივიდა, ასე უთხრა: „ამას ლამესა თვალსა ნუ მოხუჭავ და რაცა სახლსა ჩემსა ნახოო, ყველა წვრილად მიაბეო“. მან ეგრე უთხრა: „დია ღმერთო¹⁾ შენი ბძანება გავათავოო“. და კაცი იგი საწვეველსა ადგილსა წარვიდა. ოდეს დიაცმან ქმარი გაისტუმრა, იმავე წამს მისანდოსა კაცსა წიგნი გაატანა და მოყვარესა თვისსა მისწერა ესრეთ: „რა შენსა შეყრასა მოვშორებულვარ, სისხლისა ცრემლთა შინა შევეღებოვარო, ოდესცა ჩემი კელი შენთა კალთასა მოშორებიაო, მუნითგან აქამომდე ეგზომი მიცია ორისავე კელითა თავსაო, რომ თვალთა სინათლე სრულიად მომკლებიაო, აწე პატრონი ჩემი ამას ლამესა საწვეველსა ალაგსა წავიდა და ამას ლამესა არ მოვაო, მოდი იმას თვალთ ნაცარი ვაყაროთ და ჩვენ ერთმანერთისა სიახლოვითა გავიხაროთო“. რა ესე წიგნი ნახა, კაცსა მას გაეხარა, წიგნსა აკოცა, უბეში ჩაიდვა და, როდისცა შელამდა, წავიდა კაცი იგი. ვითა აშიყ-მაშიყთა წესი იყო, ლამაზად მორთული მივიდა და დიაციც ისე დახვდა, სახლი, დასაჯდომელი, ჯამ-ტაბაკი განშვენებული დაახვედრა, ღვინო ყირმიზი, მათთა ბაგეთა შესაფერი. შუალამის ჟამდმდი სმად და სიხარულად სხდეს და შუა ლამეს უკან დაწვენენ, და თუთი ყაფაზით გამოიმზერდა. რა გათენდა, დედაკაცსა პირსზედ თვალ მარგალიტი გაუცივდა, ყმასა მას გამოელვია და უკანის კარით გავიდა²⁾. სახლის პატრონიც მოვიდა და ცოლსა

1) ვარიანტით: ღვთის ნებით.

2) ვარიანტით: რა გათენდა, დიაცმან გააღვიძა და მაშინვე წაპოხლტა და უკანით კარი იყო და შიგან გახლტა.

სიცილით და სიხარულით სალამი მისცა. დიაცმან უაზრობის გულისათვის ნაზობა დაიწო და წყრომის გვარად ასე უთხრა: „შენ სალხინოდ დახვალ და მე მარტო დამაგდებო, წუხელის მპარავის შიშით არც მისომს და არც არა მიქამიაო, და არცა თვალი მომიხუქავსო“. ქმარმან ბოდში მოიხადა და ეგრე უთხრა: „არცა მე მინდოდა შენი გაყრა და მოშორება, მაგრამ ისევ შენის დასტურით წაველო“. მერე დედაკაცმან სიტკბო და სიხარული დაუწყო, კელი მოჰკიდა, გვერდსა დაისვა და ეგრე უთხრა, ნაღვინვეი ხარო, მჟავიანი საქმელი გაუკეთა და მიართვა. მცირესა ხანსა იალერსეს და, რა ალერსი გაათავა, კაცი გარეთ გავიდა, თუთის ყაფაზას მიუდგა და ლაპარაკი დაუწყო და ჰკითხა, ან რა ნახეო და ან რა გაიგონეო? თუთიმ ესრეთ უთხრა: „ნეტამც ორი თვალი დამდგომოდა და შენს სახლში მე ამ გვარი სირცხვილი არ მენახაო, რასაც¹⁾ წამ შენ წახველ, იმავ წამს წიგნი მისწერა, თავისი მიჯნური მოაყვანიანო, ნეტამც ისეთი კარგი არ ყოფილიყო ის მოსაკლავი კაცი, ჩემს თვალს იმისთანა ყრმა კაცი არ უნახავსო, ჯერეთ წვერ გაუშლელი, ახალ უღვაშ აშლილი, მზისა მგზავსი იყო, ბაგე იაგუნდი, ტანად ახალ ნორჩი, ალვისა ხესა ჰგავსო, მისის ქოჩრისა სურნელებამან აქ ყაფაზაში დამარჩოო, კელები კალთაში რომ ეწყო, ასე ეგონებოდა კაცსა, ვარსკვლავები უსხედსო; მე აგრე ვეჭობ, რა ისი დაბადებულა, იოსების სილამაზე ორმოში იმას ჩაუგდიაო და მას გამოჰყოლიაო; შუა ლამემდინ ლალის ფერის ყირმიზის ღვინით იმავ ძოწეულის ბაგით კოცნა ჰქონდათო, და შაქარი და რძე რომ გა(ა)ერთო, ისე ტკბილად იუბნესო; შუა ლამეს უკან დაწვინენ და ასე შეიხვივნენო, რომ წებოთი შეწებილსა გვანდნენო, და მათ უსაყვარლესი მიჯნურნი არა ნახულანო, რომ იმათ ეს ლამე ისიამოვნესო“. რა თუთისაგან ესე ამბავი მას კაცსა ესმა, თოფის წამალი რომ ცეცხლმა ააჩქაროს, ისე აჩქარდა,

1) დედანში სწერია: რასას.

აილო ერთი ნიჩბის ნატეხი და მიუხდა ცოლსა თვისსა და და-
უწყო ცემა. დედაკაცი ჰკითხავს, რა დანაშაული მაქვს, რის-
თვის მკლაო? მან არა პასუხი გასცა, ეგეოდენი სცა, რომ
სულის ამოსვლას გარეთ არა დააკლო რა. კაცი რა კარზედ
გამოვიდა, დედაკაცმან ასე თქვა: „ვინ გაამჟღავნა ჩემი ხვა-
შიადიო და ჩემს ქმარს ჩემი თავი ასრე უწყალოდ ვინ მოა-
კვლევინაო“. ერთი თავისი გაზდილი ყული ჰყვანდა, იმას
დასწამა; ეგების იმან მიაზრა და ჩემის ქრმის ყურში იმან ჩა-
აგდო, მოიყვანა ყული იგი და ჰკითხა: „ვინღაც ჩემს ქმარს
უთხრა და ასე მამაკვლევინა, რომ ოღონდ სული არ ამომ-
სვლია, თვარემ სხვა ასო მთელი აღარა მაქვსო“. მან ყულმან
ასე შეფიცა და გული დააჯერებინა: „მე არც არა შენი მე-
ნახოს, არცა რა შემეტყოსო და არც შენის ქრმისათვის მე
მეთქვას რამეო, და კიდევ რომ შემეტყუო, მე შენს ხვა-
შიადს სხვას კაცს როგორ ვეტყუდიო“. რა დიაცი ამაზედ
შესჯერდა, მასუკან უთხრა: „გუშინ ვნახე თუთი და მისი ბა-
ტონიო, რომ ყური ყურზედ დაედვა და ლაპარაკობდენო“. მე-
რე დიაცმან თქვა, უსაცილოდ ესე საქმე თუთის მეტს არა-
ვის უქნიაო, აწე თუ მეც ამისი პასუხი არ უყო, თურმე დე-
დაკაცი არა ვყოფილვარო¹⁾). არცალა ხმა გასცეს და არც არა
კაცმან ახსენა თავისისა ცოლისა ავ-ნაქმარი. გამოვიდა ამაში
არა მცირედნი ხანი, და კაცი იგი ქორწილსა დაჰპატიჟეს,
გულითა საწვეველსა ადგილსა. წავიდა კაცი იგი და თუთის
ესრეთ დაბარა: „თუ კიდევ სახლსა ჩემსა ნახო რამეო, ნურას
დამიმალავ, მიამბეო და, თუ კიდევ ნახავ რასმე, უსაცილოდ
მოვკლავ ცოლსა ჩემსაო და, თუ აღარას ნახავ, ამ ცემას და-
ვაჯერებო, შენ კარგად უფროთხილეო და ნუ დამიმალავ, რა-
ცა ნახოო“. თუთი დაჰპირდა, თუ ვნახავ რასმე, როგორც
აქამდინ არ დამიმალავს, ისე ახლა არ დაგიმალაო. ადგა ის
კაცი, წავიდა. რასაც წამ დედაკაცმან ქმარი გაიცალა საწვე(ვე)ლ-

1) მეორე ვარიანტი უმატებს: არცარა შემძლებიაო.

სა, მიჯნურთან ფიცხლავ კაცი გაგზავნა, მოიყვანა და უკანით ასეთსა სახლსა შემოაპარა, რომ ის სახლი თუთის არ ენახა, რასაც დროს დაღამდა, ყმაწვილები შეყარა და ესრეთ უთხრა: „თუთის ყაფაზის თავზედ ასე რიგათ მომართე, რომ კელსა-ფქვავე ბრუნვედესო და თუთის თვალსა და პირსა ნაცარი და მტვერი ეყრებოდესო, და წყალსაც ასხამდეთ, რომ ველარა გაიგოს რაო“. წვიმის მაგიერად წყალი ასხეს, ქუხილისა და გრგვინვის მაგიერად, კელსაფქველი აბრუნეს, თუთის კელსა-ფქვის ბრუნვა ცისა გრგვინვა ეგონა, წყალი წვიმა ეგონა, ნაცარი და მტვერი ქარისაგან ეგონა, ვერც თვალი აახილა და ვერცარა მათი საქმე გაიგო. ამისთანა ილთითა მას ღამესა მან მოყვარესთან განისვენა. რა გათენდა, მოვიდა კაცი იგი, ცოლისა აღერსი გაათავა, მას უკან თუთის ყაფაზას მიუდგა და ჰკითხა, თუ ჩემსა სახლსა შინა კიდევ ნახე რამე თუ არაო? თუთიმ ეგრე უთხრა: „სადაცა თქვენ იყავით, იქ არ იყო ეგეოდენი ქუხილი, გრგვინვა და ავი დარბო?“ მან ეგრე უთხრა: „ჩვენ არც ქუხილი გვინახავს, არც გვგრგვინვა და არცა დარბო“. მობრუნდა და ცოლსა ჰკითხა, თუთი ასე მეუბნების, აქ ასეთი არეულობა, ქუხილი და ავი დარი იყოო, ჩვენ ასე გვეგონა, ქვეყანა დაიქცაო, დასტურად ეს ასრე იყოო თუ არაო? საცა ჩვენ ვიყავით, იქ კი არა ყოფილარაო“. ცოლმან ეგრე უპასუხა: „შენი თუთი ასეთსა ამბავსა დაგახვედრებს შენისა სახლისაო, რომ ყველა მართალი იქნებაო, აწ გრგვინვა ან ქუხილი და ან სეტყვა აქ სადა ყოფილაო“. დედაკაცმან ამაზედ ქმარი შეიჯერია და მოწმებიც მოასხა, რომ არც ერთი არა ყოფილიყო. კაცი კარზე გამოვიდა და თქვა, თუთიმ ცოლი უბრალოდ მომაკვლევინაო, და ასეთი გული ჩაიდვა ჩემა ცოლმანო, რომ თავის დღეში არ მოიბრუნებსო, თურმე თუთი ასეთი მტყუანი ყოფილაო და ყველას ტყუილად მეუბნებოდაო. ადგა, ყაფაზიღამ გამოიყვანა, დააწყვიტა მიწაზედ, და უბრალო სული თუთი კი მოკლამ იმ ადგილს მას კაცს ერთი მუსაიბი კაცი ჰყვანდა, კარზე გა-

მოვიდა და თუთი მკვდარი ნახა, გაუკვირდა და თითსა იკბინა, ჰკითხა, ეს თუთი ვისი არისო? ეწყინა და ასე თქვა, ეს როგორ მოკლაო, ქვეყანაზე ამას უკეთესი თუთი არა იყოო. ამას მეტი არა თქვა რა და შინ შევიდა. დღესა ერთსა მან კაცმან იგი თუთის მკვლელი თავის მუსაიბი კაცი ნახა და ჰკითხა, თუ რისათვის მოჰკალო. მან ეგრე უთხრა: „ცუდ მოუბარი და მტყუანი იყოო, ერთხელ ასეთი ტყუილი მიამბო, რომ ცოლი მომაკვლევინაო“. მან კაცმან ეგრე უბასუხა: „დამცდარხარ, უბრალო სული მოგიკლავსო, ამისთანა უსწორო ფრინველიო, თუ უბრალო სული არ მოგიკლავსო, აბა ერთი შენი სახლისა ყმაწვილი მოიყვანე და ჰკითხეო“. მასვე წამსა წავიდა და ერთი თავისი შვილი მოიყვანა და ჰკითხა, წუხელის რას იქმოდით და ან რას შეექცეოდითო? მან ყმაწვილმან ეგრე უთხრა: „წუხელის არც მე და არცა ჩემ ტოლს ყმაწვილებს არა გვძინებიაო, თუთის ყაფაზის თავზედ დედა ჩემმან კელსაფქველი გვაბრუნებიაო, თვალში მტვერი ვაყარეთ და წყალი ვასხითო“. მან კაცმან უთხრა, არ კი გითხარ, უბრალოდ მოგიკლავსო და შენი ერთგულობისათვის მოკვდაო. მერე მან კაცმან შეიტყო, რომ ტყუილად ცოლმა ილათით მომაკვლევინაო, დაიწყო სამძიმარი და ტირილი, მაგრამ თუთის რაღა ეშველობოდა. რა ვეზირმან ეს არაკი მოახსენა და გაათავა, კელმწიფესა ასე მოახსენა: „კელმწიფეო, დედაკაცი, რომელიც ავი გამოვაო, ასეთის ტყუილის მოგონება ეცოდინებაო, რად გირწმუნებია დიაცის ქართულიო“. რა ვეზირმა ასე მოახსენა, კელმწიფესა გულში ჩაეწვეთა ესეთისა მოხსენება. მერე კიდევ მოახსენა ვაზირმან: „მეფეო, შენი შვილი ტყვეთ შეინახეო და მისანდოთა კაცთა მიაბარეო, მერე გასინჯეთ შეცოდება მისიო და რომელიც კამდეს, იგი უყავო, და თუ ფარვანსა მიბოძებო, ავის დედაკაცისაგან ტყუილის მოგონებაზე ერთსა თიმსარს მოგახსენებო“. მეფეს გულშიგან ვეზირისა სიტყვა ექეშმარიტებოდა და ვეზირმან მოახსენა კიდევ.

თამსარი ქექესე.

აგსა დააწესედ მოახსენა კიდევ თამსარი:

მრთსა ქალაქსა შიგან იყო ერთი დიდი ვაჭარი და ჰყვანდა ერთი ლამაზი ცოლი, კეკლუცი და მწყაზარი, და მას ქალაქსა შინა იყო მის მეფისა ერთი კარგი მიჩნეული კაცი, და ცოლი არა ჰყვანდა, და მის მოქალაქისა ცოლსა გაეწყო. დღესა ერთსა წავიდა კაცი იგი სხვაგან სავაჭროდ, და რა მის ვაჭრის ცოლის კურომან სცნა, რომ მისი ¹⁾ მოყვრის ქმარი სხვაგან წასულიყო, გაუგზავნა ყული ერთი მას დიაცსა და ესრეთ შეუთვალა: „თვალთა ჩემთა ორთა სინათლეო და გულისა ჩემისა სინარულლო, ქმარი შენი ხომ სხვაგან წავიდაო და მოდიო აქა, ხალვათათ ვარო, სახლი, ბალი და ბახჩა მზათ მაქესო, სუფრისა შესამკობელი ყირმიზი ღვინო, ხილი, ყველა დამიმზადებიაო, მოდი გავიხარნეთ ერთად ყოფნითა და ლხინითა ვიხაროთო, მე მანდ მოვდიოდით, მაგრამ ბევრი სახლის ჯალაბი და ახლო მეზობლები გყვანანო“. მივიდა ყული იგი და კარი დაურაკუნა, დიაცი გამოვიდა და მან ყრმამან უამბო ყოველივე შეთვლილობა პატრონისა თვისისა. დიაცმან რა ყრმა იგი ნახა, უსაზომოდ მოეწონა და გაიხარა, და მოუნდა დიაცსა მას იგი ყული და ასე თქვა: „ბოზობა და ავი დედაკაცობა ხომ ერთი არისო, მოდი, ჯერა მასთან განვისვენებო და მასუკან იმისს აღერსსაც დავესწრობიო“. შეიყვანა შინა, დაუწყო ლალობა და აცთუნა ყრმა იგი, და ამა საქმეზედ დაუგვიანდა, გაგულისდა იგი მოყვარე მის დიაცისა და ასე თქვა, რა დაემართა აქამდინ იმ ყრმასაო. აღგა, კმალი შემოირტყა, ლახტი წელში ჩაირჭო, მის დიაცის ქმარი შინ არ ეგულებოდა, მივიდა და კარი დაკეტილი დახვდა, დაუძახა, კარი გამიღეო! მან ყულმან თავის პატრო-

1) დედანში სწერია: ჩემის.

ნის კმა იცნა და მას ღიაცსა ასე უთხრა: „ხომ არ დამეხსენ და ჩემს ცოდვაში ჩასდექო, აბა რავქნა, მეც ხომ მამკლავს და შენცაო“. მან ღიაცმან ეგრე უთხრა: „ნუ გეშინიან, ადექ შეხტი და ქვეშაგებში ჩაწექო, და მე მასუკან მშვიდობით გაგზავნიო“. ყული იქ დამალა და თვით მხიარულისა პირითა წინ მიეგება, და კარი გაუღო, მან უთხრა: „რამდენი ხანია ყული გამოგიგზავნე, დაგპატიჟეო, არცა ყული მომივიდა და არცარა შენი ამბავიო, ეს რატომ ასე მიყავიო?“ მან ღიაც-მაც ეგრე უპასუხა: „ეგრეთი ტყუილი რატომ მიაძებო, შენი დამაპატიჟებელი კაცი მომსლოდა, როგორ დავიგვიანებდიო, არც შენი კაცი მინახავს და არცარა ამბავი მომსვლიაო, თორემ შენის შეყრის უკეთესი რა დამემართებაო“. ღიაცმან მოატყუა, შინ შეიყვანა და დასხდენ სახლსა შინა, და რაცა სწადდა კაცსა მას, გულისა თვისისა ნება აღასრულა. ამასობაში ქმარი მოესწრო მას ღიაცსა, რაღაც რამ საქმე დარჩომოდა, კარი დაურაკუნა და იძახოდა, კარი გამიღვეითო, საქმე მაქვსო. დედაკაცსა უთხრა მან კაცმან: „მე აწე რას მიზამო, იმისი არ მეშინიან, მაგრამ ჩემის კელმწიფისა მრცხვენიანო, და თუ მეტყვი, აქ რომ ბარგი აწყვია, იქ დავიმაღლებიო“. ღიაცსა ყული რომ იქ ეგულებოდა, ასე უთხრა: „შენ მაგას როდისა გკადრებო, რომ მაგ გვარად დაგმალოო, შენ კმალთი გამოიწოდეო, მუქარით გადი და ასე თქვი, ყველას დაგხოცოქო, ერთი კლმის ყუა ჩემ ქმარსაც გადაჰკარ, შენ წადი და მერე პასუხი ჩემზედ მოაგდეო“. იმ კაცმა ღიაცის ნათქვამი ყველა დაიჯერა, კარი გაიარა, ქმარი წინ შემოეყარა, ერთი კლმის ყუა იმას ჩაარტყა და მუქარით გაიარა. კაცი შეშინებული შინ შევიდა, ღიაცს ჰკითხა: „იგი კაცი ვინ იყოო და აქ რა ესაქმებოდაო, რომ კინალამ მეც მომკლაო და მუქარით გავიდაო“. დედაკაცმან ეგრე უთხრა: „დღეს რაც მე სამაღლო საქმე ვქენო, ერთს სხვას არავის უქნიაო“. ქმარმან ჰკითხა, რა ჰქენო? მან ღიაცმან ეგრე უთხრა: „იგი კაცი ერთს უსუარს ყმაწვილს სასიკვდილოდ მოსდევდაო და შემო-

მეხვეწა, შენის ღმრთის გულისთვის მიშველე რამეო, შემებრა-
ლა, ავიყვანე და ქვეშაგებში დავმალეო და უწყალოდ სიკვ-
დილს მოვარჩინეო, რა შინ შემოვარდა იგი კაციო, მიიხედ
მოიხედა, რომ ველარსად იბოვა, გაგულისებული კარში გა-
მოვარდაო და მუქარით იმიტომ მივიღოდაო“. ქმარმან ეგრე
უთხრა: „კარგი საქმე გიქნიაო, რომ ერთი სული სიკვდილისა-
გან დაგიხსნიაო, ადგე და გარდამოიყვანეო იგი ყრმაო“. დია-
ცი ადგა და გადმოიყვანა. უთხრა მან კაცმან ყრმასა მას:
„იგი კაცი სასიკვდილოდ რას საქმეზედ გდევდაო?“ ცოლმან
ეგრე უთხრა, ეგ შეშინებული არისო და მე გიამბობო. იგი
ყრმა კარსა გამოისტუმრა და ქმარსა ასე უთხრა: „საავკაცოდ
მოენდომებინაო და მაგას არ ექნაო, და ამისთვის ჰკლავდაო“.
კელმწიფეო, ამ გვარი ტყუილით სამივ მოატყუვა და გაის-
ტუმრა. დიაცთა ურცხვინოება და უპირობა ეს არის. კელ-
მწიფე ვაზირისა სიტყვაზე დატკბა და დიდათაც მოიწონა, შეი-
ლი აღარ მოაკვლევინა, საპყრობილესა მიაბარა, მისანდონი
მცველნი დააყენა თავსა. ვეზირი მხიარულად კარზე გამოვი-
და და ესე ყველა ამბავი მას ეშმაკსა დიაცსა მოესმა, დაჰმუნ-
და და ვითა მკვდარი ეგრე შეიქნა, ადგა და კელმწიფესთან
წავიდა.

კარი თ.

აქა დედაკაცისაგან მეორედ მისვლა კელმწიფესთან მისი შვი-
ლის საკვდილისათვის მეორე დღესა.

მივიდა მტირალი და საყელო გარდახეული წინაშე მეფი-
სა, პირი მიწასა დასდვა და ესრეთ მოახსენა: „ყოველთათვის
მოსამართლეო კელმწიფეო, რად ჩემზედა უსამართლოსა იქ?
ყოველი ქვეყანა ისე ზავთსა და ყაზაბს არ მოურჩენია, რომ
მართალსა სამართალსა დაუმორჩილებიაო, შენი მართლ-მსა-
ჯულობა დამბადებელისა მართლ-მსაჯულობასა მიემსგზავსე-
ბაო, გუშინ შენი ვაზირი მოსულაო, ტყუილი შეწმასნილი

ბადე მოუქსოვიაო, თქვენი სამართლის სადგური გული გაუ-
ბრუნებიაო, შენი ვეზირები შენს საქმეს¹⁾ უკან არიანო
და შენის შვილის საქმეს გამოჰკიდებიაო, შენის ბედნიერის
დროშისაგან უსამართლოს ვერ იკადრებენო და თავის გასა-
ძლომსა ქრთამსა ვერ მიინიჭებენო; ეს უნდათო, რომ შენი
საქმე შენს შვილს გაათავებინონო და შენი საბატონო თავის
ნებასა და კელში ჩაიდონო, უსამართლოს ქონებითა აივსენ-
ნო და შენის შერცხვენილისა სახლისა შერცხვენამ²⁾ ჩაიარო-
სო, ანუ მომკალ და ანუ შენი სიკვდილი მოიკითხეო, ხვალ
და ზეგ დიდნი კელმწიფენი ამას იტყვიანო, რომ შვილი ვერ
გამოიშეტაო და სახლის შერცხვენა ჩაუყლაპავსო, უკუნისამ-
დე ეს საყვედურად დაგრჩებაო, და შენი შვილიც შენ ცოც-
ხალს არ გაგიშვებსო, და იმ ერთის მრეცხლის საქმე დაგე-
მართებაო, მრეცხელი გზირსა ჰქვიანო, იმის არაკსა მოგახსე-
ნებო, თუ კელმწიფე მიბძანებსო“. კელმწიფემ თქმა უბძანა
და მან ესრეთ მოახსენა.

თამსადა მეშვიდე.

კელმწიფესთან მრეცხლის აძბას მოხსენება დედაკაცისაგან.

იყო ქვეყანასა ერთსა ერთი მრეცხელიო და ერთი ბე-
დოვლათი შვილი ჰყვანდაო, ასეთი ბედოვლათი იყო, რომ
არასფერად არ გამოიყენებოდაო, და არცარას ბერს მამას გა-
უგონებდაო, იმას არსით კელს მოუმართავდაო, სრულიად
ტალახში იწვის და გორვედისო, და ის კაცი თავისის მუ-
შაკობით რჩებოდისო. დღესა ერთსა გზირი წყლის პირს ტანი-
სამოს რეცხდაო, შვილმან ვირი ტალახსა და წყალში ჩააგ-

1) დედანში აქ მიმატებულია: არს(?)

2) ვარიანტი უმატებს: განუკითხველად.

დლო, ვირი საფლობში ჩაეფლოა და ყმაწვილი წყალმან წაი-
დლო, დაუძახა მამას, მიშველეო! მამას გული დაეწვა, შვილს
მიეშველაო და კელი მოჰკიდაო; წყალმან გაზიდა და ბერი
კაციც შიგ ჩავარდაო, იგი ყმაწვილი კაცი იყო, კელი და
ფეხი იხმარა და მორჩაო, და მამა კი წყალს დაარჩობინაო.
აწე კელმწიფეო, თუ ეს საქმე შენც მოგსლოდესო, მე თურ-
მე ჰკვა მქონია და დედაკაციც ვყოფილვარო, და თუ არა,
და მაშინ შეიტყობო. ამაზე კელმწიფე შეწუხდა და ასე ბძანა:
„ჩემს სიკვდილს და ჩემის სახლის შერცხვენას ჩემი შვილის
სიკვდილი მირჩევნიაო“. და ბძანა, თავი მოჰკვეთეთო! აცნო-
ბეს მეორესა ვეზირსა, და ჯალადებს შეუთვალა, მაცალეთ
მეცა, ნუ სჩქარობთ და სრულიად ინდოეთის ქვეყანას ნუ
დააქცევთო, ჩემს საქმეს უყურეთ და მოიცადეთო.

ქანი ი.

შეორეს ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისვლა და კელმწიფის
შვილის საკვდილისაგან დახსნა იმ დღესა.

შევიდა მეორე ვეზირი კელმწიფე დალოცა და ეგრე მოა-
ხსენა: „სე, მალალო კელმწიფეო და საშიშო მტერთა მძლე-
ველო, მოწყალეებისა და მოსამართლეობის თვალნი რად და-
გიხუჭავსო, თუ მართალსა მოგახსენებთო, გვეშინიანო, და
თუ დავიდუმებთ შენი ეგზომი ჰური და მარილი რომ გვიჭა-
მია, იგი თვალსა დაგვიყენებსო, რასა იქ და ან რას აპირე-
ბო! ჯერეთ რძის სული პირსა ამოსდისო, ამისთანა უსუარს
ყმაწვილს რისთვის ჰკლავო ეშმაკისა და ჯადოს დიაცის სიტ-
ყვითაო, ანუ თემსა და ქვეყანასა რას ეტყვიო, ანუ ღვთი-
სა არ გეშინიან და ანუ საუკუნოდ რად დაგივიწყებიაო? თუ შენ
ეგ საქმე არ დაიშალე, კაკაბსავით არ დაგემართოსო, ეს თეთ-
რი წვერი მომპარსე და ისე გამიშვიო“. კელმწიფემ მის არა-
კის თქმა უბრძანა და ვეზირმან მოახსენა.

გაბრიელისაგან არაკის მოხსენება კელმწიფესთან.

შრთსა ადგილსა ერთი ჯუფთი დედალ-მამალი კაკებში იყვნენო და არა ოდეს მონადირისაგან მოსვენება არა ჰქონდათ. თქვეს მათ კაკებთა დღესა ერთსა: „მუდამ რომ მონადირეთაგან მოსვენება არა გვაქსო, რომ წუთსაცა ერთსა ერთს ალაგსა ვერ განვისვენებთ ფრინველისაგანაო, მოდი, ასეთსა ალაგსა წავიდეთო, რომ ასეთსა შეჭირვებასა და შიშსა დავებწიოთო“. წავიდნენ და ერთსა კარგსა საკაკოსა განსასვენებელსა მივიდნენ, კლდიანსა და წყლიანსა ადგილსა, ასეთი კარგი ალაგი იყო, რომ რაც ღმერთს კაკებისათვის საზრდო გაუჩენია, სულ იქ იშობებოდა. დაჰყვეს ხანი არა მცირენი და შეჭირვება არა ჰქონდათ რა და აღარც მონადირისაგან შეწუხდებოდნენ. მოვიდა წელიწადი ერთი და ასეთი თოვლი მოვიდა, რომ საქმელი დაუფართ და უარესსა მწუხარებაში ჩაცვივდნენ. თქვეს: „თუ აქედამ წავიდეთ, ვაი თუ ამისთანა ალაგს ვერ მივხვდეთო, თუ არა და მშვიერო როგორ გავსძლოთო“. მერე უთხრა მამალმან დედალს კაკებსა: „მე წავალო და შენ აქ იყავო, ანუ ასეთსა ალაგსა ვიპოვნო, რომ თოვლი არ იყოსო, და ან საზრდოს მოგიტანო“. წავიდა და დედალი კაკები იქ დააგდო. მამალმან დაიგვიანა, დედალს მოშივდა და ველარ გასძლო, მონახა დღესა ერთსა და ერთს ალაგს ერთი ბალახი იპოვა, დაუწყო მას ბალახსა ჭამა და ასე გახადა, რომ მუცელიც დააშვებინა და დაკვერცხილს დაემსგზავსა. მოვიდა მამალი კაკები და დედალი ასე მყოფი ნახა, ეწყინა და ასე უთხრა: „რატომ აგრე მუცელი დაგიშვიაო, რომელმან კაკებმან დაგპებლაო?“ დაუწყო ცემა და დედალი კაკები მოკლა. სხვათა კაკებთა ნახეს მოვიდნენ და მას კაკებს გმობა დაუწყეს, რატომ მოგიკლავსო. მან ყოველი თავისი გარდასავალი წარმოთქო. მათ უთხრეს: „აბა სხვა დედალი კაკებები ნახეო, რომელსაც

რომ ეგ ბალახი უჭამიაო, როგორ დაუხსნეულებია და მუცელი დაუშვიათო“. რა მან კაკაბმან შეიტყო, რომ უბრალოდ მოეკლა, დიდი ინაღვლა, ტირილი და თავში ცემა გარდაიხადა, მაგრამ იმ დედალ კაკაბს რაღა ეშველებოდა. აწე ხვალ ძე შენი რომ გაიყვანო და კაკაბსავით მოჰკლა, მასუკან უსაზომოსა შეჭირვებასა ჩავარდე, რაღას უშველიო? ეს არაკი დანანებისა იყო და ერთს კიდევ მოგახსენებო.

თამსარი თ.

ბა'ხას დაცას საქმესე მოახსენა თამსარი.

მართსა ქალაქსა შიგან ერთი კაცი იყო და ერთი ეშმაკი და ბოზი ცოლი ჰყვანდა, და ქმარმან კი არა იცოდა რა. დღესა ერთსა კაცი ავად გახდა, დედაკაცს უთხრა: „დედაკაცო, თეთრი წაიღეო, ბაზარში წადი, ბრინჯი და მისი მასალა მიყიდეო, მაგრამ პირს კი ნურავის უჩვენებო¹⁾), მალე მომიტანე, საფარეზო საქმელი მინდა გავიკეთო და ვჭამოო“. დედაკაცმან ჩადრი წამოიხსნა და ბაზარში წავიდა, ერთს ბაყალთან მივიდა, პირი ჩამოიხსნა, ლიზლობით და ნაზობით ვაჭრობა დაუწყეო, ბაყალი გუნებაზედ შედგა და ასე უთხრა: „თუ ერთსა შაქრის სიტკბოსა მაკოცნინებო, ბრინჯსაც მუქთათ მოგართმევო და შაქარსაც ზედ დაგიდებო“. მან ბაყალმა ბრინჯი და შაქარი მისცა, დიაცმან ბრინჯი, შაქარი და ფული ჩარჩამში გამოჰკრა და იქ დადო, ბაყალმან დიაცსა კელი მოჰკიდა და ერთს ხალვათსა სახლსა შეიყვანა, და თავიანთი ნება სრულ ყვეს. ქმარი ამას აბარებდა, პირს ნურავის აჩვენებო და მან უფრო დასამალავი ალაგი უჩვენა კაცთა. მანამ დიაცი გამოვიდოდა, ბაყალს ერთი ეშმაკი შაგირდი ჰყვანდა, იმან ის ბრინჯი, თეთრი და შაქარი გამოხსნა და მათ წილ მიწითა აავსო და იქავ დადო, დიაცი ჩქარა გამოვიდა, მას

1) დედანში სწერია: უჩვენეფო.

გამოკრულსა ჩარჩამს კელი მოავლო და საჩქაროდ წავიდა. შინ მივიდა და ქმარს მიუტანა. ქმარმა უთხრა, აბა შედი შინ, ქვაბი, წყალი, მარილი და ქაფქირი მომიტანეო! დიაცი შინ შევიდა. მანამ მან გახსნა იგი ჩარჩამი და ნახა, მიწა ეყარა, დაუძახა: დედაკაცო, მიწა რათ გიყიდნიაო? ქვაბს და ქაფქირს რაღას აქნევო? დიაცმა წამსვე ეს ქართული მოასწრა, ქვაბი როდის მომაქვ(ს)ო, ცხრილს დაავლო კელი და გამოიტანა, განა არ ვიციო, რომ მიწა არისო. ქმარს ასე უთხრა: „რაც მე განსაცდელს მოვრჩიო, თუ ჩემი რამ შეგჭირდების, უნდა საღმთო გარდაიხადო და საგლახაო გასცეო, როს აქედამ წაველო და ბაზარს მივახლოვდიო, თურმე ნარ აქლემებს აჭიდავებდენ, ერთმა ნარმა აქლემმა გაჯავრებულმა აწყვიტაო, მომიხდა და მკლავზე პირი დამცაო, თეთრიც იქ დავაბნივეო და მეც ძლივ სიკვდილს მოვრჩივეო, და სამადლოდ გამაგდებინესო, მე შენი დავედრული ბძანება ვერ გავტეხეო და პირის დანახვას ვერიდებოდრიო, და თეთრის დაკარგვაც არ მინდოდაო, იმ ადგილის მიწა ავკრიფე და წამოვიღე, ამ ცხრილში გავავლებ, ეგების თეთრი ვიპოვნოო“. ქმარმან აგრე უთხრა: „რადგან შენ მაგისტანა ფათერაკს მორჩომილხარ, თეთრს ნუ ნაღლობო, შენის ჭირის სანაცლო იყოსო“. აწე კელმწიფეო, დიაცის საქმე ეს არის, და ტყუილს მალე მოიგონებს. კელმწიფესა ვეზირის ნათქვამი, ჭკვა და სიბრძნე მოეწონა და თავისის შვილის სიკვდილი მას დღეს მას აპატივა. დიაცმან შეიტყო, რომ მეორე ვეზირი შესულაო და კელმწიფისა შვილი სიკვდილისაგან მას დღეს იმას მოურჩინაო, იმავ წამს გახელებული აიჭრა და კელმწიფესთან შემოვიდა.

კარა აა.

დედაქაცისაგან მესამედ მისვლა.

კელმწიფესთან შევიდა გაგლეჯილი და თმა გაშლილი, და ტირილით ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, ორჯელვე შენი სა-

მართალი ჩემზედ დაიკარგაო, აღარც შენი სახლის შერცხვე-
ნა ინაღვლეო და შენი სიკვდილიც შენს ვაზირებს დაანებეო,
შენ მაგათის სიტყვით ბადეში გაებმიო, და ბარემ შენი ვეზი-
რები შენ მოგკლავდნენ, შენს შვილს ტახტზე დასვამდნენ,
და მე მათის ყაზაბით მოამკლავდნენ, მანამ შენის ხელით მო-
მკლაო და შენს სიკვდილს ნუ მიჩვენებო, და შენის ვეზირე-
ბის საქმეზედ ერთსა თიმსარსა მოგახსენებო“.

თიმსარი ა.

აქა ვეზირებზე დედაკაცმა აჩაკი მოახსენა.

ლაურისა ქვეყანასა ერთი დიდი კელმწიფე იყო და ერ-
თი შვილი ჰყვანდა. დღესა ერთსა მამასა თვისსა მოახსენა,
ნადირობას წასვლა მინდაო. კელმწიფემან ნება დართო, ვე-
ზირი გაატანა და ასე უბძანა: „წაიყვანე, კარგა შეაქციეო,
ანადირე და ამას კი ეცადე, ფათერაკი არსად რა წაეკიდოს
რაო“. და წავიდნენ სანადიროდ, ვეზირი ყმაწვილის სიფრთ-
ხილეს არ გამოეკიდა, სმასა და ლხინსა შეექცა, ყმაწვილმან
მინდორთა შინა ნადირთა დევნა დაუწყო და ერთსა ოქრო-
რქიანსა ჯერანს გარდაეკიდა, და დევნა დაუწყო, დიდხანსა
სდივა და, რა თავისს ლაშქართა მოსწყდა, იგი ჯერანი ერთს
ლამაზ ქალად გარდაიქცა, ვაჟმან რა ნახა ქალი იგი, დიდად
მოეწონა და საარშიყოდ მოინდომა. ქალმან ეგრე უთხრა:
„მინდორთა შიგან საავკაცოდ ვერ მიშოებო, ჩემთა სახლთა
წამოდი და შენი გულისა ნება ჰქენო“. ყმაწვილი მას ქალს
გაჰყვა და, რა სიახლოვესა მიეწურნენ, ქალი წინ წავიდა,
შინ შევიდა და ყმაწვილი კარზე დადგა. მას სასახლეში თურ-
მე ერთი ჯადოს მქნელი დევი იყო, იგი ქალი შევიდა და
ასე უთხრა: „ამხანაგო, ერთი ასეთი საქმელი მოგგვარეო, რომ
მის დღეში იმისთანა არა გინახავს რაო, და ერთი ლუკმა იმი-
სი შექმა ცხონებას შეედარებისო, თეთრი, მსუქანი და ზარი-

ფი არისო, მას გაუკვირდა და ასე უთხრა: ადექ, შინ შემო-
იყვანეო! ვაჟსა ესე ყოველივე ესმოდა კარზე მდგომსა. ქალი
გამოვიდა და შინ შეიპატიჟა. ყრმამან ეგრე უთხრა: ბასრის
რკინის არიფო, მიჯნურს შექმა უნდაო? და ცხენი მოიბრუ-
ნა და ქარივითა იარა მსწრაფლად. ქალი წამსვე უკან გამო-
უდგა და შემოსძახა: რასათვის გამექეც, შენტვის მკვდარსაო?
ეს უთხრა და ცხენის გავას შემოუხტა. ვაჟმან სირბილსა ძა-
ლი მისცა და ქალმან ცხენის სადავე შეუტაცა, ყრმამან შე-
იტყო, რომ ეშმაკთა ბადე იყო, კელმწიფე მამა მოაგონდა,
თვალთა ცრემლი მოედინა და დამბადებელისა ღვთისა სახე-
ლი ახსენა, იმისგან უფრო მწე ვერავენ ჰპოვა, სავედრებელი
და სალოცავი სიტყვანი წარმოთქვნა. რა ეშმაკმან მან ქალ-
მან ღვთისა სახელი მას ყრმისაგან გაიგონა, ათრთოლდა და
ცხენისაგან გარდამოვარდა, და ვაჟი მორჩა და წავიდა მშვი-
დობით. მანამ ყმაწვილი მივიდოდა, სანამ ვეზირს თავისის შვი-
ლის დაკარგვა და სიკვდილი გაემუღანებინა, იყო საშინელი
გლოვნა და ვაება. ამა საქმესა ზედა კელმწიფის შვილი მო-
ვიდა, კელმწიფის შვილის მისვლა აცონობეს, გამოვარდა, მო-
ეხვია, თვალპირი გარდაუკოცნა და ჰკითხა: „შვილო, რა გარ-
გეკიდაო?“ შვილმან თავისი გარდასავალი ყველა მოახსენა და
ვეზირისაგან შესჩივლა, მე არც თვალთ მინახავსო, არც მი-
ყურა და არცარა დამდივაო, სულ სოფელში იჯდა მოსვენე-
ბით, ლხინობდა და შეექცეოდაო. კელმწიფე ვეზირს გაუწყრა
და სულ კოლმეილით და სახლკარით აიკლოო. აწე კელ-
მწიფეო, შენი ვეზირები იმ ვეზირსავით არას ინაღვლიანო,
შენსა პურმარილსა სჭამენ და შენ კი არას დაგდევენო“. კელ-
მწიფეს დიაცისა სიტყვამან კიდევ გულში მკმუნვა შეაქნევი-
ნა და დაიჯერა და შვილის სიკვდილი ბძანა. მიესმა ესე ამ-
ბავი მესამეს ვეზირს, რომ კელმწიფის შვილი კიდევ სასიკვ-
დილოდ წაიყვანესო, მსწრაფლად წამოხტა და ჯალადებს კმა
მისცა, რას ირჯებითო, ინდოეთისა ქვეყანასა რატომ აქცე-
თო და ან ჩვენ რატომ არ დაგვაკლითო!

კარა აბ.

მესამე ვახარასკან კელმწიფესთან მასკლა.

მესამე ვეზირი შევიდა წინაშე მეფისა თვისისა, დალოცა და ეგრეთ მოახსენა: „ამას წინათ ჩემმა უფროსმა ვეზირებმა ცოტა რამე სიტყვა გკადრესო და აწე მეცა ფარმანსა ვითხოვ, რათა მეცა მცირე სიტყვა მოგახსენო“. კელმწიფემან თქმა უბძანა და ვეზირმან ასე მოახსენა: „დღეს აქამდინ შენისთანა გამკითხველი კელმწიფე ტახტსა და გვირგვინსა არა უნახავსო, გაუსინჯავათ ქურდი და ავაზაკი არ მოგიკლავსო, და ახლა რა არის, ღმერთმან ერთი ნაყოფი მოგცაო და ყოველ დღე სასიკვდილოდ წააყვანინებ ხოლმეო, და თუ მიბრძანებ, ავის დიაცის ეშმაკობაზე ერთსა არაკსა მოგახსენებო.

თამსარა აბ.

კელმწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა.

ერთსა ქალაქსა (შინა) ერთი კარგი და მართალი კაცი იყო, ყოვლის ფერად შემკობილი. დღესა ერთსა ერთს ქუჩაში ჩაიარა, ნახა, რომ ერთის მაღალის კოშკიდამ ერთი ლამაზი ქალი იყურებოდა. რა მან კაცმან შეხვდა, მან ქალმან გაუცინა და მან კაცმან ¹⁾ გული და გონება ფიცხლავ მას ქალსა შესწირა, და დაუტყვევდა, მრავალჯერ მას ადგილსა მივიდა, საცა იგი პირზე ენახა, მაგრამ მასუკან ველარ იხილა, ჩაეარდა ამას საგონებელსა შინა და იკითხა, თუ იგი ქალი ვინ არიო და ან ვისი არისო? გამოიკითხა კარგად და და მისი სამყოფი ადგილი იპოვა, დასწერა წიგნი სამიჯნურო და გაუგზავნა და სახვეწარი სიტყვა მისწერა, რომელიცა გასაწყლებულს მიჯნურსა ფერობდა, და ეგეოდენი მისი ქება, რომელ სხვას არა-

¹⁾ დედანში სწერია: მას კაცსა.

ვის ასმობდა. მიუვიდა ქალსა მას, დიდად გაწყრა, არც ჩამო-
ართო და არცარათ მიიჩნევა და ასე შეუთვალა: „მე მაგის-
თანა დიაცი არა ვარო, რომ ამგვარი საქმე კაცმან მე მკად-
როსო, ამას ნულარ გაახსენებს ჩემთანაო, თვარემ ასეთსა სა-
ქმესა ვიქო, რომ ყოველი კაცი გაჰკვირდესო“. მიუვიდა კაც-
სა მას თვისისა სულთა მდგმელისა უიმედო ამბავი, ესეოდენ
შეჭირვებით აივსო, რომ სული პირთამდინ აუვიდა და სისხ-
ლის ცრემლითა ატირდა, მოიღო მერე საწერელი, დასწერა
ყოველივე, რაცა აქვდა, ანუ თუ პატიოსანი თვალი და მარ-
გალიტი, ანუ თუ ოქრო და ვერცხლი და ანუ ნაქსოვარი,
რაცა ებადებოდა, ნუსხა ჰქნა და გაუგზავნა, ეგების საქო-
ნელმა მოალოროსო და გულისა ჩემისა ნება იქნასო, და ესე-
ცა მისწერა: „დამბადებელისა ღვთისა სახელსა ვფიცავ, თუ
შენგან შებრალება არ მელირსაო, ჩემთა თავთა შენთა კალთა-
ში მოვიჰკლავო და ჩემსა ცოდვასა და ბრალსა ზედ შემოგა-
ყრიო, და საიქიოს დიდსა განკითხვაში ჩემის გულისათვის
დიდს სასჯელს მიიღებო“. რა მას ქალსა წიგნი მიუვიდა,
უმეტესად იწყინა და ასე თქვა: „ბაზარში მჯდომს ვაჭარს
ბოზად გაუხდივარო და ესე რატომ არ იცისო, ქვეყნისა სა-
ქონელი და საჭურჭლე ჩემ თვალში დანგის უმსუბუქესად ჩან-
სო, ჩემი მოწონებული თავი და ჩემი წმინდა ნამუსი რაზედ
უნდა გავსცვალოო“. და ასე შეუთვალა: „კაცო, შენ რას
ჩამომკიდებინხარო, მე არცა საქონელი მაკლიაო და ქმარიც
კარგი მყავსო და იმას დავჯერებულვარო, თუ ოქრო და ვერ-
ცხლი კარგი იყოსო, ჭკას ჯორსა და ცხენსა ნაჩი არ გაუ-
ყრიანო, ჩამომესხენ, თვარემ ჩემსა ქმარს ვეტყვიო და ორნი-
ვე საყულო გარდახეულნი კელმწიფესთან მივალთო, და ამ
ჩვენსა საქმესა მოვახსენებთო, და ამ მოედანსა ჩამოგარჩობი-
ნებო“. რა ესე მწარე შეთვლილობა მას კაცსა მიუვიდა, უი-
მედობისა კელნი გულზე დაიკრიფა და დაიდუმა, მიჯნურო-
ბისა ფერი დაედვა და ასე საწყლად გახდა, რომ მნახველთა-
თვინაც აღარ ინახობდა. დღესა ერთსა ერთი ბერი დიაცი შე-

მოეყარა და უთხრა: „შვილო, რა წაგკიდებიაო, მე კვლავაც მინახავხარ და ახლა ძლივ გიცანო, რა წაგკიდებიაო და ან რა სენი გჭირსო?“ კაცმან მან ეგრე უთხრა: „დედა ჩემო, ჩემი სენი ჩემს გულით მესისხლესაც აშოროსო, მე სხვა სენი არა მჭირს რა, შავთა წამწათაგან გული დაჭრილი მაქვსო“. და ყველა თავისი გარდასავალი უამბო. დიაცმან ეგრე უთხრა: „თუ შენი მკვლელი მიჯნურობა კი იყოო, რატომ აქამდინ არ შემატყობინეო, მე ეგ სენი კარგა ვიციო და მაგისი კურნება ასე შემიძლიაო, რომ ქვეყანაზე ჩემისთანად ეგე საქმე არავის ძალუცსო, რა არის რომ ეგრეთ შენებრი ყრმა კაცი აგრე იყოსო, დამბადებელისა ღვთისა სახელსა ვფიცავო, მე შენ არად გაგრჯი და არცა იმასთან მისვლას გკადრებო, ასეთი საქმე უყო, თვითან სირბილით შენთან მოვიდესო“. რა ესე სიტყვა მან ყრმამან გაიგონა, ასე თქვა: „აბა მოულოდნელი ღვთის წყალობა ამასა ჰქვიანო“. და მას დიაცსა ასე უთხრა: „მკვდარსა გაცოცხლებას მიპირობო, რა უნდა გმსახურო მაგისი მუქათაო? ბოლოდ თუ მე ეგე მიყო და იმ მნათობსა შემეყარო, ეგეოდენი მოგცეო, რომ შვილი შვილამდინ გეყოსო, და მართლად შენდა შვილად ვიქმნაო, და შენ ჩემი საყვარელი დედა გამყოფო“. დიაცმან ეგრე უთხრა: „აბა ცოტა მაცალეო და ახლა გამომიჩნდებაო საქმიანობა და კელ-გამომავლობაო“. წავიდა დიაცი, თავი მოისაბრალოვა და აჯს ნამყოფს მლოცავს დაემგზავსა, მხარ-ილლივ მუსაფი და ავგაროზი დაიკიდა, თეთრი ნარმა და შალი ჩაიკვა, ზიარად ნამაზ კრიანოსალი დაიჭირა, მამადის საფლავის მიწა და იქაური ევლოგიაები, რაც მაქას სალოცავები არის, ყველა წაიღო და მას ქალთან შევიდა, და სალამი მისცა. ქალმან შემოხედნა და შეატყო, რომ მაქას ნამყოფს გვანდა, ფეხზე წამოუდგა და მოიკითხა: დედაო ჩემოო, გეტყობის პატიოსანი ხარო და წმინდით ალაგით მოსული ბძანდებო, აწე მიბძანე, ვინა ხარ, თქვენი უცხო და უცნობი ვარო. მან დიაცმან ეგრე უთხრა: „შვილო, შენ ვერ მიცნობ, თორემ ავ-

რე არა მკითხვედიო, მე შენთვის ორი წელიწადი ძუძუ მიწოვებიაო, მასუკან შენ სხვა ძიძა მოგგვარესო და მე მაქას წაველო, ეს თხუთმეტი წელიწადია იქა ვარო, და მე ასე მწადდაო, რომ ჩემი დღე იქ დამელივადო, მაგრამ შენი სიღვა-რული ასეთი მომაგონდებოდა ხოლმეო, რომ გავგიჟდებოდიო და აწე შენის ნახვის გულისათვის გამოვიჭერიო, და ნეტარ-ძი ჩემთა თვალთა რომ აგრე ტურფა შექნილხარო, ორისა წლისა დაგადეო და ახლა ერთი უებრო მნათობი ხარო, ქრმი-სა და შვილის პატრონი და სახლისა და კარისა პატრონი ხა-რო“. მოეხვია, თვალი, პირი, ხელი და ფეხი გარდაუკოცნა, და მან ქალმან ესე ყველა დაიჯერა, და იწვია, დასო, სუფრა გაუშალა და მალაზირი მიართვა, შარბათები და შაქარი და-უდგა და უთხრა: „დედაო ჩემო, ჭამე რამე, ნამგზავრი ხარ და მოისვენეო“. ბებერმა ასე უთხრა: „შვილო, ოცდა ათი წელიწადია ესეები არც ერთი არ მიჭამიაო, მე ცოტა ძმარი და ქერის პური მომიტანე, იმის მეტს არასა ვჭამო“. გაუ-კვირდა მას ქალსა მის დიაცის მოღვაწება და დიდად უქო-პური რომ ჭამა, ბებერმა უთხრა: „შვილო, შენი სახლის სი-ახლოვეს ერთი ქოხი გამიკეთებინეო, რომ იქ დავდგეო და ჩემთვის ვილოცვიდეო“. ქალმან გაუკეთებინა და დააყენა, და პატივი უსაზომო მიაპყრა, ქმარსა თვისსაც უამბო ყველა ესე ამბავი და მანცა პატივსცა. მას ბებერსა ერთი პატარა გოშია ჰყვანდა, არასფერს არას აჭმევდა, ქერის პურში მიხაკი და დარიჩი გამოუტხვის და იმას აჭმევდა, გოშია არა სჭამდა, მა-გრამ შიმშილი ძალას უზამდა და სჭამდა, მეტი ღონე არა ჰქონ-და, როდესაც აჭამის, ასეთსა ცრემლის დენასა მოჰყვის, ეკუ-კის და ცრემლის ღვარში შეცურდის. დღესა ერთსა მან ქალ-მან ჰკითხა: „დედაო ჩემო, ეს შენი გოშია რასათვის მუდამ ასე მწარეთ ტირისო?“ ბებერმან უთხრა: „შვილო, ღვთის საჭმე აგრე ადვილად სათქმელი არ არისო და ვერც გეტყვიო, ნუ მკითხავო“. ქალმან რა ესე გაიგონა, უფრო შესატყობ-რად მოუხდა. ბებერსა რა ქალთან წასვლა მოუხდის, გოშიას

უფრო ცხარ-ცხარი გამოუცხვის და ასე რიგად აჭმევდა, რომ ცრემლად დაიღვარის. რა მას ქალთან გოშიას ნამტირალევს ნახევდა, ჯოხი ჰკრის და გამოაგდის, და ასე უთხრის: „შენი თვალის დადგომას, რაზე გაიჭირე საქმე, თუ ეგ არ გინდოდაო?“ რა ქალმან ესეც გაიგონა, უფრო ეცადა იმ ამბის შეტყობასა და ქალმან ასე უთხრა: „დედაო ჩემო, თუ ან ჩემი თავი გინდა და ან ჩემი სახლიო, ეგ ამბავი ძიამბე, ეგ შენი გოშია რისთვის ტირისო?“ ბებერმან ასე უთხრა: „შვილო, რათ მკითხავ, სათქმელი არ არისო“. ქალმან აჯა არ გამოართო, ბებერმა უთხრა: „რადგან არ დაიშალეო, ახლა გამბობო: ეს ჩემი გოშია ერთის დიდი კაცის ქალი იყო და ერთი კარგი კაცი გაუარშიყდაო, მას კაცს საიდლამაც დაენახა და ამას არა ენაღვლარაო, არც მიჯნურობა ჩამოერთმევიანა და არც არა პასუხი მიეცაო, და იგი კაცი ამისითა სიყვარულითა და მიჯნურობითა მოკვდაო, და ღმერთმან მისი ეგრე უსამართლობა და უბრალოდ სიკვდილი ჰკითხაო, და აწე ხომ ხედავ, მისთანა უებრო ქალი ეხლა გოშიად გარდაქცეული არისო, და აწ რამდენჯერ შენ დაგინახავს და ან სხვათა ტურთათა ქალთა, თავისი თავი მოაგონდების და ატირდებისო“. ქალმან რა გაიგონა, მწვეთ ეწყინა და თითხედ იკბინა, და მას დიაცსა ასე უთხრა: „დედა ჩემო, მეცა ერთი კარგი კაცი გამიაშიყდაო; კოშკით ნაყურები დამინახაო და მწვედ მომინდომაო, საკვირველი ჭირი და მიჯნურობა გარდაიხადაო, მე არცა მიყვევ და არცა ვინდომეო, და აწ თათერაკად ჩემმა ნაღველმა ის კაცი მოკლასო, მეც ისე დამემართებაო“. ბებერმა ასე უთხრა: „თუ იგი კაცი მართლად შენისა მიზეზითა მოკვდება, უსაცილოდ აგრე დაგემართებისო“. რა ასე მას ქალსა ესმა, მწვედ შეშინდა და ასე უთხრა: „აბა ერთი თავი დამდაბლე და მას კაცსა შემეყარეო, თათერაკად არ მოკლას ჩემმა სიყვარულმაო, და მეც გოშიად არ გარდავიქცეო, ყოველი ავი ზნე სჯობს ძაღლობასაო“. ბებერმა ნაზი ქნა და ასე უთხრა: „შვილო, რა ჩემი საქმე არი მაგისთანა საქმეო,

და არც ვიცი იგი კაცი ვინ არისო და ან სამყოფი ალაგი სა-
და აქვსო, ესე არ ვიციო“. მან ქალმა ვედრებით უთხრა:
„ოღონდ შენ წამომყე და მე ვიცი მისი სამყოფი ალაგიო“.
წაიყვანა მან ეშმაკმან დიაცმან ესე ქალი. რა ახლოს მივიდა
მის სასახლეზედ, წინა-წინ მივიდა მას კაცთან და უთხრა:
„აწე კარსა მოგვევარეო და აღვასრულე შენი ნებაო“. შეუ-
ძღვა ბებერი შინა და თვით კარსა გამოეცალა, და მან კაც-
მან ყოველივე თავისი ნება სრულჰყო; მას ბებერს მრავალი
სამაქანკლო მისცა კაცმან მან, რომ თავის ღღეში ეყო, და
ის კაცი მორჩა იმ შეჭირვებასა. კელმწიფეო, ავის დიაცის
ეშმაკობა და ტყუილის მოგონება ეს არი, მომხსენებია და
ერთს კიდევ მოგახსენებო ავის დიაცის არა წმინდებაზედ.
კელმწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა თიმსარი.

თიმსარა აბ.

დედაკაცის არა წმინდებაზედ მოახსენა კიდევ.

მართსა ქალაქსა შიგან ერთი მლოცავი შიხი აყო, რომ
ყოველი მლოცაობა და ამ სოფლისა საქმე მისგან მოგონილი
იყო. წლითი წლამდინ დღისით არასა სჰამდა და ღამე ქერის
პურსა სჰამდა, და მით იზრდებოდა, და ერთი სამოთხისა ქა-
ლი მსახურად, მუსაიბად და სახლის მცველად მისცემოდა.
ღღესა ერთსა მოვიდა იგი ანგელოზი ქალი და ასე უთხრა:
„მე მინდა სხვაგან წავიდეო, ღვთისგან ბრძანება მაქვსო, მო-
დი და გამოგესალმებო“. დაჰმუნდა იგი შიხი და ასე უთხ-
რა: „აწე მე რალა მეშველებისო, ან ჩემი მცველი და მფარ-
ველი ვინლა იქნებისო, და ან მე რალა ვიქმნებო, ამდენის
ჩემის მოღვაწეებისა საპასუხოდ ღმერთმან შენი თავი მიბოძაო
და ახლა, შენ რომ წახვალ, ჩემი ცხოვრება რალა იქნებისო?“
მან ანგელოზმა ქალმა ასე უთხრა: „ნუ გეშინიან და ნურც
შესწუხდებო, მე სამსა ლოცვასა გასწავლიო და თითოს იმას

ილოცვიდეთ და ღმერთს ასეთსა არას სთხოვ, იმ სამის ლოცვით სამჯერვე არ მოგცესო, ამ ერთსა წელიწადსა ვე გეყოფისო და წელიწადს უკან მეც მოვალო“. ასწავლა ლოცვა იგი და თვით წავიდა იგი ანგელოზი და უიხი უინ შევიდა ნამტირალევი და მოწყენილი. ცოლმან შემოხედა და ასე უთხრა: „რა წაგკიდებიაო, რომ აგრე ჯავრიანი და თვალცრემლიანი შემოხველო?“ უიხმა ესრეთ უთხრა: „ის ჩემი მცველი ქალი ანგელოზი გამეყარაო და მისთვის ვარ ასეო, და სამი ლოცვა მასწავლაო, და ასე მითხრა, ამ ერთსა წელიწადსა ვე გეყოფაო, და წელიწადს უკან მეც მოვალო, და ამ სამის ლოცვით ღმერთს ასეთსა არასა სთხოვ, რომ არ მოგცესო“. ცოლსა გაეხარა და ასე უთხრა: „ღიახ კარგი სასწავლებელი უსწავლებიაო, და აწ ერთი ლოცვა ამაზედ დაეხარჯოთო, ჩვენ რჯულიანი ვართო, განა საბოზ-კურონი ვართო? ავრე დაბერდიო და ვე დაფარული ასო აგრე დაგისუსტდა და წაგინდაო, აწე ერთი ილოცე, რომ გაგიმაგროს და ბევრის ქნის ძალი მოგცესო, და ორი ლოცვა ისევ შეინახეო, და მით სხვა სათხოვარი ვითხოვოთო“. უიხმა ასე უთხრა: „ვე რა სათხოვარი არისო, და ღმერთს ვე როგორ ვსთხოვოთო“. დიაცი არ მოეშო, აცდინა იგი უიხი და ილოცა. ერთი მისთვინ და ასე კი არა თქო, თუ ეს გამიკეთდესო, და სთხოვა სხვა, რათა სხვა უმჯობესი მომეცეს ამაზედაო. რა ლოცვა სრულ ჰყო, უიხმან ნახა, რომ ის ასო ყოველს ასოზე გამოესხა: თავზედ, პირზედ, ცხვირზედ, მკლავებზე, მკრებზე, ზურგზე, ბეჭებზედ, თეძოებზედ, ბარკლებზედ და, ან რაც ყოველი ასო ჰქონდა პირისა თუ ტანისა, ყველაზე უშველებელი და დიდრონი დაეკიდა, ასეთი რომ კაცისაგან საზარო სანახავი იყო. რა უიხმან ასე თავისი თავი ნახა, თავსა ცეცხლი მოედვა და შექნა ტირილი და ჩივილი და ასე უთხრა ცოლსა: „ეს რა მიყაო და ან რა მაქნევინეო? ეს ლოცვა რომ სხვისათვინ მელოცაო, ხომ ღმერთი ასე მრავლად მომცემდაო და გავკეთ-

დებოდითო, აბა რა ვქნა, ასე ამ გვარად მოკიცხული ვის ვეჩვენო? აწე შენც მოგკლავ და ჩემს თავსაც მოგკლავო“. ცოლმან ეგრე უთხრა: „მაგაზე რას შესწუხებულხარო, ორი ლოცვა ხომ კიდევაც გაქსო, ერთი კიდევ ილოცეო, რომ ეგ კი გაგცვიდესო და შენი პირველი ასო ისევ მოგეცესო“. ილოცა მეორეცა და ეს კი ვერ დაატანა, რომ ისევ თავისი პირველი ასო დარჩომოდა და სირცხვილით შეწუხებულმან ყველას განქარვება ილოცა, და ის თავისი პირველი ასოც გაუქრა. რა დიაცმან ესე შეიტყო, რომ თავისიც გაქრობიაო, თავსა ცეცხლი მოიდვა და ქმარსა ასე უთხრა: „მე იმასაც ვწუნობდიო, რომელიც გქონდაო, და ახლა ისიც გაქრობიაო, აწვე ილოცეო, რომ ეგ შენი ასო მოგეცესო, თორემ მე და შენი ცოლქრმობა აღარ იქნებაო, და აწვე თავსა მოვიკლავო“. შიხმან ასე უთხრა: „ღიაცო, ეს რა მიყაო? ჩემა მცველმან ანგელოზმა სამი ლოცვა მასწავლაო ჩემად მცველად და შემნახვადო და სამივე ლოცვა ვაგლახზე და ეშმაკურს საქმეზე დამახარჯვინეო, აწ რალა ვქნა, რომ დამეჭიროს რაზედმე, მაშინ რალა ვქნაო, რალათ მინდაო, ერთი ბერი კაცი მლოცავი ვარო, ეს ერთი ლოცვა შევინახოთო, რომ დაგვეჭიროს, იმით დავრჩეთო“. დიაცმა ეგრე უთხრა: „მაშ მე შენი ცოლი რალათ ვიქნებიაო და ან შენსა სახლსა რალათ დავდგებიო, თუ აწვე ჩემსა ასოსა არ გამოიბამო, ახლავ წავალ ჩემს სამშობლოში და სხვას ქმარს შევირთაო“. შიხი შეშინდა და ასე თქვა: „ეს დედაკაცი რომ წავიდესო, მე რაღა დამარჩენსო, ერთი ბერი კაცი ვარო“. ილოცა მესამეცა და ისევ თავისი პირველი ასო გამოება. აწ კელმწიფეო, ავის და არა წმინდა დიაცის სიცრუე ტყუილი და უნამუსოება ამისთანა არისო! აწ როგორ გეკადრება იმისის ენით ერთი რამ ცუდი საქმე ქნაო, არამც თუ მაგისთანა საკელმწიფო შვილი მოჰკლავო და აწ ნება გაქვსო. კელმწიფემ შვილის სიკვდილი მას აპატევა მას დღესა და მის რჩევა დიდად მოეწონა.

კადი იგ.

დედაკაცისაგან მეუღლედ მისვლა, შვილის საჩივარი და დაბეზღება.

რა შეიტყო იმ დედაკაცმან, რომ მესამე ვეზირი მისუ-
ლაო და იმ დღეს კელმწიფის შვილი მას უპატივებიაო, სამ-
კაული შემოიხსნა და მაქას წამსვლელს მლოცავს დაემზგავსა,
და შევიდა კელმწიფის წინაშე მტირალი და პირ სისხლიანი,
ტახტისა ფერხთა მოეხვია და ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო,
ჩემი ბრჭობა და სამართალი განკითხვის დღეზედ მივარდა,
როდესაც ღმერთი სამართალში დაჯდების, მაშინ დიდი და
მცირე გასწორდების, მე კალთასა მოგეკიდები, წაგზიდავ მის
წინაშე და სამართალს იქ დავიმართებო, მე ახლა მაქას წა-
ვალ, სახლსა ღმრთისასა ვმსახურებ, მანამ ცოცხალი ვარო,
მაგრამ შენის ვეზირებისა და შენს საქმეზედ და ამდენს სას-
ჯელზედ ერთსა არაკსა მოვახსენებო“. კელმწიფემ თქმა უბ-
ძანა.

თამსარი იგ.

დედაკაცისაგან ანაკის მოხსენება.

მაიმუნის ალაგს და ყრილობაში ერთი უფროსი და სუ-
ლის კერძი მაიმუნი იყო. წავიდა, უფროსობა და ეს სოფელი
გაუშო, ცოლშვილი, სახლი, კარი და მამული ყველა გააგდო
და ერთს ზღვის პირსა ერთი ნაოხარი ალაგი იპოვა, რაც
ღმერთსა ქვეყანაზე ხილი დაებადებინა, სულ იქ იშოებოდა,
და იქ დადგა. ზაფხულის ახალი ხილით იზრდებოდა და ზამ-
თარ ამდონს შეიჭანდა, რომ ახლამდინ გაჰყოლოდა, და ასე
რჩებოდა. დღესა ერთსა ერთი ღორი მონადირეთაგან გარდ-
მოხვეწილი ზღვაში შევარდა და უკან ძაღლები მისდევდნენ,
ზღვაში ძაღლები აღარ შეეყვნენ, ღორს ცურვა მოეწყინა,

გამოვიდა და მაიმუნის სამყაროს ალაგს გამოვიდა, თავად მორჩინა უხაროდა და მერე ის ალაგი მოეწონა ჩალიანი, ტყიანი და ბევრი კილიანი, მიიხედ მოიხედა და ვერა ნახა რა, მალლა აიხედა და ნახა ერთს კეზედ ერთი მაიმუნი იჯდა. ლორმა ჰკითხა: „შენ ვინა ხარო, ან ეს ალაგი შენია თუ არაო“! მაიმუნმა უთხრა: „მე ერთი ღვთისაგან დაყენებული ვარო და ეს ალაგი ღმერთს ჩემთვის მოუციაო, და ბძანებითა ღვთისათა ანგელოზი მომიძღვა და მან მომცაო, აწ შენ რათ მოსულხარო და ან აქ რა გინდაო?“ ლორმა ეგრე უთხრა: „მე მონადირეთა გარდმოვეხვეწეო და ახლა შენი სტუმარი ვარო, და რიგათაც გეფერებოდეს, ისე დამხვდი და მიმასპინძლეო“. მაიმუნმა მალლიდამ ხილს ჰყრა დაუწყო, რაც შეეძლებოდა, და ლორი ფიცხლავ შესჰამდის და რა გააძღებდა, ისე მალე და კიდევ მალ მალ სთხოვდის ლორი ქვეშედამ. მაიმუნმა რა ნახა, დალონდა და ასე თქვა: „ეს ჩემი სარჩო ხილი სულ შენ მოგინდაო, აწ მე რილათი უნდა დავრჩეო, პატარა გამოზოგვით ჰამეო, რომ მეც დამრჩეს რამეო“. ლორმა ეგრე უთხრა: „მე ეგ შენი ნაბოძები ულუფა და ჯამაგირი არ მეყოფაო“. ადგა და თვით ხეზე გავიდა და დაუწყო ჰამა, მაიმუნს ძალიან პანლურები ჰყრა და ზღვაში გარდაადღო, და თვით დაიმკვიდრა ის ალაგი. აწ კელმწიფეო, შენს საქმეს შენი ვეზირები მაიმუნსავით აპირებენო და უნდათ შენი შვილი აბატონონო, და ქვეყანა ესე თავის ნებაზე მოიხმარონო, და შენ კი მოგკლანო“. კელმწიფეს კიდევ გუნებაში ენიშნა იმ დიაცის ქართული და შვილის სიკვდილი ბძანა.

კარბი იდ.

მეოთხე ვეზარისაგან კელმწიფესთან მისგლს და კელმწიფის შვილის მოჩენას.

რომ მეოთხესა ვეზირსა ესე ამბავი მიუვიდა, გამოიჰკრა ვითა შემცდარი და ჯავრით გალომებული, მივიდა კელმწიფეს-

თანა, არღა მონურად მოეპყრა, არამედ შულლით ეუბნა და ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, რა არის და ან რა მოხდა ასეთი, რომ ერთი უსუარის ყმაწვილის სასიკვდილოდ სიტყვა გაგიხშირებიაო და ერთი უგვაროს ჯადოს დიაცის სიტყვით ჰკლაო, თუ შენ ერთის კაცის და მისის კატის საქმე არ დაგემართოს, მე თურმე ბრძენი არა ვყოფილვარო“. და კელმწიფემ თქმა უბძანა.

თამსარი იდ.

მკოთხე ვესადისკან ანაკის მოხსენება.

ერთი კარგი დოვლათიანი კაცი იყო და ერთი სწორ უპოვარი და ღვთის მოყვარე ცოლი ჰყვანდა, დაორსულდა იგი ტურფა ქალი და ვაჟი ეყოლა მისი საკადრისი, და მის მშობიარობაზედ მოკვდა იგი ქალი. რა კაცმან ცოლი მკვდარი ნახა, ცა და ქვეყანა თავსა დაექცა, და ეგზომი ავი უყო თავსა თვისსა, რომ სხვასა არავის ექნა; დაუწყო მას ყმაწვილს ზრდა და ამ სოფლისა არა ინაღვლა რა; ნამეტნავისა სიყვარულითა ძიძა არ მოგვარა და თავისის კელით რძესა აქმევდა, აკვანსაც თითონ არწებდა და მისი სიცოცხლე სულ იგი ყმაწვილი იყო. ერთსა ჟამსა კარში გავიდა და ყმაწვილი რძით მაძლარი დაავდო მან კაცმან. იგი ჟამი ზაფხული იყო და მიწილამ გველი ამოძვრა, აკვანს მათანა და ყმაწვილს შექმას უპირებდა. მას კაცსა ერთი ხატაური კატა ჰყვანდა, რა გველი დაინახა, შეეფრინდა და გველი შუა გაწყვიტა, ყმაწვილს მიეშველა და სიკვდილს მოარჩინა, ამაზედ კაციც მოვიდა და იგი კატა წინ მიეგება პირ სისხლიანი თავისსა პატრონსა და სამსახურზე და ვალდებულებაზე თავი მოსწონდა. კაცი შინ შევიდა, ყმაწვილის კმა არ ესმა და კატა პირ სისხლიანი დახვდა. ასე ეგონა, ამ კატას მოუკლავსო, და მისთვის გაშფოთებულმან კატას წიხლი დაჰსცა და მოჰკლა. მივიდა ყმაწვილის სიახლოვეს, გველი გაწყვეტილი ეგდო და ყმაწვილსა არა

სკირდა რა. შეიტყო, რომ ყმაწვილი იმას მოერჩინა და გველის სისხლი ეცხო. შემოიპყრა თავსა და დაიწყო ტირილი, მაგრამ კატას რა ეშველებოდა. კელმწიფეო, ისე შენ დაგე-მართების, როცა მაგ შეიღოს მოჰკლაო დიაცის ენითა, და სინანული აღარას გარგებსო. დიაცის აეს ეშმაკობას და აეს საქმეს ერთსაჲ მოგახსენებო.

თამარა აჲ.

კადეგ მოახსენა დაჯგას არაწმანდებოჲსე.

ერთი დიდი მორკმული კელმწიფე იყო და ერთი მოსწრებული სასახლო შეილი ჰყვანდა, კარგი და კელმწიფეთა შესაფერი, და ერთი დიდი კელმწიფის ქალი უჩხოვა (და) დაუნიშნა. კელმწიფის სასახლის სიახლოვესა ერთი კარგი მარმარილოს აბანო იყო, რომ მის უკეთესი არ იქნებოდა, კელმწიფე და მისი შეილი ებანებოდნენ; და ერთი მებაბანოვე იყო და მის ახლო ესახლა, და დალაქობაჲ კარგად იცოდა. დღესა ერთსა კელმწიფის შეილი აბანოში შევიდა, მებაბანოვე იახლა, აბანა და ქისა წაუსო; ფათერაკად კელმწიფის შეიღს ფუტა მოეხსნა, და მებაბანოვემ ნახა კელმწიფის შეიღის სასირცხო, ასო სულ აღარსად ეტყობოდა, სიმსუქნით იყო თუ აგებულებით, გარეთ სულ არ უჩნდა, რა მებაბანოვემ ნახა, მწვეთ ეწყინა და ტირილი იწყო. კელმწიფის შეიღმან ჰკითხა, რა გატირებს, რა დაგე-მართაო? მებაბანოვემ მოახსენა: „ნეტამც მომკვდარვიყო და მე ეს არ მენახაო, შენ მაგისთანა კაცი ხარო, დღეს საკელმწიფო შენს ნაყოფს მოელისო, კელმწიფე მამა შენი ქორწილს გიპირებსო, ერთი დიდი კელმწიფის შეილი მოჰყავს შენთვინაო, და აწ შენ არა კაცობა გეტყობისო, რას იტყვი, როდესაჲ ამომავალს მზეს ჩამოგიწვევენო, შენ ერთი ბეწვის ასოს მეტი არა გეტყობისო, ბრალი არ არის რომ შენ აწლა შეგრცხვესო, და შენი ნაყოფი არა გამოვიდეს რაო, რატომ ახლავ არას შეიტყობო და შენს თავსა არასა სცდიო?“ კელ-

მწიფის შვილმან ასე უთხრა: „რავქნა, დედისა და მამი ჩემისათვის სირცხვილით ვერა მითქვამს რაო, აწ რადგან შემატყე და ერთგულობის საქმით მეუბნებიო, აბა ასს ფლურსა მოგცემ, წაიღე და ერთი კარგი ქალი მომგვარეო, და ამავე აბანოში შევიტყო, თუ ჩემს თავს რა არისო“. მებაბანოვებ ფლურები გამოართო და მწრაფლად წავიდა, ის ფლურები მოუნდა და სხვაგან გასაცემათ ვერ გამოიმეტა, გულში თქვა, ამ ფლურებს მე დავიჭერ და ჩემს ცოლს მივგვრიო, ის სომ ვერას უზამსო და ეს მუქათათ დამრჩებაო. მივიდა შინ, ცოლს უთხრა: „ადევ, კელმწიფის შვილთან წაგიყვან საცდელათაო, მე რომ იმისი იარაღი ვნახეო, სულ ვერას გიზამსო და ეს ასი ფლური ჩვენ მოვიხმაროთო“. დიაცმან ასე თქვა: „რა მენალვლებო, თვითან ქმარს მივყევარო, და რომელიც უნდა, ისი ქნასო“. ქალი კარგა მოეკაზმა და წავიდა, მიიყვანა მებაბანოვებ, შეგვარა და თვით კარზე გამოეცალა. ქალი კარგა ნაზობით და უსულდით მოიქცა. რა კელმწიფის შვილმან ნახა, მწვედ მოეწონა და მოუნდა. თურმე არა სჭირდარა მას ყმაწვილსა მის მეტი, (რომ) ის დაფარული ასო შიგნით ჰქონდა და, როცა გულის თქმა მოუვიდის, მაშინ ჩამოუშვის. იგი ყმაწვილი მოეხვია, აკოცა და კარგად დაუწვა. მებაბანოვე გარედამ უქვრეტდა და თავში იცემდა, ეს რა ვქენიო? რა აღერსი გაათავეს, მებაბანოვებ ქალს ძახილი დაუწყო, გამოდიო. დიაცმან დაიგვიანა, მებაბანოვე აჩქარდა, ძახილს ძალი მისცა გულ დამწვარმან, ადევ, გამოდიო! დედაკაცი კელმწიფის შვილს მოეხვია და აღარ გაეყარა, ქმარს ასე დაუძახა: „რა გაჩქარებსო, ევ ფლურები ხომ მანდა გაქვსო, რისთვის მომიყვანეო, თუ აგრე წაღე წამიყვანდიო, ეგების კელმწიფის შვილს ჩემთან კიდევ უნდოდეს აღერსიო“. მებაბანოვეს ცეცხლი მოედვა და ასე თქვა: „ეს რა ვქენო! და ან ჩემს თავს რა უყაო! არც ცოლთანა მაქვს სიტყვაო და კელმწიფის შვილსა ჩემგან რა ეკადრებისო, მე რა მენალვლებოდა, კელმწიფის შვილს თუნდა დიდი ჰქონოდა და თუნდა პატარაო“. ესე თქვა, სა-

ბელი გარდაიცვა და თავი დაირჩო. კელმწიფეო, თუმცა მან
კაცმან დააშავა, ქმარი ხომ იმ დიაცმა მოკლა, მან კაცმან
ამის იმედით მიგვარა, კაცობა არა აქესო, დედაკაცმა ესე ქნა
ურთიგო, რომ აღარ გამოეცალა, ქმარი მოკლა და თვით გაავ-
დედაკაცდა ერთი წამი სიაძოვნისათვის, ამგვარი დიაცი ამის-
თანა ნამუსისა არის, და ერთსა არაკსა კიდევ მოგახსენებ ავის
დიაცის ეშმაკობაზე და ტყუილის მოგონებაზედ.

თამარა ავ.

კადვე მოახსენა დაჩვას ტყუილის მოგონებაზედ.

მართსა ქალაქსა შინა ერთი დიდი ვაქარი იყო და ცოლი
ერთობ ტურთა ჰყვანდა, თვითან კარგი და ვარგისი კაცი იყო
და საქონელიც მრავალი ჰქონდა. წავიდა იგი კაცი სავაქროდ
და ცოლსა სახელი უთხრა მის ქვეყნისა, იქ მივალ და სამი
თვე დამიგვიანდებისო, ამ სამ თვეს იქ მინდა ვივაქროო. წა-
ვიდა იგი კაცი და მივიდა მას ქალაქში, გაერთო სავაქროსა
და სარგებელი ბევრი მოიგო. დიახ ბოზი კაცი იყო და საცა
მივიდის, საქონლის ძალით, რომელიც თვალად ტურთა ქალი
იყო, მიიყვანის და მასთან ლხინობდის. ამასობაში გარდახდა
ხუთი ექვსი თვე, რომ შინ აღარ მოვიდა. ცოლმან იცოდა
მის კაცის გული და ზნეობა, გაგულისდა და ასე თქვა: „რი-
სათვის ვზივარ მე ასე მარტო საბრალოდ გაუხარელი, ჩემი
ქმარი ხომ იმ საქმეში არისო და ათასი უფრო ჩემს ალაგს
შეუყვარებიო, ამ ჩემსა კარგსა დედაკაცობას ვინ მადრიე-
ლიო, ამ ჩემის ფარშამანგის მზგავსსა სიყმესა ცუდად რის-
თვის დავაბერებო; არღვნისა მზგავსსა ლაწვსა, მანამ ქარავად
გამიხდებოდესო, მანამ ამოთა კოცნითა რად არა გავახარებო,
ლალის მზგავსსა ბაგესა და მარგალიტსა კბილსა რად მოვ-
შლიო, თეთრის ბროლის კუტალსა და სტანბოსა ძუძუებსა

რად არ მოვაწევო და აწ კელუყრელად რად დავალეშებო, უებროსა მნათობსა ვარდის ფერსა ბროლ ნარევსა პირსა რად არ ავაყვავებო? რადგან ჩემს ქმარს ათასი ჩემს ალავსა ჰყავსო, მეც რატომ ჩემს შესაფერს მოყვარეს არ მოვძებნიო; სანამ ესე უწყალო და უხანო სოფელი სიკვდილს მწარესა ჩემის ღვიძლისაგან სავსესა სისხლის თასსა შემასმევდესო, მანამ მე რატომ ტკბილსა შაქარსა არა ვსვამო?“ ესე თქვა და საავკაცოდ გაემართა. მისი მტერი ეშმაკიც ამავ საქმეს უდასტურებდა. მოჰყვა და დაიწყო ავ-ქცევა. წლამდინ ქმარიც ამ საქმეში იყო და ცოლიც უარეს შერებოდა. ამასობაში კაცი იგი მოჰინიანდა და გაძლა ავ-კაცობით, ვაქრობაც გაათავა და შინ წამოვიდა; მოვიდა და მის ქალაქის სიახლოვეს ერთი ქარვასლა იყო, იმაში ჩამოხდა და იმ ღამეს თავის ამხანაგებთან ეწადა ლხინი და შინ აღარ შევიდა. საღამოსა დროს მოუვიდა მისივე ჩვეულება, აივსო ორივე მუქა თეთრითა და ერთსა ასასსა მისცა და უთხრა: „აბა, შედი ქალაქად და ერთი კარგი ქალი მომგვარეო!“ ასასსი წავიდა და ბაზარში სიარული დაიწყო; ნახა, რომ იმავ ვაქრის ცოლი აბანოში ყოფილა, ათას ფერად მოკაზმულა და შინითკენ მივა; ასასმა ნახა და მოიწონა, უცხო ფერად ბედაური ქცევა და მორთულობა შეატყო და გულში ასე თქვა: „თუ ამ ღიაცს მოვატყუებ და მას კაცს მივგვრიო, უთუოდ სამსახურში ჩამიგდებს და პირთამდინ ამავსებსო“. აჰყვა მას ღიაცსა და დაუწყო მუსაიბობა, სამაქანკლო სიტყვები, და ასე უთხრა: „ბრალი არ არის, შენ ამას ღამე შენი შესაფერი მიჯნური არ შეგეყაროსო და უჯუფთოთ დასწევო!“ მიიტანა ის ორი მუქა თეთრი და ჩადრში ჩაუყარა და ასე უთხრა: „ერთი დიდი ვაქარი მოვიდა უცხო ვინმე, ამაღამ არიფისათვის გამომგზავნაო, ღმერთმან უწყის იმის უფრო მშვენიერი კაცისა თვალსა არა უნახავს რაო, მორკმული, უხვი და ლამაზიო; ესე ფული ფეხთა და შრომისათვის მომირთმევიო და, თუ ამაღამ შენი შეყრა

აღიროსო, მკონია, თავისი საბადებულობა სრულობით შენს ერთს კოცნას ანაცვალოსო“. ქალი იგი ამ რიგი ქართულით მოატყუა და წაიყვანა და, საცა იგი ვაჭარი სმად იჯდა, იქ შეგვარა. მოხადეს ჩადრი და ტურფა უებრო მნათობი ნახეს და დიდად განკვირდნენ. რა ქალმან მიესვდა და თავისი ქმარი იცნა, უყურე თუ რა ხერხი მოიგონა, და წამსავე შეხტა, ქმარსა საყელო შესტაცა და ტირილის კმა აღმოუტყევა, თა მათ კრებულთ ესე უთხრა: „ეს ჩემი ქმარია, ერთი წელიწადი არის დამადლო და ბოზობას გაჰყვაო, ღმერთის მადლსა აბა შემომხედეთ, ამისგან სამძულვარო და გასაგდები რა მჭირსო, აწე თქვენ ღმერთს ქვეშ შევაგდებო, თქვენ უნდა მქნათ მე და ამისი სამართალიო, მე ცოცხალს ამის ქრისობა აღარ მინდაო, აწ ჩემი ქებინი მოაცემინეთო, საქონელი აქ უქძესო, მე ჩემსა სამზობლოსა წავალ და ასეთსა ქმარსა შევირთავ, მაგის ბატონობასაც ღირს იყოსო“. უყურეთ ამისთანა ავს საქმეზე ეს გვარი ტყუილი მოიგონა, რომ ვერა კაცმან კმა ველარ გასცა, ქმარიც ასე უკუ-აწბილა, თავის მადლა აღებინსაგან რცხვენოდა. ყოველმა იქ მსხდომთა იგი ქალი ამართლეს და ასე თქვეს: „ღმერთმან იცის, უსამართლე არის ეს ტურფა ქალიო, ერთი კაცისათვის ღირსიაო“. ადგნენ ყოველთა, პატივიო დაიწვიეს მუხლსა და კელთა აკოცეს, და უთხრეს ესრეთ: „ჩვენო დედავ, დაო და შეილო, ამ შენის ქრმის ავკაცობა, შენაცოდარი და შენზედ დანაშაული ჩვენ გვაპატივეო და ჩვენ ასეთსა პირობას დავადებინებთ ამ შენსა ქმარსა, რომ თავის დღეში არა შეგცოდოს რაო, ასლა ჩვენნი ამხანაგი არის და ჩვენი გულისათვის აპატივე, შერიგდი და ნულარ გაიყრებითო“. კელი გამოუდეს, ერთმანეთს მისცეს და პირს აკოცინეს და ისე შეარიგეს ძლივ. აწ კელმწიფეო, რა დაეჯერება ავს დიაცსა, რომ მისი ქართული გირწმუნებიაო, რომ შენს სანთელსა მისის სიტყვით დავსებას უპირობო? კელმწიფესა ვეხირისა სიტყვა მწვედ მოეწონა, შვილი აღარ მოკლა და მას დღეს მას აპატივა.

კარა აე.

დედაკაცისაგან შეკვიობა, რომ მეოთხე ვეზირა მასუღა და კელმწიფის შვილი საკვადისაგან მოაწინასაო, წავიდა მესეთედ.

უამბეს მას ეშმაკსა დიაცსა, რომ შევიდა მეოთხე ვეზირი და კელმწიფის შვილი სიკვდილისაგან მოაწინასაო, გაიპო პირის სახე და ესეთი პირისხლიანი მივიდა კელმწიფისა წინაშე და მოახსენა ესრეთ: „კელმწიფეო, მოსულა შენი ვეზირიო და შენი ბძახება კიდევ მოუშლიაო, შენად წასახდენად უნდათ შენი მესისხლე შვილიო, შენმა ბატონობამ და სერცხვენამ ჩაიარაო და შენის სახლის აძაო და აწ ჩემი სიკვდილი იმ ერთის კატის სიკვდილსაყით იქნებისო“.

თამარა აზ.

დედაკაცისაგან არაკას მოხსენება.

მართსა აღიავსა ერთი კაცი იყო და ერთი ძალლი ჰყვანდაო. ჩამთარ გავიდის თოვლში კვერნა და მელა ინადირის და დაიჭირისო, იმის ტყავს მოიქმოდის, გაჰყიდდის და ცოლშვილს იმითი არჩენდაო. ერთსა დღესა ტყეში წავიდა იგი კაციო და ნახა, რომ ერთსა აღიავსა შრავალი ფუტკარი და გროვებულიყო და უცხო ფერად და კარგად თაფლი სდიოდათო. რა ნახა მან კაცმან, ასე თქვაო: „ამ კვერნას და მელას რომ ვსდევო, ამისი ნადირობა ან კარგა მოვა და ან ავათაო და ეს უფრო დაუცადი იქნებაო, ერთი ჯამი თაფლი ორ შაურად გამივაო“. გამოუდგა თაფლსა და ფუტკარს დევნა დაუწყყო. იშოვის თაფლი, მოიტანის და გაჰყიდისო. ერთი ბაყალი აჩქმა, ყოველ დღე მივიდოდის და თითო ბადია თაფლი მიყიდდისო. ერთსა დღესა მივიდა კაცი იგი ბაყალთან და იგი მონადირე ძალლი თან მიჰყვაო. მას ბაყალს ერთი კა-

ტა ჰყვანდა და ღუქანს მწვედ უფრთხილებდა თავისაგანაო. ძალღმან რა კატა ნახა, უღრინა და კატა ზედ წამოფრინდაო, ძალღი ამაზე მწვედ გაგულისდა, დასცა პირი და იგი კატა მოკლაო. რა ბაყალღმან კატა მოკლული ნახა, ცეცხლი მოედვა, ხმალს კელი მოივლო და იგი ძალღი მოკლაო. მასუქან ძალღის პატრონმა ბაყალი მოკლაო, და ამაზედ ბაზარი აიშალაო. ბაყლის მოყვარემ იგი მონადირე კაცი მოკლა, და მის კაცის მოყვარემ იგი ბაყლის მოყვარე მოკლაო. შეიქნა კლმის ქნევა და შუა-მავლობაშიც მრავალი მოკვდაო. შეიქნა შუღლი და სისხლის ღვრა, მოვიდა ლაშქარი და შეიქნა ომი საშინელიო, დაიხოცა მრავალი, ასე რომ ხალხი და ბაზარი განახევრდაო. აწე თუ შენი შვილი არ მოკალ, ან მოგკვლენ და ან ტახტიდამ გარდაგადებენო, თორემ ჩემი სიკვდილი იმ კატის ოდენიაო; თუ საქმე ამ გვარი მოხდეს, დედაკაცი ვყოფილვარო, თუ არა და დედაკაცად ნუ მახსენებ და ნურც შენთან გამატარებო. კელმწიფეს კიდევ გულში დაუჯდა მის ღიაციის სიტყვა, შეშინდა და შვილის სიკვდილი ბძანა.

კარი ივ.

მეხუთე კეზარისკან შეტეობა და კელმწიფესთან მასვლა.

შეზირს უამბეს, რომ კელმწიფე თავის შვილს სიკვდილს უპირობსო, ადგა შევიდა კელმწიფეს წინაშე, დალოცა და ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, ყოველი სული გავკვირვებულვართ, თუ ეგ შენი ყოვლის სიბრძნით აღვსილი შენი გონება რამ დაგიფანტაო! რასა იქ და რაზე დაგიჯერებია ერთი ჯადოს ღიაციის ქართულიო? დამბადებელსა ღმერთსა ყოველი სული ამისთვის უძრწის მონებასა ღვთისასა, რომ დასასრული არა აქვს, დაუღვენელი და უთვალავი კელმწიფე არისო, თუ გათავდებოდეს და წარმავალი იყოს, ისე არავინ დაემონებოსო, ჩვენ კაცნი მოკვდავნი ვართ და კელმწიფენიცა მოკვდავ-

ნი ხართო, ხორციელი კაცი თუ უკან შენად შედეგად არ მოგდევს, ყოველი სული ისე დაგემონებაო; ერთის მოურავის საქმე დაგემართებისო, ცოტას ხანსა მოგეფერებიან და მერე სხვას დაუწყებენ მოლოდინსაო; როგორი ტახტოსნობა იქნება, შენი თესლი და ნათესაობა შენი კელით დაასრულოო! აწ ავის დიაცის ეშმაკობაზე ერთს თიმსარს მოგახსენებო“.

თამსარა იწ.

ვეზარმა მოახსენა აჩაკა ავს დიაცსედ.

შრთსა ალაგსა ერთი მორქმული კაცი იყო და ერთი შვილი ჰყვანდა, და ერთის კარგის კაცის ქალი უთხოვა, ლამაზი და მშვენიერი, ქორწილი უყო და დაასახლა. გამოვიდა ხანი არა მცირენი და იგი ქალი სახლის ბანზე ავიდა, მცირეს ხანს ისეირნეს, მერე დაიგო ქვეშ და ბანზე დაჯდა და დაიწყო კელსაქმობა. ქუჩაში ერთმან ვაჟმან გაიარა, იგი ქალი დაინახა და მან ქალმან იგი ყმაწვილი ნახა, შორიდამ ერთმანეთის სიყვარული შეუვიდათ გულში და დაუწყეს მიჯნურობა ერთმანეთსა. დღესა ერთსა კიდევ ნახეს ერთმანერთი. ქალმან ბაღისაკენ ხელი შემოაგლო, წუმწუმით წყალი გარდაღვარა და ნახშირი გარდაუგდო; ესეები ანიშნა და შინ შევიდა. ვაჟმან ვერა გაიგო რა და შინათკენ წავიდა და დაღონებული მივიდოდა. გზაზე ერთი ბერი დიაცი შემოეყარა და უთხრა: „ყმაწვილო, რატომ აგრე მოწყენითა ხარო?“ ყმაწვილმან უთხრა: „ერთი უებრო მნათობი ქალი ვნახეო და მან ასე მანიშნაო, და მე ვერა გავიგერაო“. ბებერმა ასე უთხრა: „მე ეგე ყველა შევიტყეო და რაცა უნიშნებია ყველას აწვე მოგახსენებო, მას ქალსა მწვედ მოუნდომებიხარო და დაუბარებიხარო, მგრგვლად რომ კელი შემოუვლია, ბალი უნიშნებია და ბაღისა მოზღუდვაო, წუმწუმით რომ წყალი გადმოუღვრია, ბაღის რუს შესადინარი შესაძრომი უნიშნებიაო, და ნახშირი რომ გარდმოუგდია, ლამე მისვლა უნიშნე-

ბიაო“. ვაჟმან დიდათ გაიხარა და, როდისაც შელამდა, წავი-
და, ბალის რუს შესადინარში შეძვრა, ქალი იქ დახვდა და
ორნივე ტურტანი ერთად შეიყარნენ. იყვნენ ამ ყოფასა და
ლხინში. გაზაფხულისა ჟამი იყო, რამდენჯერ მოუწოდებოდათ,
იღვენჯერ შეიყრებოდნენ. დღესა ერთსა იმ ქალის მამამთი-
ლი ბალში სასეირნოდ დავიდოდა, ნახა, რომ თავისს რძალ-
თან ერთი მოყმე ქაბუკი იყო და შეექცეოდა, წავიდა ჩუმათ
და შვილს უთრა, ეგების დაუშალოს და აღარა ქნასო ამგვა-
რი საქმეო. მის შვილს იგი ცოლი მწვედ უყვარდა, არ დაუ-
ჯერა მამასა თვისსა და გულში ესე თქვა: „ეგების მამა ჩემს
ამ ჩემა ცოლმა აწყენინა რამეო და მისთვის მეუბნებაო, რომ
ეგების შემადულოს ამაზედაო“. მან ბერმა კაცმა ასე თქვა:
„თუ ჩენს შვილს თავის ცოლის კუროს ნიშანს არ მოუტა-
ნო, მანამ არ დამიჯერებსო“. დახვერა ერთს ღამესა, მას კაცს
კი ვერა მოპარა რა და თავისს რძალს ფეხზე სალტე წააყარა.
ქალმან მას ჟამსა ვერა გაიგო რა და მასუკან ნახა, რომ ცალს
ფეხზე სალტე აღარ ეცო, თქვა გულში, ეს სწორეთ ჩემა მა-
მამთილმა მიყოო. წავიდა მსწრაფლად ქალი იგი. ქმარი მისი
შინ შემოვიდა. ქალი სიხარულით წინ მიეგება. სანამ ¹⁾ მამა
ნახევდა, მანამ ²⁾ ქალი მივიდა, კელი მოჰკიდა და ეგრე უთხრა:
„ამ მტვრიანს სახლში რას მოხვალო, წავიდეთ, ბალში დავ-
სხდეთო, ქვეშ დამიფენიაო, სასმელ საქმელები მომიმზადე-
ბიაო, ყირმიზი ღვინო ჭიქებით დამიდგამსო, ათას ფერად
ვარდი გაშლილიაო და სურნელება გამოუშვიაო, მისი გახე-
ლებული მიჯნური ბულბული ზედ ათას ფერად დამდერისო,
ზამბახსა მისი პირი გაუშლია და სანდომად თავი ჩამოუგდიაო,
იასამანი მწვანე ტანისამოსში თეთრად გამოსჭვრისო, და ზამ-
ბახი და ისი ერთმანერთისა სურნელებასა ცდილობენო, შა-
დრვენისა ჩხრიალი და ვარდის წყლისა გარდმონაღვარი ბალ-
სა რწყავსო, მთვარესა თხუთმეტი დღე წამოუვლიან და ღამე

¹⁾ დედანში სწერია: მანამ.

²⁾ დედანში სწერია: სანამ.

დღისათვის დაუდარებიაო, აწ რასა იქ ბნელს სახლშიაო? შენ ყმაწვილი კაცი ხარ და მეცა ასეთი ტურფა ლამაზი და ყმაწვილი ქალი ვარო, სანამდისინ დრო და გაზაფხული¹⁾ წავიდოდეს, გავიხაროთო, ვახშამიც იქა ვქამოთ, ღვინო და ძოწის ფერი ბაგეები ერთმანერთსა შევაჭიდოთო და ვახშამი ვქამოთ, იქავ მოვისვენოთო“. ქმარი ამგვარისა ქართულით მოიმადლა, მამას აღარ აჩვენა და აღარცა რა ათქმევინა, ამისთანა ეშმაკობით მოალორა, სარტყელში კელი ჩაუგდო და ბალისაკენ წაიყვანა. უყურეთ, თუ თავისი ტყუილი რა გვარად გაამართლა და დააჯერებინა, და თავისი აუგი როგორ დაფარა. როდესაც ჭამა გაათავეს, დაწვენენ, თავისი ალერსი გაათავეს და თითო პირი ეძინათ. მერე დედაკაცმან ქმარი გააღვიძა და ასე უთხრა: „ამას უსაკვირველესი რა იქნებისო, თურმე მამა შენი ავს საქმესა მწამობსო, და უნდა საკვირველი რამ მომიგონოს და შენს თავს გამყაროსო, ეხლა მამეპარა, განა ვერ შევიტყუე, მაგრამ არა უთხარ რაო, და ფეხიდან სალტე წამყარაო“. როდესაც გათენდა, მამამ შვილი გაიხმო და ეგრე უთხრა: „ამისთანა საქმე ვნახე შენს სახლშიაო, აილო სალტე და მისცა, დაუშალე შენს ცოლსა, რომ მოიკვეთოსო“. შვილმან მამას პირში ჩააფურთხა და ეგრე უთხრა: „რატომ არა გრცხვენიანო, რომ აგრე ტყუილად ამბობ, და ცოლი გინდა შემირცხვინო, და უბრალოდ მამაკვლევინოო, წუხელის ჩემთან მწოლს მოპარე ეგ სალტეო“. მამამან აგრე უთხრა: „ღმერთი იყოს მოწამეო, წუხელის არ მომიპარავს, სამი ღამე არი მოყვარესთან მწოლს მოვპარეო“. შვილი გაგულისდა, მამა კარზე გააგდო და ასე უთხრა: „ცოლი შემირცხვინე, მე თავი მომკვეთეო, მე და შენი მამა-შვილობა აღარ იქნებისო“. ბერი კაცი უკუწბილებული უბრალოდ გავარდა, მივიდა ყადთან და ესე თავისი გარდასავალი ყველა მოახსენა. იმან სამართალი უბძანა და საჩივარი მწვედ გაიგონა. ბერი კაცი ყოველთ შეიბრალეს, მისი შვილი იხმეს, მიიყვანეს და ასე

1) დედანში სწერია: დაფასილი.

უთხრეს: „ბერი მამა თავისის სახლიდამ რატომ გაგიგდიაო?“ იმან თავისი საქმე, ცოლის სიმართლე და უბრალოება და შერცხვენა იჩივლა. მათ ესე უთხრეს: „აბა ის დიაცი მოვიყვანოთ და გავიკითხოთო“. იმ ქალაქში ერთი წყარო იყო, რომელიც უბრალოდ დაიფიცავდა და იმას დაღევდა, მაშინვე გასქდებოდა. რა იმ წყაროზე დასაფიცებლად იგი ქალი იხმეს, მაშინვე შეიტყო, რომ უფიცრად არა მეშველება რაო, თავის მოყვარეს კაცი გაუგზავნა და ასე შეუთვალა: „ჩემი საქმე ასე არის, სამართალში მივეყვართ და შენის გულისათვის მკვლენო, თუ ჩემი სიყვარული გაქვს და ან ჩემი თავი გინდაო, აბდლის ტანისამოსი ჩაიცვი, თავი მოიგიჟეო, გზაში დამხვდი, როცა იასაულებს მივეყვანდეო, და უბრალოდ წამომეჭიდე და მაკოცეო, მე იმას ფიცში ჩავიტან და ეგების მოვრჩეო ამისთანა საქმითაო“. ეს კაცი რომ იქით გაისტუმრა, თვითან ჩადრი წამოიხსა და იასაულებს გაჰყვა. მისი კურო მისგან დარიგებული გზაზე დახვდა, წაეჭიდა, მოეხვია და აკოცა. მან დიაცმან დიდად იწყინა, იასაულებმა მას კაცსა ბევრი სცეს და გააგდეს. რა ესე საქმე მოხდა, დიაცი მასუკან თამაძად შევიდა ყაღთან, წააყენეს წყალზე, დაიფიცა ასე და თქვა: „ჩემს ქმარს გარეთათ, რაცა ეხლა იგი კაცი არ წამომეჭიდა, თუ იმის მეტის კაცის კელი მომხლებოდესო, ღმერთმან და ამა წყალმან აწვე გამხეთქოსო“. დალია იგი წყალი და მშვიდობით მორჩა. იასაულებიცა დაემოწმნენ, ახლა გზაში ერთი შემცთარი კაცი წამოეჭიდა და აკოცაო. ამაზე შეიჯერეს იგი ყადი და წავიდა მშვიდობით იგი დიაცი, მამამთილი გაწბილებული თავისის სახლით გააგდო და თვით, როგორც ეწადა, ისე ქნა. აწ კელმწიფეო, დიაცმან ამისთანა ეშმაკობა და ილათი იცის, ამ დიაცის ქართულით ან ერთი ძაღლის ლეკვი როგორ მოიკვლისო, არამც თუ ამისთანა საკელმწიფო შვილი მოიკვლისო. კელმწიფესა ვეზირის ნათქვამი ქართული მოეწონა და მას დღეს შვილის სიკვდილი მას აპატივა და მორჩა.

კანა აწ.

კადევ შეტყობა, რომ მებუთე გეზარა მისუღაჲ და კემწიფის
შვილი მოურჩენიაჲ. ადგა და შექცესუდ წავიდა.

როდეს იმ ეშმაკმან დიაცმან შეიტყო, რომ მებუთე ვეზი-
რი მოსულა და კემწიფის შვილი სიკვდილისაგან მოურჩენიაო,
ასე თქვა: „უყურეთ, თუ ჩემს თავსა რა საქმე გარდაეკიდაო;
ეს ორი დღე კიდევ გარდავა, კემწიფის შვილი ენას ამოიდ-
გამსო, მაშინვე ჩემს ხვაშიადს მამასთან გამოაცხადებსო, სირ-
ცხვილი და მწარე სიკვდილი ორივე ერთად დამემართებისო,
რალა დროს ჩემი თავაზობის ¹⁾ დრო არი, ტკბილის სულის
და ხორცის გაყრას მივახლოვებივარო, დიდს მოედანში ცხენი
ჩავაგდევ და ველარ გამიწევიაო, ასე უნდა მეტისა მოჭირვე-
ბითა და დეზის ცემითა თავს გავიდე, გავირბინო და მოვრჩეო“.
ასე თქვა, ზე ადგა და გულ სისხლიანი კემწიფისა ტახტს წინ
წადგა, თავს მიწა და ტალახი გადაიყარა, ასეთი სულთქვნა
და კვნესა დაიწყო, რომ ქვა გასქდებოდა მისის ბრალითა,
ესრეთ მოახსენა: „მაღალო კემწიფეო, რამდენჯერ გამტყუნ-
დი ამ შენის მესისხლე შვილის სიკვდილსაო, აქამდინ როგორც
ბძანება ღვთისა არ შეიქცეოდა, ისე შენი ქართული არ და-
ბრუნდებოდაო, ახლა რა არის, რომ შენ კი სამართალს
ბრძანებ და შენი ვაზირნი კი მოშლიანო; მე ერთი ლუკმა
შენს სახლში გავიზარდე, ჩემი ურიგობა და შენის სახლის შე-
უფერლობა არა შემჩნევიაო, მე შეურცხვენელი ვიყავ და აწ
თავი შემირცხვიაო, და შენ სახლ-შერცხვენილი ტახტიდამ
ვარდებიაო, აწ რაცა მაიმუნის ვეზირობით ლომსა სარგებელი
დაემართაო, თუ შენ შენის ვეზირების რჩევით ისე არ დაგე-
მართოს, დედაკაცი თურმე არა ვყოფილვარო და არცა რა მცო-
ლნიაო“. კემწიფემ თქმა უბრძანა და დიაცმა მოახსენა ესრეთ:

¹⁾ ჩვენს დედანში: თალაფულის.

თამსარი ით.

დაცმან მოახსენა ლომის და მამუნისა თამსარა.

შრთს ალაგსა ერთი დიდი ქარავანი წავიდა დიდისა და სა-
შინელის მოკაზმულობითა, მისრეთის ქვეყანას სასარგებლოდ
გაემართნეს, გზაზე ერთსა ქარვასლაში დადგნენ, მას ქარვას-
ლას გარე ტყე ეხვია და ქეშიკნი და ყარაულნი დაიყენეს,
კარგა და მაგრა დადგნენ. თურმე მას ქარვასლაში ერთი ქურ-
დი ავაზაკი შემოსჩვევია და, როდესაც იქ მგზავრი დადგის,
მიეპარის და მრავალი საქონელი დაჰპარის. ეცადა მრავალსა
იმ ღამეს და ვერას ღონით ვერ შეეპარა, კარგა ფრთხილად
დახვდნენ, თქვა მან კაცმან: „ამით ვერას ვიშოვიო, წავიდე,
ეგების თავლას მაინც შევეპარო და ერთი კარგი ბედაური
ცხენი მოვიპარო“. წავიდა იგი ქურდი, აღვირი კელში ეჭი-
რა და გარს უარა მას თავლასა, მაგრამ ვერ შეუვიდა, დიახ
ბნელოდა და ამა სიარულში ერთს მწოლარეს ლომს წაადგა.
თურე ლომიც ამისთვის იყო, ეგების ერთი ცხენი გამოვიდე-
სო და შეეჭამოო, რომ დიახ მომშეოდა. რა იგი კაცი ცხე-
ნების მიპარვაში ლომსა უეცრად შეხვდა, კელი გადაუსო და
ემსუქნა, ლომი ამაზედ შეშინდა და ვერა გააწყო რა, კაცმან
აღვირი ამოსდო, შეჯდა, დეხსა და მათრახსა ცემა დაუწყო,
და არა იცოდა, თუ ცხენი იყო, თუ ლომი. რა დიდი ალაგი
გაირბინა, გაუთენდა, ნახა, რომ ლომზე იჯდა, შემოიკრა თავ-
ში და თქვა: „უცხო ფერი ქურდობა არ მომსვლია, ეს ლო-
მი ხომ აწვე შემქამსო!“ იგი კაცი ერთობ შეშინდა და გამა-
გრდა ზედა, შიშით კმალი ამოიღო და იარა. რა ლომმან
კმალ-მოწვდილი იგი კაცი ნახა, რა გინდ თამამი და შეუპო-
ვარი ნადირი არის, მაგრამ მას კაცზე უარესად შეშინდა, და
იწყეს ორთავ უნებურად სიარული, კაცი მაგრა მოეკიდა და
ასე თქვა: „თუ გარდავხდები, უსაცილოდ იგი ლომი შემქამ-
სო“. ლომი გაჯავრებული და შეშინებული მირბოდა, არცა

ტყე, არც ღრე, არც კლდე არა გააჩნდა-რა; ერთსა ხის ძირსა გაირბინა, მას ხესა ერთი შტო ძირსა დაშვებული ჰქონდა, იგი კაცი მას მოეკიდა, ზედ შეახტა და ლომი გაიქცა, ორთავე მწვედ გაიხარეს ამაზე და შიშს დაეხსნენ. გზაზე ლომს ერთი მაიმუნი შემოეყარა, შეატყო, რომ დაფრთხალი და შეშინებული მივიდოდა, უსალამა, მდაბლად ქება შეასხა და ეგრე მოახსენა: „ყოველთა ნადირთა კემწიფეო, მშვენიერო საშიშო და ჩვენო პატრონოო, რა წაგკიდებია, რად გაგულისებული მორბიო? ვინ იყო ეგეთი, რომ შენ თავი შეგაწყინაო?“ ლომმან თავისი ამბავი ყველა წვრილად უამბო. მაიმუნმა თავსა და პირსა მრავალი იცა და ესე მოახსენა: „ვაგლახ მე და ჩემს გაგონებასაო, ყოველი სული შენის სახელის გაგონებაზე შიშით დასქდებიანო და ახლა ეგ როგორ გეკადრება, რომ ერთის ცუდის კაცისაგან აგრე გამხდარხარო, ჩვენ ვინლა გაგვიშვებს ქვეყანაზე ცოცხალსა და ან პურს ვინლა შეგვაქმევსო? აწე დაბრუნდი, წავიდეთ, საცა იგი არის, იქ მიმიძღელუ, თქვენ არას გაგრჯიო, თქვენ ხის ძირსა დაბძანდით, მე აუხლები და იმის საქმეს მოგახსენებო, ასე ლუკმა-ლუკმა დავხვევ და მოვკლავ, მაგგვარი საქმე კაცმა ველარ იკადროსო“. შერცხვა ლომსა, გამობრუნდა, წაუძღვა წინა და წავიდნენ; რა მივიდნენ, იგი კაცი ისევ ხეზე იჯდა, შიშით ვერ ჩამოსულიყო; რა შემოხედა და მაიმუნიც დაინახა, შეშინდა, მალლა წვერში ავიდა, იქ ფულურო იყო და იმაში ჩაჯდა. მაიმუნმა რა ნახა იგი კაცი, ლომი ძირს დააყენა და თვით ხეზე მას კაცს გაუხდა, შიგვე შეუვიდა და თავსა წამოაჯდა, სხვა ვერაფერი ვერა დააკლო-რა მაიმუნმა მას კაცსა. კაცი იგი შეჰ(ა)ფრინდა და ორივე ყურები დაუჭირა მაიმუნს, ძალიან გადაუგრიხა და ყვირილი დააწყებინა. რა ლომმან მაიმუნის ჩხავილი გაიგონა, თავათ შეშინებული იყო, კიდევ უფრო შეშინდა და გარდაიხვეწა. მაიმუნი იმ კაცმა მოკლა, ძირს ჩამოაგდო და თვითანაც მშვიდობით წავიდა თავისსა გზასა იგი კაცი. კემწიფეო, როგორც მაიმუნის ვეხირობით მეორედ გაქ-

ცევისა და შერცხვენის მეტი ლომს სარგებელი არა მიხვდა რაო, ისე შენს ვეზირებს შენი ორგულად რჩევა და შენის პურ-მარილის დაღახვა მოუვათო, ბოლოს ჟამსა შენც ისე გაგაქცევენო და შენის ტახტიდამ გარდაგადდებენო. კემწიფესა დიაცის ქართული კიდევ გულში ენიშნა, და თავისი შვილის სიკვდილი ბძანა. მოვიდნენ ჯალათები, კემწიფის შვილი გააშიშვლეს სასიკვდილოდ, და კიდევ ვეზირთა სცნეს.

ქარა იწ.

მეექვსე გეზრისაგან შეტეობა, რომ დიაცის ქართულათ გადეგ შეიღსა ჰკლავსო კემწიფეო.

იქრა ვითა შემტოარი მეექვსე ვეზირი, კემწიფის ტახტის წინ გაჯავრებული წადგა და ეგრე მოახსენა: „კემწიფეო, ტახტსა შენსა დიდის წინასწარმეტყველისა სოლომანის უსრულესის სიბრძნის მქონედ გიტყოდნენო, ახლა ასეთი რა დაგე მართა და ან რა დაგეუფლაო, სიბერისა დროსა ღმერთმან ერთი შვილი მოგცა და ერთის ჯადოს დიაცის სიტყვით ჰკლაო, დამბადებელსა და ყოველთა შემოქმედსა ღმერთსა ვიმოწმებო, მას არა წმიდა დიაცსა შენი შვილი საბოზოდ მოუნდომებიაო, შენს შვილს არ უქნიაო და მის ჯავრზედ გაკვლევინებსო, თვარემ ბოლოს ჟამს გამოჩნდებისო ჩემი ქართულიო. დიაცის ეშმაკობაზე, თუ ბრძანებ, ერთს თიმსარს მოგახსენებო“. კემწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა ესრეთ:

თამსარა კ.

გეზირმა მოახსენა დიაცის ეშმაკობაზედ თამსარა.

ზაულისატანის ქვეყანას ერთი ვაჟი კაცი იყო, რომ კაცის თვალით მას უკეთესი ყმა კაცი არ ინახოდა, ტანად გრძელსა საროსა გვანდა, თვალნი შავსა მელნის ტბას უგვან-

და, წარბი გოზა გაზიდულს არყის მშვილდსა, პირი გავსილსა მთვარესა, ახლის შავისა სუმბულისა ფერი წვერი აშლოდა, ულვაში ლამაზად იისფრად აშლოდა, ბაგე-კბილი ასეთი ტურთა ჰქონდა, რომ რა გაიცინებდის, კბილიდაღმე ახლის სადაფისაგან გამოღებულსა მარგალიტის ფერი გამოჰკრთის და ბაგისაგინ უსინჯოსა ბადახჩანისა ლალისა ფერი გააცუდის, და ყოვლისფრით სრული იყო. ჯერეთ ცოლი არა ჰყვანდა, თავისსა შესაფერსა ეძებდა და ვერ ეშოვნა, და ასე თქვა: „ცოლი ხომ ჯერეთ შორს მიჩანს, ბარემ სანამდინ ცოლს შევირთავდეთ, ერთი შესაფერი მიჯნური მაინც ვიშოვნო“. ამ საგონებელში იყო და სევდიანი სეირნობდა, ერთი მენაქსოვის დიდ ვაჭრის კარზედ გაიარა, და იმაზე მენაქსოვის ცოლი კარზე იდგა, მან კაცმან შეხედა, და რა ქალმან ნახა, წამსვე გაბრუნდა და შინ შევიდა, ასე ტურთა ქალი იყო, რომ იმ შეფერებულებაზედ მეტობდა, უებრო მნათობი იყო, აღვა ¹⁾ ნაკვეთი, წელის სიწვრილით გაწყვეტას ლამოდა, სინაზით თითქმის კვდებოდა, თვალ-წარბი დახატული ჰქონდა, თმა კოჭამდინ ჩასდიოდა, მნათობსა პირსა ზედა შავი ხალი ესრეთ გასწყობოდა, როგორც ქორწილში ახალ პატარძალსა, თავით ფერხამდინ სილამაზით სრულ იყო, ყოვლის სიტკბოებით შემკობილი იყო, თეთრ-წითელი ბაგენი კრთებოდის კბილისაგან, სურნელისა სული ყრჩოდის და ყოველივე სამშვენიარო ზნე შვენოდა. რა კაცმან ერთისა შეხედვითა ასე შემკობილად დაინახა, გული და გონება საკუთრად მისკენ დარჩა, საწყლად გაუთიჯნურდა, ვარდისა და არღვენის ფერი ყვითელსა ქარვას დაემსგავსა, მწარე სისხლისა ცრემლი შავთა წამწამთაგან შეხამებით ცვარ-ცვარად ჩამორეცხდა და გულ-კელ დაკრეფილი შინ მივიდა. მის ახლო ერთი ბერი და მონახული დიაცი იყო, ესეოდენი გრძნეულობა და კერკიანობა იცოდა, რომ დევსა შელოცვით კელსა შეუკრავდა, ჯადოობა და და თვალთ-მაქცობა ასე იცოდა, რომ უფრო არ იქნებოდა.

¹⁾ დედანში სწერია: ელვა.

მივიდა მას დიაცთან, თავი კალთაში ჩაუდვა და დედობით ტკბილად დაუწყო ლაპარაკი და ესრეთ უთხრა: „დედაო, თუ შენ არას მიშველი, უთუოდ ჩემმა საქმემ ჩაიარაო, მე ასეთი მიჯნურობისა ისარი მეცაო, რომ დიდი დოსტაქანნი უნდა და მკურნალნი მის გამოღებასაო, სიყრმის სიცოცხლე კერკიანობაზედ ჰკიდიაო, და ჩემი სულის ღვმა შენ უნდა იყო, და თუ მარგე რამეო და ამ გაჭირვებისაგან დამიხსენო“, მაგიერი პასუხი ზოგი ჩემმა დამბადებელმა ღმერთმან შემოგზღოსო და ზოგი მეო, ჩემი მორჭმულის სახლის პატრონი შენ იქნებო“. დიაცმან ყველა უთქმელად შეიტყო და ასე უთხრა: „შვილო, იმ მენაქსოვის ცოლის პირი გინახავს თუ არაო.— „როგორ არა, ერთხელ კარსა მდგომი დავინახეო. დიაცმან ეგრე უთხრა: „აბა იმას გაუხდინხარ აგრე მწარეთაო, მის მეტი შენი გამხელელებელი არავინ არისო, რა ვქნა, მე იმას მაგ რიგ დედაკაცობას ვერ ვატყობო, ერთობ პირისწყლიანი და ნამუსიანი არიო, იმას მაგ გვარი საქმე და პირსშედება არ გაეწყობაო, სხვა რიგი კერკი უნდა მოვიგონოთო“. ყმაწვილმან უთხრა: „აბა, რა ვქნაო?“ დიაცმან ეგრე უთხრა: „აბა, ხვალ წადი იმ მენაქსოვის ქულბაქზედ დაჯექ და ვაქრობა დაიწყეო, ერთი კარგი ნაქსოვი იყიდე, რაცა გთხოვოს ფასი მიეციო, მე ჩამოვივლი, დამიძახე და ის ნაქსოვი აიღე და მომეც, ასე მითხარ: იმ ჩემს მკვლელს მიჯნურს ხომ იცნობ-თქო, ეს წაიღე და ჩემ მაგიერ მიართვი-თქო. ამით თუ მოუგვარებთ, თორემ სხვა ღონე არა არის რაო“. რა გათენდა, წავიდა იგი ყმაწვილი და დაჯდა მის მენაქსოვის დუქანზე, ერთი ძვირფასი ფარჩა იყიდა, მას ჟამს მან დიაცმან გამოიარა, დაუძახა: „დედავ, აქ ჩემთან მოდიო!“ ბებერი მოვიდა, მან ყმაწვილმა აიღო იგი ნაქსოვი ფარჩა და მას დიაცსა მისცა, ეგრე უთხრა: „იმ ჩემს სულის წამლებს მიჯნურს ხომ იცნობ, წაიღე და ეს ჩემ მაგიერ მიართვიო“. იგი ბეზირგანი ვერას მიხვდა, თუ ვინ იყო მისი მიჯნური. ბებერი წავიდა, თავი ერთობ მოისაბატიურა, მასალა წვრილმანი ძღვენი გააკეთა, წაიღო და მას

მენაქსოვის ცოლთან შევიდა, მძიმედ სალამი ჰკადრა და ფეშქაში მიართო. ქალსა თვალში ესაბატიურა, ადგა და დედობრივად მოიკითხა. ბებერმა ესეოდენი ლაყაფი შეჰკრა, რომ კაცსა არა სმენია. მისად მაწვევრად თავი გამოიჩინა და ესრეთ უთხრა: „შვილო, არ იცი, რომ მე შენთვის ბევრი მიმსახურია და ძუძუ მიწოვებიაო? და აწ შენად სანახავად და სააღერსოდ მოველო“. ქალი კარგა დახდომის ცდაში შევიდა, და მოსამსახურეთ საქმლის დამზადება უბძანა. კარგა დახდომა უნდოდა, ტკბილად და საყვარლად მიეპყრა. მინამ ქალი საქმელს დაამზადებდა, მანამ მან გრძნეულმან დიაცმა იგი ნაქსოვი ქვეშაგებელში ჩაუდვა. რა ქალმან მისი გულკეთილობით დახდომა გაათავა, სუფრა აიღეს, ბერმა დიაცმან მისი ჩხუბი და ფათერაკი იქ დააგდო, თვით ადგა და კარსა გამოვიდა. რა დაღამდა მენაქსოვე თავისს სახლში მივიდა, ვახშამი ჰამეს და, რა წოლა მოინდომეს, ქვეშაგებელი გახსნეს. მასვე წამსა ნაქსოვი გამოვარდა. რა კაცმან იგი ნაქსოვი ნახა, მაშინვე იცნა, თავისაგან გასყიდული ნაქსოვი იყო, თავის გულში ასე იფიქრა: რასაც ღროს მან მშვენიერმან ყმამან ჩემგან ეს ნაქსოვი იყიდა, მაშინვე ერთს დიაცს მისცა და თავის მიჯნურს გაუგზავნაო, თურმე მისი მოყვარე ეს ჩემი ცოლი ყოფილაო, და მე კი არ ვიცოდლიო. გაჯავრებული, ვითა კაქაჭის ცეცხლი, იგი კაცი ეგრე აენტო, და ცოლსა ეგრე უთხრა: მე კარგის მომქმედსა და კარგსა გეჰობდიო, და შენ კი ავი და ეშმაკის საქმის მიმყოლი ჰყოფილხარო, ეს ნაქსოვი ვინ გამოგიგზავნა და ან ვინ არი შენი მიჯნურიო? გაჯავრებულმა აღარ გაიკითხა, მიჰყო კელი, ამდენი სჰცა, რომ არა ასო მთელი აღარ შეარჩინა. მას ქალსა გულში არა ჩააჩნდარა და ქმარსა ასე უთხრა: რა დავაშავეო, თუ რამ დამეშავებინოს, სიკვდილსაც მემართლებიო, თუ არა და დაუნაშავებლად რატომ მომკლაო? რა ქმარსა ასე უთხრა, მაშინვე სამშობლოს კაცი გაგზავნა, ძმები მოაყვანინა. (ძმებმა) მოაბა შეუკრეს, ზედ დააწვინეს და წაიყვანეს. მენაქსოვეს ასე უთხრეს: თუ

ჩვენმა დამ დააშავა რამე, შენ არც კი გაგრჯით, ჩვენ მოვკლავთო და, თუ არა დაუშავებია რა და უბრალოს მიზეზედ ასე მოგიკლავს, იცოდე ჩვენ ამას არ შეგარჩენთო. ოდესცა წაიყვანეს იგი ქალი, გამოვიდა ხანი არა მცირენი, და წავიდა იგი ბერი დიაცი ამბის შესატყობრად, თუ რა უქნიათ ჩემის მიტანილის ნაქსოვის ნახვაშიო. მან ყველა წვრილად შეიტყო, ქმრისაგან ავით მოპყრობა და სამშობლოს წაყვანა. რა გაიგონა მან გრძნეულმა ბებერმა, მასვე წამსა სალორებელი ქართული შეამზადა, და მრავალ გვარი ტკილი და საფერებელი სიტყვები შეაწყო, და მას ქალთან წავიდა, პირ მოგულისებული და მოწყენით უცხო ფერად წყენა და სამძიმარი შეიფერა, მას ქალსა ასე უთხრა: „ვაგლახ მე, შვილო საყვარელო, სულისაგანაც უფრო უტკბესო, შენ ვინა და მაგ გვარი საქმე ვინაო, ვინ გიყო და ვინ შეგახოცათ შენ და შენი საყვარელი ქმარიო? ქალმან მას ბებრის ეგზომი ხელოვნება და ოსტატობით საქმიანობა არცა ერთი რამ იცოდა, თუ მისგან იყო იგი საქმე, გაუტკბილდა და საყვარლად ახედა, რაერთიცა გაეწყობოდა და მის ნახვაზე უკუიყრიდა, მართლის გულთ უამბო, რაცა ქმრისაგან გარდახდომოდა. რა მას ეშმაკსა დიაცსა ესე ესმა, დაიწყო ტირილი და ნამეტანი კი წყენა იჩემა და ესრეთ უთხრა: „შვილო ჩემო, ნეტამც სული ამომხდომოდაო და შენი მაგ გვარი საქმე ჩემს ყურს არა სმენოდაო, მე ვიცი ჯადოს ვინმე გიზემდაო, ამ ქალაქში ბევრი ეშმაკობის და ჯადოს მკოდნელნი და მოქმედნი არიანო, და უთუოდ შენი და შენის ქრმის ერთმანერთის შეძულება ნდომიათო, და მტერობით ჯადო ექნიათო, ახლა მაგაზე ნუ შეიჭირვებო, მე ასეთსა ჯადოს მლოცველსა და განმაქარვებელსა კაცსა გასწავლიო, რასაც დროს იმან შეგილოცოს, მაშინვე ეგ ჯადოც განქარდეს და სხვაც შენა უამში არა წაგეკიდოსო რაო“. მან ქალმან ჰკითხა: ვინ არი და ან სად სადგურობს იგი კაციო? დიაცმან ეგრე უთხრა: აგერ ახლო დგასო, რასასწამ მიხვალ, შენსა ამბავსა უამბობ და შეეხვეწებო, მაშინ-

ვე წიგნს წაგიკითხავს და შეგილოცავსო, ასე რომ მაშინვე შენი ქმარი შენთან მოვა, კელსა და ფეხსა გაკოცებს და შეცოდების სირცხვილს მოიხდისო. ქალმან რა ესე გაიგონა, თავისს გულში ასე თქვა: ქმარმან რომ ასე გამხადა და ძმებთანაც პირ სირცხვილფული ვარო, ახლა ისი რომ მოვიდეს ფეხთა და კელთა მაკოცოს, თავის დანაშაულის პატივება მთხოვოს, ამას უკეთესი რა დამემართებაო, რომ კაცმა ლოცვით ასე მიყოსო, და ძმებთან მართალი გამომიყვანოსო, და ქვეყანაში პირ-წმინდათ ვიყოო. მას დიაცსა ძუძუებსა აკოცა და ეგრე უთხრა: აბა, წამიყვანე მას კაცთანაო. მან დიაცმან ასე უთხრა: აბა, შენ მოემზადე, მე წავალ და იმ კაცსა ვნახაო, შინ არის თუ არაო. წავიდა ბებერი, ყმაწვილი შინ დახვდა, ასე უთხრა: ადგე, მოლური ტანისამოსი ჩაიცვიო, გარშემო წიგნები შემოიწყო, და ისე მძიმედ დაჯექო, იგი ქალი აწვე მოვაო და შენ იცი, რასაც უზამ და გამოიყენებო. რა მან ვაჟმან მას ბებრისაგან ესეები მოისმინა, მიჯნურობა მოემატა, და სიხარული შექნა, მოლური ტანისამოსი ჩაიცო, წიგნები გარს შემოიწყო და ერთსა ხალვათსა სახლსა დაჯდა. იგი ბერი დიაცი წავიდა, მას ქალსა წინ წამოუძღვა და მას ყმაწვილთან შეიყვანა. რა შინ შევიდა და დაჯდა, ბერი დიაცი ადგა, კარსა გამოვიდა და კარები გარედამ დაუკეტა. მას ქალსა ასე ეგონა, ეს კაცი შემილოცავს და განმიქარვებს ამ საქმესაო, მაგრამ მან ყმაწვილმან იგი ქალი როს ასე იხელთა, რაცა ეწადა, თავისის გუნების საქმე ყველა აღასრულა. ადგა და კარსა გამოვიდა იგი ქალი გაწბილებული და თავის ძმების სახლში წავიდა. რა იგი ქალი წავიდა, ბერი დიაცი მას ყმაწვილთან შევიდა და ასე უთხრა: შენი გუნების საქმე ხომ აღვასრულე და ახლა რაღა გინდაო. მან ყმაწვილმან მადლი უთხრა, ბევრი აჩუქა და ასე უთხრა: თუ შენ არა ჰყოფილიყავო, მე ეს არ მელირსებოდა და უთუოდ სიკვდილს მივეცემოდიო, შენ რომ მაგისთანა კერკიანობა არ გექნა, სრულად ქვეყანა რომ მომეველო, იმ ჩემსა სულის წამლებს ვერ შევე-

ყრებოდნო და აწ მეცა ვეცდები, მაგისი მუქათა მეც უმეტესი შემოგზლო, და აწ კიდევ შენებურად ერთი რამ კერკიანობა და ოსტატობა მოიგონე რამეო, რომ იგი ქალი და მისი ქმარი ერთმანერთს შევარიგოთო, და ქალი მართალი გამოვიყვანოთო. მან ბერმა დიაცმა ასე უთხრა: აბა, შენ წადი კიდევ, იმ მენაქსოვის ღუქანზე დაჯექ, მე ჩამოვივლი, დამიძახე და ასე მითხარო: მე რომ გაგატანე, იმ ჩემს მკვლელს არ მიუტანეო, და მე სხვას კარგსა პასუხს მოგცემ ასეთსაო, რომ მენაქსოვემ ცოლისა იმ გვარი მოპყრობა დაინანოს და მაშინვე შეირიგოსო. მას ყმაწვილს ერთობ მოეწონა და დაუმაღლა, წავიდა და მის მენაქსოვის ღუქანზე დაჯდა, მან ბებერმა ჩაიარა, ვაჟმან დაინახა, დაუძახა და ასე უთხრა: მე რომ გაგატანე იგი ნაქსოვი არ მიართვიო? დიაცმან ასე უთხრა: მივდიოდდი, რომ მინდოდა მიმეტანა, შევიტყე გზაზე ქმარი შინა ჰყავსო და ველარ მიუტანეო, იქილამ წამოველო, მომქონდაო, მაგრამ გზაზე ასე ვთქვიო: ეს გზაზე არავინ წამართოსო და იმ ყმაწვილის სირცხვილში არ ჩავარდეო, წავიღე იმ მენაქსოვის სახლში მინდოდა მიმებარებინაო, შინ არავინ დამხვდა და ქვეშსაგებელს ქვეშ ამოვდეო, და იქ შევინახეო. რა მას მენაქსოვეს ესე ესმა, ასე თქვა და ბევრი იცა თავსა: იმისთანა სასახელო ცოლი კინალამ არ მოვკალო, უბრალო საქმეზედაო, იმის მოყვარე სხვა ჰყოფილაო, და მე ის მეგონაო, და ან ჩემს გასყიდულს ნაქსოვს ჩემს ცოლს როგორ გაუგზავნიდაო, ეს რატომ არ ვიფიქრეო, აწე ან ცოლი რის პირით ვნახო? მასვე წამსა ადგა იგი მენაქსოვე და ცოლთან წავიდა. შევიდა, კელსა და ფეხსა მოეხვია და შეცოდების ფარმანი სთხოვა, თავის სახლში წაიყვანა და დიდი პატივი მიაპყრა.

კერკიანობა, ენა ჯადოობა ამ გვარი შეუძლიან დედაკაცსაო, ჩემო კემწიფევ, რა ქნა, ჯერ მოაკვლევინა, შეაძულაო და ახლა შეარიგა და შეაყვარაო, და ამისთანა საქმეც უყო, და შენ აწცა სახემწიფოსა შვილსა მას სიტყვით ჰკლაო, ჩემი მოხსენება ეს არის და ახლა ნება გაქვსო. კემწიფესა ვეზირის

სიტყვა კიდევ დაუჯდა, იამა და დიდადაც დაუმაღლა, მას დღეს შვილის სიკვდილი მას აპატივა და მაში გაიარა ექვსმა დღემა. მან გრძნეულმა დიაცმაც შეიტყო იგი ამბავი და მწარედ გაგულისდა.

კანი ით.

მეშვიდეთ მისვლას დედაკაცისაგან კემწიფესთან გააფთრებული და სიბლახანი.

რა მან დიაცმან შეიტყო, რომ მეექვსე ვეზირი მისულა და კემწიფის შვილი კიდევ სიკვდილისაგან მოუტრიალდა, აჩქარდა და ასე თქვა: ერთი დღის მეტი სიცოცხლე ხომ აღარ მიძევსო, თუ კიდევ არას ვეცდები და არას გამოვარჩევო, ჩემი საქმე ავად მოდისო. ადგა და კემწიფის წინაშე შევიდა. პირ-სისხლიანი და გულ-ჯავრიანი, თავს მიწა და მტვერი გადაიყარა, სამკაული სულ მოიშალა, ტახტისა ფეხი სულ მიწიანის პირით, ცრემლით და სისხლით შესვარა და ესრეთ მოახსენა: „ამდენი რა დავაშავე, თორმეტის წლისა შენს უბეში გავიზარდეო, და მე იმ შენის უღირსის ძისათვის დედობაც მიქნიაო, ძიძობაც და გამდლობაცა, აწე ესე გვიყოო და ლამს, შენი სიკვდილი და ჩემი შერცხვენა ორივე დაივიწყოო, (ვითარცა) ფოლადასა მალნინტისა ქვა მიიტაცებს და მიჰიკრავსო, ეგრეთვე შენი ბრძენი და ყოველთაგან საქებარი ჭკუა შენის ვეზირების სიმრუდით რჩევამ მიიკრაო და, თუ მიბრძანებ, მათსა სიტყვაზედ ერთსა თიმსარს მოგახსენებო“. კემწიფემ თქმა უბრძანა და მან მოახსენა ესრეთ არაკი:

თიმსარი კა.

დედაკაცისაგან არაკის მოხსენება.

წინასა ჟამსა ერთი თქვენებრ დიდი კემწიფე იყო, და ერთი შვილის მეტი არა ჰყვანდა. კემწიფესა შვილმან დასტური

სთხოვა, ნადირობას წასვლა მინდაო. მან დასტური უბოძა, ვეზირნი ბრძენნი გაატანა და ასე დააბარა: სითაც ჩემი შვილი მივა, იმ მხარეს ერთი ასეთი წყარო გამოდისო, რომ ვინც იმას დალევს, ქალსა ვაჟად შესცვლისო და ვაჟსა ქალადო, და აწ თუ არ მომკლავთო, ან ჩემი შვილის სიკვდილი არ გინდათო და ან ჩემის სახემწიფოს ამოწყვეტა, იგი ყმაწვილი მას მხარეს არ მიაკაროთო და იგი წყალი არ ასოთო. როდეს წავიდნენ, ის ვეზირნი თან ახლდნენ, ნადირობდნენ და შეექცეოდნენ. რა მას წყაროსა მიახლოვდნენ, ვეზირები ჩამოხდნენ, კემწიფის შვილს სადავე შესტაცეს და ასე მოახსენეს: „აქეთ ნულარ წამოხვალ და არც გაგიშვებთო“. მან ყმაწვილმან ეგრე უთხრა: „რა არის მიზეზი მაინთ წაუსვლელობისაო?“ ვეზირთ ასე მოახსენეს: „აქეთ ამიტომ არ გაგიშვებთო, აქ ერთი წყარო არი, ვინც ვაჟი სვამს, ქალად გარდაიქცევაო, და ვინც ქალი სვამს, ვაჟად გარდაიქცევაო. აწ მამა შენმა ასე დაგვარიგა, თუ ჩემი სიკვდილი არ გინდათ, იგი წყარო არ დააღვეინოთო, აწე რომ დაგვხოცო, შენ იმ წყაროზე არ მიგიშვებთო“. მას ყმაწვილსა სიყმაწვილის ქარი თავში ჰქონდა, ვეზირნი მილახ-მოლახა, სადავე წაართო და თქვა: „მამი ჩემის მზემან, მაგას არ დავიჯერებო, და არც იმ წყაროს უსმელი დავდგებიო“. საჩქაროდ წავიდა, ჩამოხდა და იგი წყარო დალივა. რა დალივა, მასვე წამსა ქალად გარდაიქცა. რა მან ყმაწვილმან თავისი თავი ისე მყოფი ნახა, თავს მიწა გარდაიყარა, შავი გიშრის მზგავსი ქოჩორი დაიგლიჯა, ახალი აშლილი უღვაში ფრჩხალით გარდიწიწკნა, ბროლის და ვარდის მგზავსი პირი სისხლით შეიღება, საყელონი გარდიხია, ლხინი და შექცევა ზრუნვად გარდაიქცია, შვენეირის შავის თვალით ცრემლი გადმოყარა და ასე თქვა: „მამის ურჩსა და დედისას და ჭკვიანის კაცის ურჩსა ესემც ნუ დააკლდებისო, კემწიფე მამა და ქვეყანა სატახტოსნოდ გამომელოდნენო, და ახლა რალა პირით მივიდეო, ან ლაშქარშიგან როგორ გავიაროო, და ანუ კემწიფენი მამა და დედა ჩემა რილას პირით ვნახოო,

თუ ათასიკა სული მედგას, მე ღიაკად გარდაქცეულსა, კაცს რაღა მიჩვენებსო?“ თვისთა ვეზირთა ასე უთხრეს: „აკი დაგიშალეთ და არა ჰქენო, აბა, ახლა რა ვყოთო?“ მან ასე უპასუხა: „თქვენ წადით, მე ეს ჩემი ჰკვით დაძემართაო, და მამასა ჩემსა ასე მოახსენეთ: მე შენის ბრძანების გარდასვლამან ასეთი საქმე მიყოო, რომი ათასი ზღვისა ოდენი წყალი ველარ გარეცხს ჩემს აუგსაო, ჩემი საქმე გათავდა და შენს საბატონოს მოუარეო, მე აღარ მოვალ და აღარც ჩემის თვალით კაცს ვიხილაო“. ვეზირნი თავ თავისად გადგნენ და რჩევა შექნეს, არც კემწიფეს დასდივეს და არც მის შეილსა, ორისავე სათნოება გაუშვეს და ასე თქვეს: თუ კემწიფეს ამის ასე ყოფას მოვახსენებთ, ამას არ გვეტყვის, არ კი დაგარიგეთ და რატომღა ასვითო, არ გაგვიკითხავს და მაშინვე დაგვბოცსო, აწე რამე სხვა მოვიგონოთო, და ასეთისა ტყუილით შევიჯერიოთ კემწიფე, რომ სიკვდილისაგან თავი ვიხსნათო. არჩივეს ესრეთ, ყმაწვილი იქ გაუშვეს და თვით წავიდნენ, შევიდნენ კემწიფესთანა თავ-პირ სისხლიანი, საყელო გარდახეული და ასრე მოახსენეს: „ნადირობაში ლომი გამოვარდა, თქვენი შვილი სასროლად წაეწია, ლომი მობრუნდა და შთანთქაო. როგორც იოსების ორმოში ჩამდებთა ძმათა იაკობ მოატყუეს, მის მგზავსად მათვე ვეზირთა იგი კემწიფე მოატყუეს. რა გაიგონა კემწიფემან შვილის სიკვდილი, ვითა ერთი შვილის ჰატრონსა მართებდა, ისრე მან იგლოვა, ტახტიდამ ჩამოვარდა, თეთრი წვერი და უღვაში გარდიგლიჯა, საყელო გარდაიხია და უმკვიდროებით იტირა, თვითონაც შავი ჩაიცვა და სახემწიფოსაც შავი ჩააცვა, ასეთი გლოვა გარდიხადა, რომ ეგზომი არავის ასმოდა, და გასცა მრავალი გლახაკთა და უღონოთა ზედან. და ამა ამბავში კემწიფის შვილი ხალხში გაერია და გააბადლდა. რასაც ალაგს ან წმინდა ალაგი იყო, ან სალოცავი იყო და ან წმინდა კაცი, ყველგან ილოცა და ღმერთსა მხურვალისა გულითა შესტიროდა. უსმინა ღმერთმან და იგი კემწიფის შვილი ისევ ვაჟად გარდააქცია, დაიწყო სიარული.

და მამასთან მივიდა. რა კემწიფემან შეიტყო და ან ხალხმა, ასეთი სიხარული შეიქნა, რომ მართლა მკვდარი გასცოცხლებოდათ, იმდენად მიიჩნივეს. რა სიხარულისაგან მოიცალეს, მერმე თავისი ამბავი ჰკითხეს, და მან ყველა თავისი გარდასავალი მოახსენა მამასა თვისსა. რა კემწიფემან ესე სცნა, ჯალადები იხმო და ვეზირნი დაახოცინა. აწე კემწიფეო, როგორც ის კემწიფე მოატყუეს მისმან ვეზირებმან, თავისის შეილის საქმეზედ, აწ ისე შენ გიპირებენ და მოგახსენებენო, არც პურ-მარლილი სწამთ და არც შენის ქვეყნის შერცხვენის რამ ენაღვლებათო“. რა ესე დიაცისაგან გაიგონა და მოისმინა, კიდევ ბძანა კემწიფემ თავისი შვილის სიკვდილი, და აცნობეს მეშვიდეს უმცროსსა ვეზირსა, ადგა და წავიდა.

კარა კ.

შევიდა მეშვადე უმცროსი გაზიარა კემწიფესთან უშაშრად და ურადლად.

შევიდა კემწიფესთან, ლმობიერი და ტკბილი სიტყვანი მოიმარჯვა, წადგა ტახტისა პირსა, პირი მიწასა დასდვა და ესრეთ მოახსენა: „კემწიფეო, სხვათა ჩემთა უფროსთა ვეზირთა მცირე რამე სიტყვა იკადრეს და აწცა მეც მოგახსენებო. ეს თქვენ უკეთ უწყით და გსმენიათ, რომ დამბადებელმან ღმერთმან მეფენი ქვეყანასა ზედა თავისს სახედ დასახნა, თავის კემწიფობის ნაწილიც მათ მისცა, საუკუნოსა განკითხვისა მაგიერად, მოსამართლეობა და მოწყალება მოსცა, ესოდენ სულგრძელობს შეცოდებულთა ზედან, რომ ნებროთ ექვსასა წელსა ღმერთობას შეეცილა, გოდოლი აღაშენა, არ გაუწყრა მალე, არც აჩქარდა და ეგზომი კაცსა არა უცოცხლია, რომ იმან იცოცხლა. მასუკან რა უყო, თქვენც გასმიათ და უწყით, და ჩვენცა ვიცით დღეს რამდენსა სულგრძელობს და მოწყალებითა თვისითა არა მსწრაფლ მოგვაგებს შეცოდებთა პასუხსა, და რისხვასა გვიანობს. აწ თქვენის გვარისა ხი-

საგან ერთი მშვენიერი ახალი შტო ამოსულა, ლამის, რომ უდროოდ და უწყალოდ მოჰკვეთოთ, რასა სჩქარობ მისს სიკვდილსა, დღეს მოიცადე და ხვალ იგი ყრმა ენას ამოიდგამს, მოიყვანე შენი შვილი და იგი ეშმაკი დიაცი, შენს წინ აღაპარაკე და მაშინ შეეტყობის, თუ რომელის თავს არის შეცოდებისა ნიშანი. თუ შენს შვილს უბრალო რამ უქნია შენს საწოლსა და არამშია, მაშინ მოკალ და ყოველ კაცსაც შეატყობინე მისი დანაშაული და არც ვინმე დაგზრახავს მაშინა, უბრალოს შვილის მოკვლის სიბრალოულს ნუ დაიდებ, და თუ შენი შვილი უბრალო იყოს, დიაცსა მის უბრალოების პასუხი უყავი“. კემწიფეს ვეზირის სიტყვა მოეწონა და სახვალიოდ ბძანა შენახვა, ბჭობა და სამართლის ქნა. ვეზირმან მოახსენა: ერთსა არაკსა სულგრძელობის შეცოდებისა გამშინჯაობაზე მოგახსენებო, და მეორეს არა წმინდას დედაკაცზედ, რომ ეშმაკობა და ურცხოება ექნას. კემწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა ესრეთ:

თამსარა: კბ.

უძცროსმა ვეზირმა სურგქელგებაჲყე მოახსენა თამსარა.

შერთსა ქვეყანასა ერთი ჩინებული დიდებული და მდიდარი კემწიფე იყო; უცხო ფერად დედათა გამდევარი და მოყვარული იყო. მას ქალაქსა შიგან ერთი დიდ ვაჭარი ესახლა და ლამაზი ცოლი ჰყვანდა, და ერთი თვის სავაჭროდ წავიდა. კემწიფესა ერთი შინაყმა ყული ახლდა და იცოდა გონება თავისს პატრონისა. დღესა ერთსა იმ ვაჭრის ცოლი უქო და შინ უქრმოდ ყოფნა მოახსენა. კემწიფეს რა ესმა, მასვე წამსა წავიდა, იგი ქალი მარტო ერთს დაფენილსა სახლსა იყო და კემწიფე იქ შევიდა. რა მან ქალმან კემწიფე ნახა, დიდად გაუკვირდა, ადგა მუხლთა მოეხვია და ასე მოახსენა: კემწიფევ, ჩვენ მაგას როგორ ვღირსვართო, რომ შენებრ დიდი და მაღალი კემწიფე აქ ჩვენს სახლში მობძანება გიკადრებიაო, თუ

სხვა არა გებრიანება რა, ჩვენ კვლავ აქ მობძანებული არ გვი-
ნახვიხართო, აწ რა გინდა რომა არა ღირს ვიყვნეთ, სტუ-
მარსა მაინც დახვედრა გვმართებსო, გავალ, სასმელ-საქმელებ-
სა და კარგსა ყირმიზსა ღვინოსა მოგართვამ და მას უკან
თქვენი მკევალი და მოსამსახურე გახლავარო, და რომელიც
შენი ნება იყოს, იგი ჰქენიო. ოდესცა გავიდა ქალი საქლმის
დასამზადებლად, კემწიფესა ერთი საფილასოფოსო წიგნი გაუ-
შალა და მიაართვა და ასე მოახსენა: კემწიფეო, მარტოს მო-
გეწყინებათ, სანამ საქმელი გაკეთდებოდეს, მანამ ამაზედ შე-
ეჭვითო. რა კემწიფემ დახედა და ჰკითხვა დაიწყო, ესრეზ
ეწერა: ადამის მონათესავე მოკვდავი კაცი უსამართლოს და
აეს საქმეს ერიდოს, და რომელიცა თქვენთვის გეაუგებოდეს-
თო, ნურც თქვენ სხვას უზამთო, თუ კაცთა ვინმე სხვათა
კართა თითი ჰკრათ, თქვენთა წიხლი ეცემისთო, და წიხლითა-
ლა წერაქვითა უფრო დაიქცევისო. რა კემწიფემან ესე ნახა,
გაუკვირდა, ზე აღგა და ქალსა მას ასე უბძანა: მე შენთან
სხვა საქმე მქონდაო, და შენ ასეთი ბრძენთა და ფილასოფო-
სთა ნათქვამი წიგნი მიჩვენეო, რომ ჰკვიანის კაცისაგან მისი
გარდასვლა არ იქნებისო, აწე დღეს და დღეის იქით ჩემი დე-
და და და იყავო, მის წიგნის ქართულსა არ გარდავალო, და
აესა და უსამართლოს საქმეს ყველას მოვიშლიო. რა ესე ბძა-
ნა, აღგა კემწიფე და წავიდა და ზედ წამოსასხამი ტყავი იქ
დარჩა. რა ცოტა ხანი გამოვიდა, დიდ ვაჰარიც მოვიდა, შინ
შევიდა და კემწიფის ტყავი რასაც წამს ნახა, მაშინვე იცნა.
ცოლს ეგრე უთხრა: აქ რას მოუყვანია კემწიფეო, შენთან
მას რა უნდოდა თუ ერთი რამ ეშმაკობა არ იციო, და ან
კვლავ იგი აქ მოსული ვის უნახავსო, მე და შენს სიყვარულს
ეგ როგორ უნდოდა და როგორ გაეწყობოდაო? აწ მე ნია-
დაგ კემწიფის აქ სიარულს და მეზობლობას ვერ შევიძლებო,
ძმები გყავს, სამშობლო გაქვს, იქ წადი და როგორც გეწა-
დოს, ისე ქენო. ქალმან ბევრი თავი იმართლა, მაგრამ ქმარ-
მან არ დააყენა თავის სახლშია. წავიდა იგი ქალი სამშობლო-

სა და ყველა თავისი გარდასავალი თავის ძმებს უამბო. ადგნენ მისი ძმები, ქალიც თან წაიყვანეს და კემწიფესთან საჩივლელად წავიდნენ. იგი დიდ ვაჭარიცა მივიდა. დაიჩოქეს პირველად ამ ქალის ძმებმა, და ასე მოახსენეს: კემწიფეო, ღმერთს ქვეყანაზე შენს უფრო სამართლიანი არავინ დაუბადებიაო, და ამას გეაჯებით, ჩვენი საჩივარი მოისმინოთ და სამართალი გვიყოთო. კემწიფემ თქმა უბძანა და მათ ასე მოახსენეს: კემწიფეო, ამ დიდ ვაჭარს ერთი კარგი და კარგის ნაყოფის გამოძღები მიწა მივყიდეთო, აქამდინ ხელთ ჰქონდა, მოიხმარა და ახლა ისევ შემოგვიგდო და ფასს უკანვე გვთხოვსო. კემწიფემ მას ვაჭარს უბძანა: „ეს როგორი სამართალი არიო, მიწა მოუყიდნიათ, ამდენი ხანია გჭერია და ახლა კი ეშლებიო?“. დიდ ვაჭარმან ესრეთ მოახსენა: „კემწიფეო, მე არცა მიწა დამიწუნებიაო და არც შეუგდებდიო, მაგრამ ლომის კვალი ვნახე, ჩემი და ლომის მეზობლობა და სიარული არ მოხდებოდა და მისთვის შეუგდეო“. კემწიფემ მაშინვე შეიტყო, რომ ეს ამბავი ყველა იმაზედ იქნაო, და ვაჭარს ასე უბძანა: „დასტურ ლომს გაუვლიაო, მაგრამ თუ კი არა ურჩოლია-რა, ვერ შეეშლები, ისევ შენი იყოსო“. რა დიდ ვაჭარმან გული დააჯერა, რომ კემწიფეს მისის ცოლისათვის არ ერჩოლა-რა, მაშინვე ცოლიც შინ წაიყვანა და მას ძმებსაც შეუერიგდა. აწე კემწიფეო, ფიცხლავ გაუჯავრებლობა, აუჩქარებლობა და ცუდის ქართულის აუყოლობა ასე კარგი არიო. ავის დედაკაცის ეშმაკობაზედ და სიმტყუნეზედ ერთსა არაკსა მოგახსენებო. კემწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა.

თამსარა კგ.

გეზირმა მოახსენა ავის დაჯვის საქმეზედ თამსარა.

ერთსა ადგილსა ერთი კაცი იყო და ყოვლის ქვეყნის სანახავად წავიდა, და არა ადგილი და ქვეყანა უნახავი არ და-

აგდო, და რომელსაც ქვეყანასა მივიდის, ყოველის მის ქვეყნის დედაკაცისა აუგსა სწერდის. მრავალი ქვეყანა მოიარა და მრავალიცა აღწერა, და ასე თქვა: არას დედაკაცის აუგი არ დამრჩომიაო. გაათავა სიარული, ორი დიდი ზანდუკი წიგნებით აავსო, შეჰკრა და წამოვიდა, ერთსა ქვეყანასა მოვიდა, ერთს კაცს კარსა მიადგა, სახლის პატრონი კარსა სიხარულით გამოეგება და ჩამოახდინა, თვით სხვაგან საქმეზე მივიდოდა და ცოლსა კარგა დახვედრა დავედრა. დედაკაცი კარგა დახდომას ეცადა, საქმლები კარგი მიაართვა, ღვინო მისი შესაფერი და თვითონაც გვერდით დაუჯდა. გამოვიდა კარგა ხანი, კაცი ღვინოს კარგა შეექცა, მან ღიაცმან ჰკითხა: „ბატონო, მას ზანდუკებში საქონელი თუ რამ გიძევს, ქურდისაგან არა დაუმარცხდეს-რაო, ჩემი ქმარი შინ არ არი და ჩემი სირცხვილი იქნების, შინ შემოვიტანოთო“. მან კაცმან ეგრე უთხრა: „მე საქონელი არ მიძევსო, რაცა ქვეყანაზედ დედაკაცის აუგი არის, იგი დამიწერია და ის მიძეო“. ღიაცმან ეგრე უთხრა: „კარგია თუ ყველა დაგიწერია და არა დაგრჩომია-რაო“. მალ-მალ ღვინო მიართვის და ეხუმრის, ამდენი უყო, კაცი იგი აცთუნა და რაც უნდოდა აქნევინა. როდესაც ამ საქმისაგან მოიცალა, ასეთი ხოჯა-გლეჯა დაიწყო, რომ ქვეყანა იქ შეჰყარა. კაცმან რა ესე იხილა, გუნებაში ასე თქვა: ეს ღიაცი სხვას რასმე მოიგონებს და მამაკვლევიანებსო. შიშით გადაბრუნდა და დაბნდა. რა მის ღიაცის კივილზე იმ ქვეყნის ხალხი შეიყარა, ჰკითხეს, რა დაგმართებია და ან რაზედ ჰკივიო? მან ასე უთხრა: „ეს კაცი სტუმრად მოვიდა ჩვენთანა, ჩემი ქმარი სხვაგან წავიდაო და კარგა დახვედრა დამაბარაო, მე რაცა შევიძელ და ან რაცა მებადებოდა, კარგა დავხდიო, ამან მრავალი ჭამა, მჯიღვის ოდენს ლუკმებს დაუწყო დებაო, ყელში დაეხირა და ველარ ჩანთქაო, და აწ ახლა ასე არიო, რომ მომკვდარიყო, მას იტყოდნენო, ძალათ მოუკლავსო“. რა ღიაცისაგან ესე მოისმინეს, ყოველნი გაიყარნენ და თავ-თავისთვინ წავიდნენ, კაცი მობრუნ-

და, დიაცმან ეგრე უთხრა: „არკი დედაკაცის აუგი აღარა და-
გრჩომოდა-რა, აწ მე რომ ვხედავ ბევრი დაგრჩომიაო“. კაც-
მან რა ესე მოისმინა, მაშინვე იგი წიგნები დახია და ცეც-
ხლში დაწო, მე ასე მეგონაო, არა დამრჩომია-რაო და ბევრი
დამრჩომიაო, და აწ ეს რაღათ მინდაო. აწ კემწიფეო, ავის
დიაცის ეშმაკობა და მტყუფრობა ამისთანა არისო, როგორც
იმ დიაცმან მოატყუვაო, ისე შენ დიდი კემწიფე ერთს დიაცს
მიუყოლიეზიხარ და გატყუებსო. აწ კემწიფესა მის ვეზირის
მონახსენები დიდად მოეწონა, ის დღეც გამოვიდა, რომ შვი-
ლი აღარ მოკლა. რა შვიდი დღე გარდახდა და კემწიფის
შვილის თავზედ ყრილობამ გარდაიარა, დამალული სუმბატ
აქიმიც გამოჩნდა, მივიდა კემწიფის შვილთან, კელსა და ფეხ-
სა მოეხვია, პირი მოუკოცნა და მორჩენა მიულოცა, და ეს-
რეთ მოახსენა: „აწე ამას იქით, რომელიც საქმე ავად მოგიხ-
დეს, და ან ჩემი სწავლა ავად გამოგადგესო, მე მწყევლეო“.

**აქა კემწიფის შვილისაგან ხმის აძოღება და სუმბატის გა-
მაჩენა.**

კემწიფის შვილმა ლაპარაკი დაიწყო და თავი ვეზირი ახ-
მობინა. რა ვეზირსა კაცი მიუვიდა, დიდად იამა, მაშინვე აღ-
გა და წავიდა. შევიდა, ნახა კემწიფის შვილი და სუმბატ ექი-
მი ერთად ისხდენ. კემწიფის შვილმან ვეზირი დაიწვია, ვე-
ზირმან კელსა აკოცა, ეშმაკის მანქანა და მშვიდობით მორჩე-
ნა მიულოცა. კემწიფის შვილმან ვეზირსა მადლი უბძანა და
ესრეთ უთხრა: „ჩემის განსაცდელისა და ეშმაკის საფრთხისა-
გან თქვენმა სიბრძნემ მომარჩინაო, უწყალოსა და უსამართ-
ლოს სიკვდილსა ჯაჭვად და ფარად თქვენ გამომიჩნდითო,
კემწიფესა მამასა ჩემსა თქვენნი სახამსო რიტორი სიტყვა წინა-
აღმდეგად შეჰქენითო, და თქვენგან ვარო დღეს ცოცხალიო,
და სულისა ჩემისა შერჩომისა მხსნელად თქვენ იქმნენითო“.

კემწიფის შვილმა მოციქულად ვეზირი აახლო მაძასა თვისსა.

ღარვედ კემწიფისა წინაშედ, ჩემ მაგიერ ტახტისა ფერხთა აკოცეო, და ესრეთ მოახსენეო: „ბედისა და ეტლისაგან აქამდინ ჩემი ვერა მოგახსენე-რაო, ახლა შენი ვეზირები და ბრძენი კაცი შემოიყარეო, მოვალ და გამიკითხეო, და თუ შენს სახლში მე ერთის ბეწვის შეცოდებისა რამ ვიცოდე და ან მიპოვოო, შეილობისათვის ნუ დამზოგავო, და როგორც ერთის ავაზაკისა, ჩემი სისხლიც ისე დაღვარეო, სუმბატ აქიმსა რომ მიმაბარე, ესეც მანდ გაიხლებათ და ჩემს თავსაცა მოგაბარებსო, თუ რომელიცა შენი ბძანება იყო, ყოველივე სიბრძნე და სწავლა თუ არ მესწავლოსო, მას უკან მეც გამიწყერ და სუმბატ აქიმსაცაო, და თუ შართალი გამოვიდეთ, მისი სახუფქო წყალობა გვიყავითო და ჩემს ოსტატს ბარაქალა უბძანეთო“. ვეზირი ადგა და წავიდა, შევიდა კემწიფესა, შეილის დავედრილი ყველა მოახსენა. რა ესმა კემწიფესა, გვირგვინი მოიხადა და დამბადებელსა ღმერთსა პირ დამხობით მრავალი მადლი ჰკადრა და დიდათაც გაიხარა, და ბრძანა: ყოველნი ფილასოფოსნი, ბრძენნი და ვეზირნი, თავადნი, აზნაურნი და ყოველნი ჩვენნი ხალხნი უნდა შემოკრებნო. რა ბძანება ესმათ ყოველნი შემოკრბენ, შეიქნა სიხარული და ღმერთს მადლი მისცეს ხალხთა მის ყრმის მორჩენისათვის.

კარა კა.

კემწიფისაგან თავისის შვილისა და სუმბატ აქიმის კოლბა და მასგდა.

კემწიფემან შვილი იხმო, სუმბატ აქიმი და ვაზირნი წინ წაუძღვნენ და შევიდნენ კემწიფესთანა. მათს წინ სუმბატ აქიმი შევიდა, კემწიფეს თაყვანი სცა, დალოცა და ესრეთ მოახსენა: „მალალო და სვიანო კემწიფეო, ვირემდინ მალალი საყ-

დარი ღვთისა არ მოიშლება, მანამ შენი ტახტოსნობა ნუ განქარდებაო, ვირემდინ ოთხთა ბორბალთა ცისათა და ჩარხისა ბრუნვა და ორთა მათ დიდთა მნათობთა სიარული არ მოიშლებაო, მანამ თქვენი ბძანება (ნი) ნუ დასწყენარდეზიანო, ღღენიცა შენნი მანამდისინ გაგრძელდების, სანამ ცეცხლისა ეტლითა აღტაცებული ელია ამოვიდეს და ენუქ მწარისა სიკვდილისა გემო არა იხილოსო, შენი შვილი მრავალთა ბრძენთა და ფილასოფოსთა კაცთა მიაბარეთო, და თქვენვე უწყით, რომ ვერა ასწავლეს რაო, მას უკან მე მიბძანეთ და ამისთანას ძნელს საქმეში ჩამაგდევითო, აწე თქვენცა შეიტყობთ და გასინჯავთ, თუ რა გვარად გამიწრთენიაო. არისტოტელმან რაცა ალექსანდრე მაკედონელს ასწავლა, ნაკლები მე თქვენის ძისათვის არ მისწავლებია; ოდესცა სწავლა გავათავე და თქვენსა წინაშე მომყვანდაო, ამის ვარსკვლავი დაენიშნეო, საეტლოს ჩაგხედეო, თუ როგორსა თვალზე ნახოს მამამანო; ოდესცა გავსინჯე ეტლი და ფილაქანი ამისო, მასვე წამსათავს ზარი დამეცაო, შეიღსა ღღესა ამ უსუარის ყმაწვილის თავზედ კმალი დავინახეო, თუ ხმას ამოიღებდა, უფრო ვერ მორჩებოდაო, მეც მომკლევდი განრისხებული და ვერცარას ამას ვარგებდიო, მე დავიმალე და ამას ასე დავედრე, თუ ჩემს მცნებასა დაიმარხავ, ამ შეიღს ღღეს კმას ნუ ამოიღებო, ამან ჩემი მცნება დაიმარხა და ამას კმა არ ამოუღიაო; მაგ თქვენის სიბრძნისა და ღვთის მოყვარებისაგან დიდად მიკვირსო და თქვენი ვეზირები რომ არა ყოფილიყვნენ, ამ უბრალოსა ყმაწვილსა ხომ მოკლევდითო იმ ეშმაკის დიაცის სიტყვითაო; აწ ამისი სიბრძნეც გამოსცადეთო, შაჰ-მანუჩარი და ზაალ ფალავანი ვერცა ერთი უღარებსო“. კემწიფემან რა სუმბატი-საგან ესე მოისმინა, თავი ჩამოაგდო და ესრეთ უთხრა: „ბრძენო აქიმო, სირცხვილსა შინა ყოფა ძნელი არისო, ყველანი წარმავალნი ვართ, აწ გარდასრულსა საქმესა ნულარ ვახსენებთო“. შეიღსა კელი მოჰკიდა, თვალი და პირი გარდაუკოცნა და ტახტზე დაისო. მამამან თავისი ამბავი ჰკითხა

და მან ყველა მოახსენა, რაც მასა და იმ ეშმაკს ღიაცს გარდახედოდა. მერე თავისსა ოსტატსა ასე უთხრა: „ბრძენო აქიშო, ჩემსა საქმესა ზედა კემწიფესა ნურაზე შეაწყენ თავსაო, ღვთის მგზავსი საქმე და სურგდელემა იხმარა ჩემზედანო, ამას რომ ჩემი საქმე მოეხსენა, შეილოზისაგანაც რომ უფრო ახლო ვყოფილიყავო, მაშინაც ჩემი ცოცხლად გაშვება არა მართებდაო, აწ გარდასწყდა იგი ამბავიო, დამბადებელისა ღმერთისა ბრძანება იყოო, რომ ამ განსაცდელისა ცეცხლის ქურაში უნდა შევარდნილიყავ და გამოევცხადებულიყავო, ეს არც კემწიფისა ბრალიაო და არცა სხვისა ვისიმე ბრალი არისო, მე ხვანჯისა და განსაცდელისა ცეცხლსა მოთმინებით შეველ და გამოვხალისდიო, კემწიფის დაწყნარებული ჭკუა გამოჩნდა და სულგრძელობაო, და ვეზირთა სიბრძნე და მოხმარება გამომადგაო, ესე ჩემი საქმე იმ ერთის კაცის საქმესა ჰგავსო, ერთსა არაკსა მოგახსენებთო“.

თამსარა კდ.

შეიღმა მოახსენა კემწიფესა თამსარა.

ერთი მდიდარი კაცი იყო და სამთა თვისთა მუსაიბთა და ამხანაგთა დაჰპატიჟაო, და თავისსა სახლში მიასხა, ადგა იგი კაცი, ერთსა თავისსა მუახლესა უბძანა: წადი ბაზარში, ბრინჯი და რძე მიყიდეო, ტკბილი საქმელი მინდა გავაკეთო და ტკბილად დავხვდეო. წავიდა ღიაცი იგი, რძე და ბრინჯი იყიდა, წამოიღო, რომ მოაქენდა, მალლა ერთმა ლაგლაგმა გამოიარა და გველი ჭანგში ეჭირა, იმის სწორედ რომ მოვიდა, გავარდა იგი გველი და მას ღიაცს რძის ჯამში კი ჩაუვარდა. ღიაცმან იგი გველი ამოიღო და გარდაადგო, შიშით კი ვერ გაამუღავნა. შინ მივიდა, საქმელი დაამზადა და მიართო, ოდესცა ჭამეს, სამნივე იგი კაცნი დაიხოცნენ. ეწყინა მას კაცსა პირველად მათი დახოცა და მერმე მის სახლში მოწამლვით სიკვდილი. რა შეიტყეს, მის ალაგისა კაცნი სულ იქ შეიყარ-

ნენ და შეჰქნეს ჰკითხვა, თუ რას მიზეზით დახოცილან ესე
კაცნიო. რა ასე გამოიძიეს, ზედ მიწვევით სცნეს, როგორც
ყოფილიყო. ერთმა კაცმა თქვა, ეს მასპინძლის ბრალიაო,
რასათვის თავისი დამზადებული საქმელი პირველად თვითან
არა ჰკმა და მერმე იმათ არ მიართოო. მეორემ თქვა, მასპინ-
ძელს რასთვის აბრალებთო, მის დიაცის ბრალიაო, როდესაც
იყიდა, პირ-ლია რათ წამოიღო და არა დააფარა-რაო. მესამემ
თქვა, არც ერთის ბრალია, იმ ლაგლაგის ბრალი არისო, რა-
ლა მისის რძის სყიდვაში გამოიარა და ჩამოაგდო გველიო.
მეოთხემ თქვა, ეგ გველის ბრალიაო, რათ არის მაგისთანა
გესლიანიო, რომ რასშიაც მიეკარების ცოცხალს აღარ გაუ-
შვებსო, კაცს მიხვდება თუ პირუტყვისაო. მეხუთემან თქვა,
არც ერთის ბრალი არ არისო, ბრძანებითა ღვთისათა ყოფი-
ლაო, მას კაცსა ტკბილად დახდომა ნდომებია ამხანაგთა და
ტკბილი საქმელი მიუროთმევიანო, დედაკაცს რა ეგონებოდა
ლაგლაგი გამოივლის და გველს ჩამიგდებსო, ლაგლაგი ხომ
მაგიტომ არ გააგდებდა, რომ რძეში ჩავარდესო, გამოუვლია,
ჯოხი ვისმე შემოუტყოცნია და ფათერაკად გავარდნიაო, და
ღმერთს გველისათვის ყოველთვინ უბძანებია სიავე და ავგვა-
რობაო აწე კემწიფეო, ჩემი საქმე არც თქვენი ბრალია, არც
იმ დიაცისა და არცა ჩემიო, ღვთის ბძანება იყო და, რაც
ღმერთს ეწადა, იგი მოხდა, და თუ მიბრძანებ, დედაკაცის ეშმა-
კობაზე ერთსა არაკსა მოგახსენებო. კემწიფემ თქვა: შვილო,
რაცა გწადდეს თქვიო, და შვილმან მოახსენა თიმსარი.

თიმსარი ეკ.

შვილმან მოახსენა კადეგ თიმსარი.

შრთი დედაკაცი წყალზედ წავიდა, კოკა ზურგზედ ეკიდა
და ყმაწვილი მკარზე შეისვა. როს წყალზე მივიდა, ყმაწვილი
ძირს დასვა და წყლის ამოღებას ლამობდა. მიიხედა, თავის
მოყვარე დაინახა და ჰკრეტა დაუწყო, ცნობა ასრე დაეფანტა,

რომ ველარა შეიტყო-რა, იგი ამოსაღები ღრმა იყო და საბ-
ლით ჩაშაშვები. იმ დიაცმან მის მოყვრის სიყვარულით ველა-
რა გაიგო-რა, ყმაწვილს საბელი მოაბა და ქაში ჩაუშვა, მას
ლიაცს კოკა ეგონა, იქიდან მისმან მოყვარემან დაუძახა, რას
ირჯები, მაგ ყმაწვილს რათ არჩობო! აწ კემწიფეო, დიაცის
საქმე ეს არისო, ქვეყანაზედ ათი წილი ნდომა არის, ერთი
წილი კაცსა აქვსო, და ცხრა წილი დედაკაცსაო, და რომე-
ლიცა დედაკაცი ამ ცხრას ნდომას მოიჭირვებსო, იგი კარგი
იქნების და სიკეთეც მას ეჭირებაო და ავმან დიაცმან რომ
ვერ მოიჭირვოსო, რა საკვირველიაო და რალათ დავაბრალე-
ბთო. რა კემწიფის შეილმან ეს საუბარი გაათავა, კემწიფემ უბძა-
ნა: მაგდენი არაკი ვისგან ისწავლეო, სუმბატ აქიმმან გასწავ-
ლა, თუ სხვამ ვინმეო? მერე ყმაწვილმან ეგრე მოახსენა: ჩემთ-
ვის¹⁾ არცა სუმბატ აქიმსა უსწავლებიაო და არც სხვას ვისმეო,
ერთი სამის წლის ყმაწვილისაგან ვისწავლეო, და ერთი ხუ-
თის წლის ყმაწვილისაგანაო, და ერთი უსინათლოს სიყრმით-
გან ბრმისაო. კემწიფემ ჰკითხა: როგორაო? შეილმან მოახსენა
სამის წლის ყმაწვილისა არაკი.

თამსარი კვ.

კადეკ მოახსენა შეილმა თამსარი.

მრთსა ალაგსა ერთი კაცი იყო და ერთსა დიაცსა ჰყვა-
რობდა, და დღესა ერთსა მის მოყვრის დიაცის ქმარი სხვაგან
საქმისათვის წავიდა. რა კაცმან ეს შეიტყო, რომ ჩემი მოყვ-
რის ქმარი სხვაგან წასულაო, ადგა და მსწრაფლად წავიდა.
რა მან დიაცმან ნახა, დიდად გაიხარა, შევიდნენ და დასხდ-
ნენ, ერთმანეთი მოიკითხეს და შექრისაგან უფრო უტკბოსი
ილაპარაკეს და შეყრისათვის დიდად მხიარულობდნენ. რა ცო-
ტა ხანი გარდახდა, რომელიც შეყრილთ მიჯნურთ წესი იყო,
იგი მოინდომეს. მას დიაცსა ერთი სამის წლის ყმაწვილი
ჰყვანდა და მასთან შეჩვეული იყო. რა მათ აღერსი იწყეს,

¹⁾ დედანში სწერია: მე.

მივიდა იგი ყმაწვილი და დედას კალთას მოეკიდა, ეცადნენ შრავალს და ვერას საქმით ვერ გაიყარეს, დაიწყო ტირილი და ყვირილი, იგინი დაუგებას ეცადნენ, მაგრამ მაინც თავი ზელთ ვერ იშოვნეს, მას ყმაწვილსა შაქრის პური მიართვეს, ის აჭამეს, მას უკან რძის ფლავი გაუკეთეს, არც ამით დაჩუმდა, მას უკან კიდევ შაქრიანი არისა მოინდომა. მან კაც-მან ასე თქვა: „ეს რა უნამუსო და ავის ზნის ყმაწვილი არისო, ამდენი კარგი საქმელი დაჭამა და ახლა კიდევ შაქრის არისას ითხოვსო“. რა ყმაწვილმან ესე გაიგონა, მას კაცსა ასე უთხრა: „მე ვყოფილვარ უნამუსო, თუ შენა ხარო, მე ასე უნამუსო ვარო, კარგი საქმელი ვჭამე და აწ კიდევ უკეთესი მინდაო, ამ დედაჩემს საავკაცოდ არ განებებო და მამის სახლს არ შეგარცხვენინებო, უნამუსო მართლა შენა ხარო, ამ სოფელს შერცხვენილი და მას საუკუნოს წაწყმენდილიო, აწ ვის სახლსა გინდა ჰკადრო აუგი, და აწ ვინ მოგინდომებიაო?“ რა კაცსა მის ყმაწვილისაგან ასე ესმა, შერცხვა და გაწბილებული წავიდა, მას დღესა მას ყმაწვილის მიზეზით ველარა ქნეს-რაო. კემწიფეო, სამის წლის ყმაწვილმან ესე ქნაო და აწ ხუთის წლის ყმაწვილისასაც მოგახსენებო. კემწიფემ თქმა უბძანა.

თამსარა კზ.

შვილმა მოახსენა ხუთის წლას ყმაწვილსა თამსარა.

მართსა ალაგსა სამნი ამხანაგნი მივიდოდნენ და ერთი გუ-და გატენილი ფლური იპოვეს. იმ ქუჩაში ერთი მოდღევენებული დიაცი იყო, წაიღეს და იგი გუდა იმას მიაბარეს და ასე დაარიგეს: როდესაც სამნივ ერთად მოვიდეთო, მაშინ მოგვეციო და თუ არა და მარტოს კი ნუ მისცემო. ბებერმა გამოართო და უთხრა, აგრე ვიქო. გამოვიდა ამაში მცირე ხანი და იგივე სამნი ამხანაგნი ერთად აბანოში წავიდნენ. როდესაც გაიარეს ცოტა ალაგი, ერთი მათგანი დაბრუნდა და

სხვათ ასე უთხრა: აგერ მას ბებერს ფუტა და ტანისამოსი მი-
ბარიაო, გამოვართმევ და ახლავ მოგეწევითო. მათ მართლა
დაუჯერეს. წავიდა იგი კაცი და ბებერს ფლურის გუდას თხო-
ვნა დაუწყო, ბებერმან უამხანაგოთ არ მისცა, როდესაც ბე-
ბერმან აღარ მისცა, ამხანაგთ დაუძახა, ამას ვერ შემოხედავთ,
არ მაძლევსო. იმათ ასე ეგონათ, ტანისამოსს სთხოვსო. დაუ-
ძახეს მას ბებერს, გამოუტანე და მიეცო. მან ბებერმან ფლუ-
რის გუდა გამოიტანა და მისცა, იგი კაცნი კი წავიდნენ, მან
იგი გუდა გამოართო, წავიდა, სხვაგან მიაბარა, და თვით მა-
ლე მათ ამხანაგთა მიეწია. შევიდნენ, იბანეს და გამოვიდნენ
და, რომელმანც გუდა წაიღო, მან აბანოში დაიგვიანა. აღ-
გნენ იგი ამხანაგები და მას ბებერთან მივიდნენ და ფლური
სთხოვეს. ბებერმა უთხრა, თქვენმა ამხანაგმა წამოიღოო. მათ
ასე უთხრეს: უჩვენოთ რათ მიეო? ბებერმა ასე უთხრა, არკი
არ ვაძლევდიო, მაგრამ თქვენ დამიძახეთო, მიეცო და იმიტომ
მივეცო. მათ ასე უთხრეს: ჩვენ ფლურისა კი არ დაგიძახეთო,
ასე გვითხრა ტანისამოსი მიბარია და არ მაძლევსო, და ჩვენც
იმისი დაგიძახეთ, რომ მიეცო. აღგნენ, თავის ამხანაგთან წა-
ვიდნენ, ჩხუბი და ყარყაში დაუწყეს, მან კაცმან ფიცით შეი-
ჯერია, რომ არ გამომერთმევიწო. აღგნენ იგი სამნი ამხა-
ნაგნი და თვით ბებერიც ყადთან საჩივლელათ წავიდნენ, დაი-
ჩოქეს ოთხთავ და ყველამ თავისი საჩივარი მოახსენეს. მერე
ბებერსა ასე უბანა ყადმან: რომ დაგარიგესო, მანამ სამნივე
ერთად არ მოვიდეთ, ნუ მოგვცემო, შენ მარტოს რათ მიე-
ცო? ჯერ მართალსა შეიტყობდიო, თეთრის მიცემას გეძახ-
დნენ, თუ ტანისამოსისაო, და მერმე ისე მისცემდიო, ადევ, აწ
შენ უნდა მისცეო მაგათ თავეთი ფლურიო! ადგა ბებერი და
დაღონებული წამოვიდა, ფლური ვერსადა იშოვნა, მივიდო-
და, მიჩიოდა და თავს იქით-აქეთ აგდებდა. გაიარა ერთსა
აღაგსა, ერთი მისი შეილის შეილი, ხუთის წლის ყმაწვილი,
კოჭაობდა. რა ბებერი ასე ნახა, უთხრა: ბებიავე, რას დაღო-
ნებულხარ, მიაბებო. მან დიაცმან მოახსენა: შენ იკოჭავე,

შვილო, რას მკითხავ და ან რა გიამბოვ, და ჩემი საჩივარი რომ გიამბო, რას გამივლენო? არ მოეშო იგი ყმაწვილი, და რაცა გარდახედოდა, ყველა ათქმევინა. ყმაწვილმან ასე უთხრა: მაგაზე ნუ დაღონებულხარო, იმათგან რადგან ასრე გაქვს დაბარებული, სამთავ ერთად მოგვეცო, მიდი და ყადს ასე მოახსენე, სამნივე ერთად მოვიდნენ და მივსცემ-თქო. როდესაც მოვიდნენ, შენ მას ჰსტაცე ხელი, რომლისათვისაც მიგიცია, შენ შვეებით გამოხვალ და იმათ, რაც ერჩიოსთ, ისი ქმნან. რა ბებერმან ეს გაიგონა, იამა და მოიწონა და ფიცხლავ მიბრუნდა, ყადთან მივიდა და ასე მოახსენა: როგორათაც მაგათ თქვეს, ისრევე სამნი მოვიდნენ ერთად და თავიანთს თეთრს მივსცემო. რა მივიდნენ და ერთად თხოვა დაუწყეს, კელი ჰსტაცა, რომლისათვისაც თეთრი მიეცა, თქვენი თეთრი ამისთვის მიმიციაო, და გამოვიდა თითონ შვეებით.

თიშსარა კთ.

აქა კიდევ მოახსენა მამას არაქი.

შემისა ქვეყანაში ერთი დიდ ვაჭარი და მრავლის ქონების პატრონი იყო, გაიგონა, რომ მისრეთის ქვეყანაში ერთი მისხალი სანდალი ერთ შარბიფ ფლურად გავაო. რა ეს ამბავი მოისმინა დიდ ვაჭარმან, შეეკაზმა და აჰკიდა ასსა აქლემსა, წავიდა, და იარა მრავალი ხანი, და მივიდა მისრეთს და ჩამოხდა ერთსა ქულბაქსა შიგან. კაცი ვინმე იყვნენ ამა ალაგისა უფროსნი ვაჭარნი, და რომელიც სხვის ალაგის უფროსნი ვაჭარნი და დიდი კაცი მოვიდის, უცხო რამ და სასახელო ჰქონდის, ჯერეთ იმათ იყიდიან. რა ვაჭრისა მოსვლა შეიგნეს, მასვე წამსა მივიდნენ, მრავალი უსალამეს და მოიკითხეს და კარგათ განუსვენეს, ჰკითხეს, თუ რომლისა ქვეყნითა მოხველი და ან რა სავაჭრო მოგიტანიაო. მან ყველა უამბო თავისი საქმე და სანდლის მოტანა, მათ კაცთა სანდლის მოტანა მწვედ იამათ, მაგრამ არ გამოუჩინეს და ესრეთ უთხრეს: ვაგ-

ლახ მე, ვის მოუცდუნებინარ და ან ვის დაურჯინარ ეგრე სა-
ბატონო კაცი სანდლის გულისათვის, ამა ქვეყანასა სანდლის
უმრავლესი არა იშოვების რა, შეშადაც სანდალს ვხმარობთ,
საქმელსაც მით ვამზადებთო. რა ესე უთხრეს, თავის სახლში-
გან წაიყვანეს, უნდოდათ, რომ კარგათ ემასპინძლათ. რა მი-
ვიდნენ და დასხდნენ, სანდლის სული იდგა და ნახეს, რომ
სანდლით მოამზადეს. ერთი ცალი სანდალი მათაც ჰქონდათ
და იმ დიდ ვაჭრის დაფოლებისათვის წვა დაუწყეს. ეწყინა იმ
დიდ ვაჭარს და ჰკითხა თავისსა ამხანაგსა, თუ როგორ უყო
და ან რად მოვიხმარო, შორის გზიდამ ამდონი სანდალი მო-
მიტანია და აქ შეშადაც სანდალსა ჰსწვენ. ერთმან უფროს-
მან კაცმან ასე უთხრა: მამეც სრულებით ეგ სანდალი და გზის
ქირად სამ ჩანახს, რასაცა მთხოვ, იმას მოგცემ, თვალი გინდა,
თუ მარგალიტი, ოქრო, თუ ვეცხლი, ყველას გიშოვნი. მან
დიდ ვაჭარმან ასე უთხრა: აბა თამასუქი მომეც მაგისტანა, რა-
ცა გთხოვო, მომცე და სანდალი შენი იყოსო. გამოართვა თა-
მასუქი და სადგომისაკენ წამოვიდა. გზაზედ ერთი ქვრივი დე-
დაკაცი წინ დახვდა და შეატყო, რომ უცხო ვინმე იყო და
უსალამეს ერთმანეთსა, დედაშვილოურებ მოიკითხა, დაჰპატიჟა
და შინ შეიყვანა და ცოტა რამე მალაზირი მიართვა და ჰკი-
თხა: სადაური ხარო, და ან რა საქმეზედ ხარ მოსულიო? დიდ
ვაჭარმან თავისი საქმე ყველა უამბო, რაც იმ კაცთ ექმნათ.
დიდ ვაჭარმან რა ესე საქმე გაათავა, დედაკაცმან ეგრე უთხ-
რა: იმ კაცთ მოულორებიხართ, თორემ ამ ქვეყანაში სანდლი-
საგან უფრო ძვირფასი რა არის. აწ თამასუქი ხელთა გაქვს
და ველარ მოეშლები, იყავ, ეს ორიოდ დღე კიდევ მოიცადე,
ეგების სრულიად მაშინ არ წაგერთვასო. რა დედაკაცმა ის
აღერსი გაათავა, ადგა და შინათკენ წავიდა, და გაიარა იმა
სამთა კაცთანა, სამი ჩანახი, რაც ეთხოვნა, უნდოდა გამოერ-
თვა. რა მივიდა ნარდს იმღერდნენ და შეექცეოდნენ, დაჯდა
იგიცა და მათგანმა უფროსმან კაცმან ასე უთხრა: ნარდი ვი-
მღეროთ, თუ გაჯობე, ჩემი თამასუქი ისევ მომეც და თუ მა-

ჯობე, შენსა სანდალსა ისევ მოგცემო და თამასუქიც შენ იყოსო. ითამაშეს და აჯობა დიდ ვაჭარმან, დარჩა თავისი სანდალი და თამასუქი ორივე. ეთამაშა მეორეცა და ეს პირობა დაუდვა: თუ მე მაჯობებ ჩემს საბადებულობას სრულებით მოგცემო და, თუ გაჯობებ ერთი ქვის კაბა შემიკერეო და თუ ვერ შემიკერავ, თამასუქი და სანდალი ორივე უნდა მომცეო. ითამაშეს და აჯობა დიდ ვაჭარსა. ქვის კაბის შეკერვის მეტი ღონე არა ჰქონდა. ეთამაშა მესამე კაცი და ეს პირობა დაუდვა დიდ ვაჭარსა: თუ მაჯობებ, სრულიად ჩემს ქონებას შენ მოგცემ, და თუ გაჯობო, ეს დიდი ხევი სრულიად მოსვიო. ითამაშეს და იმანაც აჯობა. დაღონებული წავიდა დიდ ვაჭარი იმავ დედაკაცთანა და თავისი საქმე უამბო. დედაკაცმან ესრეთ უთხრა: რადგან ღმერთმან ეგ გაღირსა, შენი სანდალი ისევ შენ დაგჩრა, სხვათ აღარ ეთამაშებოდნი, და რადგან მომცდარხარ, მაგის ღონესაც კარგს გასწავლიო. ესე რა სიახლოესა ერთი სიყრმითგან უსინათლო, ბრძენი და ჰკვიანი კაცი არის, აქაური საქმე და სამართალი იმას ეკითხვის და ყოვლისა ძნელისა და საჭიროსა საქმის გამომჩრევი ის არის, მიდი და უჩუმრად იმის ლოგინს ქვეშ შეჯექ, რომ იმ კაცმან ვერ შეიტყოს. მოვლენ ის კაცი, შენ საქმეს გაასინჯინებენ და რა გვარადაც იმ უსინათლო კაცმან უთხრას, შენ დაისწავლე და ყადთან ისე ილაპარაკე. ეს დედაკაცის წვრთა და ქართული ყველა დაიჯერა, წავიდა და უსინათლოს კაცის ლოგინს ქვეშ ამოწვა, მოვიდნენ სამნი იგი კაცი და უფროსმან კაცმან მოახსენა: „შამის ქალაქიღამ ერთი დიდ ვაჭარი კაცი მოვიდა და ასის ყათარის აქლემის საპალნე სანდალი მოიტანა, ჩვენ უცხო ფერად დაუფოლეთ, დაღონდა იგი ვაჭარი და ჩვენ მოგვცა, და მე თამასუქი მივეც ასეთი რამ, რაც ეთხოვნა სამი ჩანაჭი მიმეცა, ნარდი ვეთამაშე, თუ მეჯობნა სანდალიცა მე დამჩრებოდა და თამასუქსაც ისევე გამოვართმევდი, აწე იმან მაჯობა, თავისი სანდალიც ისევე იმას დარჩა, მინდა მივსცე“. რა უსინათლო კაცმან ესე გაიგონა, ასრე უთხრა: „მო-

სატყუებლად მოგინდომებია და იმას მოუტყუებინარ, სამ ჩანახს რომ დაჰპირებინარ, რას მთხოვ, მოგცემო, იმ სამის ჩანახსიდან ერთს ჩანახს სრულად მეწველს ხბოიანს წყვილს გთხოვს, ერთს ჩანახს ქარქაშიან წყვილს გთხოვს, და ერთს ჩანახს ზოგს თოფოსანს და ზოგს შუბოსანს და შენ ვერც ერთს უშოვნი და სრულიად შენი საბადებელი უნდა მისცე“. მეორემან ასე მოახსენა: „მეც ნარდი ვეთამაშე და ვაჯობე, პირობა დამიდვა, ქვის კაბა უნდა შემიკეროსო და თუ ვერ შემიკერავს, თავისი ქონება მომცესო“. კიდევ მასაც ეგრე უთხრა: „შენც მოტყუებულხარ, ქვის კაბის შეკერვას რომ დაჰპატიებ, ის ასე გეტყვის: მე აქაური ტანისამოსის გამოჭრა არ ვიცი, შენ როგორიც გინდოდეს, იმისთანა გამომიჭერ და მეკი შეგიკერაო, შენ ვერ გამოუჭრი და ის გაჭარბებს, და რაც გაბადია, იმას უნდა მისცეო“. მესამემანცა მოახსენა: „მეც ვეთამაშე და ვაჯობე, ესე წყალი რომ ჩამოდის, სრულიად უნდა ამოსვასო“. მასცა ასე უთხრა: „თურმე ჭკუა და მცნება არცა ერთსა გქონიათ, ეს რომ გითქვამს, ეს წყალი სრულიად ამოსვიო, ის ასრე გეტყვის: შენ თავი და ბოლო დაგუბე, ასე რომ აღარსაით შედიოდეს, და მე სრულეზით შევსვაო, შენ დაგუბება არ შეგიძლიან და საქმე იმასვე დარჩებისო. აბა დაისწავლეთ და, რაც მეთქვას, ყველა ასე არ დაგემართოთ, არც ჭკუა მქონია და არცარა მის ჟამში მიმხედარვარ და ნურა რას მოაკლებთ ჩემს ნათქვამს და ნურცა რას დაიჯერებთო“. ამ უსინათლო კაცის ქართული დიდ ვაჭარსა ყველა ესმოდა და ყველა დაისწავლა. წავიდნენ იგი სამნივე კაცნი და დიდ ვაჭარიცა და მივიდნენ ყადთან, ყადმან სამართალი უბრძანა: ამას დაჰპირებინარ, რომე სამს ჩანახს, რასა მთხოვ, მოგცემო, აწე რაცა გთხოვოს უნდა მისცე და ან შენის ქონებიდამაც უნდა გადასდგე და მაგ დიდ ვაჭარს უნდა დაანებოო. რა დიდ ვაჭარმან ყადისაგან ესე გაიგონა, დალოცა და ქება შეასხა და ეგრე მოახსენა: შენს უკეთესი და უჭკვიანესი და შენგან უფრო მართლის სამართლის მოქმედი ყადი ქვეყანათა

ზედან არ დაბადებულა და არცა არის, ბრძენო და გონიერო
ყადო, ჩემი და მაგის პირობა ეს არის და თამასუქიც კელთა
მაქვს, სამი ჩანახი, რაცა ვსთხოვო, უნდა მომცეს, აწ ერთი ასე-
თი ასი წყვილი მომცეს რამე ზოგი მაკე იყოს და ზოგი ხბო-
იანი, და ერთი ჩანახი ცხენოსანი და ქარქაშოსანი წყვილი
კაცი მომცეს. და ერთი ჩანახი ნახევარი თოფოსანი და ნახე-
ვარი შუბოსანი, მე ამის მეტს არც არასა ვსთხოვ და არცა-
რა მინდა. წამოდგა მეორე კაცი და მოახსენა: მე ნარდი ვე-
თამაშე და ვაჯობე და ქვის კაბას დამპირებია და უნდა შემი-
კეროსო. დიდ ვაჭარმან ასე უთხრა: შენ გამოაქრევიე, რო-
გორიც კაბა გინდოდეს, და მე შეკერვის მეტი ღონე არა მაქვს,
უნდა შეგიკეროო. კაცმან ველარ გამოსჭრა და შეკერვას ვე-
ლარ შეუვიდა. მესამე კაცმან მოახსენა: მეცა ნარდი ვეთამა-
შე და ვაჯობე და ესა წყალი სრულეებით უნდა ამოხვასო.
მან დიდ ვაჭარმან ასე თქვა: მწვედ დავპირებივარ, მაგან ასე
დააგუბოს, თავი და ბოლო შეუკრას, არც შესდიოდეს და
არც გამოსდიოდეს და მე სრულად ამოვსვამ, დააქარბა ამაზე-
დაც დიდ ვაჭარმან. სამთავე ამ კაცთა საქონელი და თავისი
სანდალიცა ძვირფასად გაყიდა და წავიდა შინ მდიდარი მრავ-
ლის საქონლით სავსე. აწე კემწიფეო, ჯერ სუმბატ აქიმისა-
გან მისწავლია და ერთის ხუთის წლის ყმაწვილისაგან და ერთი
სამის წლის ყმაწვილისაგან და ერთი ამ უსინათლოს კაცისაგან.

რა კემწიფემან შვილის ნათქომი სიბრძნით მეტყვე-
ლება გაიგონა, იამა და ღმერთსა დიდი მადლი მისცა, სუმ-
ბატ აქიმსა და ერთობით ვეზირთ ასე უბრძანა: თქვენის სი-
ბრძნის ბალისაგან თვითო-თვითო ყვავილი გამოიღეთ და მით-
ხარით, მე ამ ჩემის შვილის ამღონს სიბრძნესა და მოთმინებას
ვისგან მადრიელ ვიყო. ერთმან ვეზირმან მოახსენა: კემწიფეო,
მარგარიტის ცვარი ყოველსა სადაფსა შინა ჩავა, მაგრამ არის
ზოგი სადაფი, რომე ცვარსა ასე კარგათ შეიწყნარებს და გა-
ზდის, უხენჯოსა დაამრგვალებს დიდსა ბრწყინვალესა, ყო-
ველთა კემწიფეთაგან სყიდვა შეუძლებელსა და ფას-დაუღე-

ბელსა. სულ კურთხეული დედა მისი ასე გვასმიერ, რომე, რაც კაცთა ძენი გაჩენილიყოს, მისთანა მნათობი და მეორე მნათობი არა ყოფილიყოს, მე ესრეთ ვგონებ, რომ ამისაგან დავიმაღლოთ მისი სიკეთე. საკემწიფო მარგარიტისა ცვარი ესრეთ უაუგოთ გაზარდა და შობა. სხვა ვეზირმან მოახსენა: კემწიფეო, მე ამას ასე ვემოწმები და ასეცა მგონია, რომე მიწა რა გინდ ყამირი და მსუქანი იყოს და კარგის ნაყოფის გამომღებელი, მაშინც თესლის სიკეთეზედ ჰკიდია, ავი რამე რომ დათესოს, მიწა იმას ვერ გამოსცვლის, თუმცა სიკეთეს შემატებს, მაშინც თესლზედ უფრო ჰკიდია, რაღა საძებნელია, თქვენი ნაყოფი რამე კარგი იყოს, რა საკვირველია. თუ არა თქვენის სიკეთისაგან სხვისგან ვისგან დავიმაღლოთ? მესამემან თქვა: კემწიფეო, აბა შენი შეილის სიცოცხლესა, შენის ვეზირებისაგან არ მადრეღ ხარ, რომ შეიდჯერ სასიკვდილოდ გაწირული თავისის სიბრძნით და სიტყვა მოპოვნეობითა გამოგტაცეს, სრულიად შენი სახელმწიფო და შენა მისის სიკვდილის ცეცხლით დაწვას მოგარჩინეს, და თუ მომკვდარიყო, მისი სიბრძნე და სიკეთე ყველა განქარდებოდა. მეოთხემან ასე თქვა: მგონია, ეგეები ყოველივე უსარგებლო სიტყვა იყოს, შენის შეილის სიბრძნე და მოთმინება მოგწონს, აწე ვისგან ნასწავლები აქვს ეგე სიბრძნე? უწინ, რაც შენ საბატონოში ხელისუფალნი ვიყავით, ყველამ დავლივეთ ჩვენი ხელოვნება და ვერაფერი¹⁾ ვასწავლეთ; სანამდის სუმბატ აქიმსა არა მიაბარე, მანამდის შენმან შეილმან რომელი საკელმწიფო ზნეობა იცოდა? სიბრძნეცა და მოთმინებაცა ყველა სუმბატ აქიმმან ასწავლა, მე ეგრე ვგონებ. წამოდგა სუმბატ აქიმი და კემწიფე დალოცა და ეგრე მოახსენა: კემწიფეო, თქვენის ღვთის მოყვარისა და სოლომონის მსგავსის გულისა და სიბრძნისაგან საქმესა და მერე კემწიფეთა და ქვეყნის მპყრობელთა საქმესა თვინიერ დამზადებელისაგან კიდე სხვას არას მიაჩემებთ. იგი არის თვით სიბრძნისა და ჭკუის მომცემელი და

¹⁾ დედანში სწერია: ვერავის.

მასწავლებელი მხატვარსა ჰგავს, რომე ხატევედეს, მაგრამ მიწაზედან, წამალზედან კელოვნებით ფერთა შეწყობასა რაგვარად განაშვენებს, და სახატავიცა ხელოვნად და მტკიცედ გალესილი და განსპეტაკებული უნდა რომე დახვდეს¹⁾. ღმერთმან თქვენისა და თქვენის ტახტის შესაფერი შვილი მოგცა, მას დაუმაღლე, ჩვენი საქმეც ცოტად შეეწივა, თვარამ ღმერთი არს ყოვლის კეთილის მიზეზი. მოეწონა კელმწიფეს აქიმის ნათქვამი სიტყვა და მერმე შვილიც გამოსცადა და ჰკითხა: „შვილო, შენ როგორ იტყვიო?“ ამა პირსა ზედან კელმწიფის შვილმან ასე მოახსენა: „კელმწიფეო, თუ მიბრძანებ, იმ საქმეზედ ერთსა არაკსა მოგახსენებთ“. კელმწიფემ თქმა უბრძანა და შვილმა მოახსენა არაკი.

თამსარა კთ²⁾.

ქიშვირის ქვეყანასა ერთი ასეთი მდიდარი კელმწიფე იყო, რომე ქვეყანაზედ უდიდესი კელმწიფე არა ყოფილა. ერთი ასეთი ყოვლის სიტყვით შემკული ქალი ჰყვანდა, რომ რომელიც მისებრ დიდს კელმწიფის შვილსა სიკეთე და სიმშვენისე რე ჰსჭირვებია, ყოვლითურთ უნაკლოლო გათავებული იყო. კელმწიფესაც იგი ასული სულსა თვისსა ერჩია და მისგან უსაყვარელესი არა ჰყვანდა რა, თვისსა დიდებასა და სახელმწიფოსა მას ანაცვალებდა, ამ სოფელს ლხინად და ყოვლის შეჭირვების განმაქარვებელად მიაჩნდა. დღესა ერთსა მოვიდა დევი მთრინველისა სახითა, მოიტაცა ქალი და წავიდა და ვერა შეიგნეს რა მისი გზა და კვალი. რა კელმწიფემან შეი-

¹⁾ მეორე ხელთნაწერში ეს ადგილი ასეა: და მასწავლებელი მხატვარსა ჰგავს, რომე ხატევიდეს, მაგრამ მიწისაგან წამალსა კელოვნებით ფერსა მისცემენ და იმ გვარად გააწყობენ, გინა სხვად რამე განაშვენებენ და ქალღმერთსა კელოვნებით და მტკიცედ გალესილი უმეტესად განსპეტაკდების და ესრეთ განსვენებული უნდა დახვდეს.

²⁾ დედანში სწერია „არაკი“. სათვალავი ჩვენ მიუუმატეთ.

გნა, დაიწყო ტირილი და თავში ცემა. წვერ-ულვაში სრულად გარდიგლიჯა, ასე გახდა, რომ სიცოცხლე აღარ ჰქონდა. არცა სვა და არცა ჭამა. საშინელსა ორმოსა შიგან ჩაჯდა და მრავალ ჟამს გლოვით იყო და ღონესა ეძებდა, ნუ .თუ ეპოვნა ვინმე ასეთი, რომ მისი გზა და კვალი გაეგო. ასე ბრძანა: ვინც ასეთი კაცი გამოჩნდება, რომ ჩემის ასულისა საქმე შემიტყოს და მომგვაროს, იმ ჩემს ასულს მას მივსცემო ცოლად და ჩემსა საბატონოსაც მას დავანებებ. რა ეს კელმწიფის ბრძანება გაიგონეს, იმ ალაგში მსახლობელნი ერთი ასეთი გულოვანი და გულ სრული ვაჟი იყო, რომ მისთანა ადამის მონათესავე კაცი არ გამოსულა. მის გუნებაში ერთის ბეწვის ოდენი შიში არ შევიდის, ერთი ასრე ძალიანი ფალავანი იყო, რომ ლომი დაიჭირის და კბილები დააძრის და გაუშვის, და ერთი ასეთი ბრძენი და ფილოსოფოსი და აქიმი იყო, რომ არისტოტელსა და უმიროზსა და ბოლრატ აქიმსა სიბრძნითა და სწავლულობითა იგი ჰსჯობდა, და რომელიც ძნელი და მიუხდარი საქმე იყვის, ჰყარის რამლი და ამით შეიტყვის და ასრე თქვის: ამ ადგილშიგან ჩვენს მეტი ამ საქმის მცდელი და შემტყობი კაცი არა ჩანს. ჰყარა ბრძენმან კაცმან რამლი და კელმწიფის ქალი ნახა ერთსა მაგარსა ქვაბსა შიგან დევთაგან მიყვანილი, ასეთი ქვაბი იყო, რომ არას ღონით კაცს შესვლა არ შეეძლებოდა და არც მის ჟამში კაცთა ნათესავი იქ მისულ იყო. თავის ძმებს უთხრა, და წავიდნენ კელმწიფის ქალის გამოსაყვანად და მივიდნენ ქვაბისა ძირსა. გულადმან კაცმან აღარ მოუცადა თავის ძმათა და არც გუნებაშიგან შიშმან გაუარა, და არცა რა დევთა იქ ყოფნა მიიჩნია. შევიდა ქვაბშიგან, თურმე დენი სხვაგან სადმე წასულ იყვნენ. მარტო ქალი დახვდა, გამოიყვანა და ძმათ შეეყარა და წამოვიდნენ, დენი უკან მოეწივნენ. რა დევთა მოწევნა შეიტყვეს, დადგნენ გულადი და ძალიანი კაცი. შეექნათ ბრძოლა ძლიერი, კაცი დევთა ყველას მოერივა, მოსწყვიტეს და დახოცეს დევები. დევთა მოწევნასა და ბრძოლასა შიგან ქალი შეშინდა

და დასუსტდა, ჭკუა და ცნობა სრულად დაეფანტა და აღარ შეესმოდა რა. კაცთა ნახეს მკვდარი ქალი, ეწყინათ და მას ბრძენსა და აქიმსა ძმასა ესრეთ უთხრეს: ახლა ამისი შენ იციო, რასაც უზამ და ან რასაც სიბრძნესა და აქიმობასა მოახმარებ. მან მეცნიერმან კაცმან ყოველი სიბრძნე იხმარა და დაუწყო წამლობა, და მასვე წამსა მოაბრუნა და გაამთელა. წავიდნენ, მივიდნენ კელმწიფესთან და მიართვეს ქალი, და ამა კელმწიფემა ღმერთს მრავალი მადლი ჰკადრა და მრავალს ხანსა ღზინითა და სიხარულით შეექცა. იმა სამთა ძმათა ეგრე მოახსენეს: კემწიფეო, ჩვენ თქვენი ბრძანება ყველა გვითავებია და მოგვიგვრია თქვენი ასული და სამართალი თქვენს კელთ არის, რასაც წყალობას გვიზამო. კელმწიფემ გულოვანს კაცს ერთი დიდი სათავადო და სპარსალარობა უბოძა და ძალიანს კაცს იგი თავისი ასული შერთო და საბატონო სრულებით დაანება, და იგი ბრძენი კაცი ვეზირად დააყენა და ერთი სათავადო მას მისცა. აწე კელმწიფეო, ჩემი ასრეა, პირველ ბრძანებითა მღვთისთა მოვრჩი და მერმე ამ ბრძენთა კაცთა მიზეზითა. რა ეს არაკი დაათავა, კელმწიფეს ერთობ მოეწონა და მერმე ბრძანა: „მოიყვანეთ იგი დიაცი და ვჰკითხოთ, ეს რა ქმნა, რომ ჩემი შეურცხვენელი სახლი ესე გვარად შეარცხვინა და ამისთანა შეილიცა? თუ განგება და ღვთის მოწყალება არა ყოფილიყო და ჩემის შვილის ვეზირის სიბრძნეცა მღვთის წყალობის მიზეზათ არ შემქმნოდა, ჩემისა ხელითა ამ უბრალოს შვილის სისხლი დაიღვრებოდა და ჩემის ხელით ორივე თვალი უნდა წამომეთხარა, ჩემი ტახტი და სახელმწიფეო უმკვიდროთ გამხდარიყო!“

ქა დედაკაცის მოყვანა კელმწიფესთან.

მოიყვანეს იგი დიაცი ტახტისა პირსა გაყვითლებულითა პირითა. ზაფრანა და ქარვა შექმნილ იყო შიშითა. კელმწი-

ფემან შეხედა და ასე უბრძანა: „ჰე, ყოვლისა კაცისა პირის წყლის განმაქარვებელი და ბანოვანთა პატიოსნებისა და წმინდისა ნამუსისა დამსვრელი, რა ჰყავ ამისთანა საქმე? ყოველი სირცხვილისა უფალი თავ დადრეკილი და უპასუხო გახადე, ჩემის ბედნიერისა სახლისა და საწოლისა ღირს ქმნილმან, ჩემთა უბეთა შიგან ნაწოლმან ეს ჩემი ნაყოფი ცოდვისათვის როგორ მოინდომე? ღმერთმან შემოქმედმან ჩემთა თეთრთა წვერთა ზედან ნადენი ცრემლი შეიწირა და სიბერისა დროსა ერთი შვილი მომცა, შენც შვილად გეხელყოფოდა, ჯერეთ ცოდვა დაჰპატიჟე და მერე ჩემი სიკვდილი რად მოიადვილე? ესე ოდენი განასაკრთომელი ცოდვა და უხამსი საქმე, ანუ ეგდენი ტყუილი სიტყვები როგორ შეიწყნარე, მართალსა დაამსგავსე?“ ღიაცმან გაყვითლებული პირი სისხლის ცრემლითა შეახამა, ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, დედათ ბუნებისა მოცთობა და ნაკლულად დაბადება პირველად დაბადებულთა. ჩემმა უსირცხვილობამა ყველას უსირცხვილოს აჯობა, მე რა შენი შვილი ახალ მოწიფული ვნახე, არღვანსა ლაწვსი შავნი წამწამნი ფეხჩამოშვებით რიგზედან ზედ დადგმოდეს, და შავნი წარბნი გოზავილოანად ბროლზედან გაზიდული გაწვდილ იყო; თეთრისა ვარდისა ფერხთა ყურის ძირთა ბნელი ია მოფენილ იყო, იაგუნდისა ბაგეთა ქვეშე თეთრი მარგარიტი მნათობდა, და ზედან შავსა სუმბულსა ულვაშად ამოსვლა დაეწყო, ალვის შტო, ნორჩი ტანი აღმა აღმართულ იყო, მე ეგე და ისი ყველა დამავიწყდა, გულსა შიგან ესრეთ სურვილისა ბორჯალი ცეცხლი და კვამლი აღმეგრძნა, რომე მღვთის შიში და თქვენი მორიდება, ნამუსი და ჰკუა, პატივის საფარველი, ყველა ჩემის კელითა შევკეცე და დავდევე, საუკუნოსა ცეცხლი მისის შეყრის მოლოდინმა დამავიწყა, გაუსინჯავად და დაუცდელად ერთი ძნელი ხვაშიადი წამომცდა, მისის სიყვარულითა გახელებულმან რა ესე ისარი უხამსი პირდაღმა გავტყორციე, იმისი გარეშექცევა აღარ ეგებოდა, კელმწიფისა სინანული

უსარგებლოდ დავინახე, მერმე მომავალსა საქმესა გაუფრთხილ-
დი, სიკოცხლე ყოველის მიწისნაშობისათვის დიად ტკბილია,
და სიკვდილი საძნელო არის, ამას გამოვეკიდე და რო-
მელიცაღა ან სიტყვით შემეძლო და ან ხერხით მოვრჩომილ
ვიყავ, შენი შვილი მომკვდარ იყო, მას ჩემი სიკოცხლე მოერ-
ჩინა; მე შენის შვილის სიკვდილის მეტი არა მომარჩენდა რა,
ამისთვის ვეცადე ყოველის საქმით მისს სიკვდილსა, აწე არ იქნა
და აქამდისინ ვეცადე, ახლა ყოველის სატანჯველის ღირსი ვარ,
მოვსრულ ვარ ტკბილის სულის მიცემის ბაზარშიგან, ფერხი
გზაზედან დამიდგამს, თუმცა არ მემეტების, მაშინც გამომიმე-
ტებია“.

კელმწიფემან ვეზირთ უბრძანა: „რომლით სატანჯველი-
თა ხამს ამისი სიკვდილი?“ წამოდგა ერთი ვეზირი და მოახსენა:
„კელმწიფევ, ამას თვალების დათხრას ემართლებით, ყველა თვა-
ლების ბრალია და თვალით მოსწონებია და მოუნდომებია
თქვენი შვილი საავოდ“. მეორემან თქვა: „თვალების ბრალი არ
არის, ენა ამოგლიჯეთ ძირითვე, ენით ულაპარაკნია უშვერი
საქმე და თქვენი სიკვდილი“. ზოგმა ცხვირ-პირის დაჭრა მოახ-
სენა, ზოგმა კელისა და ფეხისა, ზოგმა სხვა რიგი სიკვდილი.
წამოდგა კიდევ სხვა ვეზირი და მოახსენა: „ეგ ყველა ტყული
არის. გული უნდა ამოვაგლეჯინოთ, გულშიგან რატომ გაუარა
აფმან საქმემან“. რა ეს რჩევა დედაკაცმან გაიგონა, ცოტად
გაიღიმა და ასრე თქვა: „ეგ საქმე ფინაჩისა და მელის არაკსა
ჰგავს“. და სთქვა არაკი ¹⁾).

თამსარა ლ ²⁾.

შრთსა ალაგსა ერთის ძველის მაშის მკეთებელი ფინაჩი
იყო, ტყავებს იქმოდის და მაშიეებს აკეთებდის. შემოეჩვია ერ-

1) უკანასკნელი სამი სიტყვა ჩვენს დედანში არ არის, მეორე ხელ-
ნაწერიდან შემოგვაქვს.

2) დედანში სწერია „არაკი“. სათვალავი ჩვენ მიუშმატეთ

თი მელა, შემოიპარის, მაშიეები და მეში ყველა შეუქამის. დალონდა ფინაჩი და ასე თქვა: „თუ მე იმას ერთს ხერხს არას. მოუგონებ, არ იქმნება“. დღესა ერთსა გააკეთა მახე და დაუგო შემოსაძრომსა კარზედან, დაიჭირა მელა და დაუშინა ჯოხითა თავში, ამდენი ჰსცა, დაბნიდა. ფინაჩს მკვდარი ეგონა, მელამ მისებურად თავი მოიმკვდნურა, სახლის გვერდით გაიტანა და დააგდო. მელამ ასე თქვა: „თუ ახლა წამოვხტე და წავიდე, არამცა ძაღლები გამომიდგნენ და დამიჭირონ და უფრო ავად მომივიდეს საქმე, ჯერ ასე ვიქმნები და როდესაც ძაღლები იქა აქა უკუიფანტებიან, მაშინ გავიქცევი“. ამა საქმით მელა იქავ დარჩა. რო მელიის სიკვდილი შეიტყეს, მრავალი კაცი მოვიდა სანახავად. ერთმან კაცმან თქვა: მელიის ყური წამლად კარგი გამიგონია, და მოსჭრა, ზოგმა ენა ამოართო, ზოგმა კბილები დააძრო, ერთმან გულს დაუწყოა გლეჯა. გულის ამოგლეჯა ერთობ ემწოვა, წამოხტა მელა და გარდაიხვეწა. აწე მისი არ იყოს, ისემც ღმერთი თქვენთვის გამოარჩევს, რაგვარადაც გულის ამოგლეჯას კარგად არჩევდეთ!

კელმწიფემან თავის შვილსაც ჰკითხა, ეს რომლის სატანჯელით მოვკლათო? კელმწიფეს შვილმან ესრეთ მოახსენა: „რაგინდა რა მრავლის დამნაშავე იყოს კაცი, დედაკაცის სისხლშიგან არ უნდა გაერიოს, და არცა კაცსა დედაკაცის სიკვდილი ენატრება, ამას სხვა არა გაეწყობა რა, ვირზედ უნდა შესვას და ლაფი დაასხას კაცმა, და ეს ქვეყანა ისე მოაროვინოს“. კელმწიფის შვილის ნათქვამი მოეწონათ, და შესვეს ვირზედ, თავს ლაფი დაასხეს და ის თემი და ქვეყანა თავ-ლაფიანი ვირით დააროვინეს.

რა კელმწიფემან დედაკაცის საქმისაგან მოიცალა, ვეზირნი თავ თავისთვის წავიდნენ, დარჩა მარტო სუმბატ აქიმი და შვილიც გვერთ უჯდა. სუმბატს ასე უბრძანა კელმწიფემ: „ბრძენო აქიმო, რადგან ყველა ზეგარდამო დაიწერების კაცის თავსა ზედა დაწერილი, რომე სანამდისინ სიკვდი-

ლისა ხარკისა მომხდელნი მომიხდებოდენ და ყოველისა კაცისა უხვანიშნოსა ბეგარასა მთხოვდნენ, მევე მოვკვდე ამ უხანოსა სოფლის დაღმენვინემდინ. სვიანისა ტახტიდან უნებელად გარდმომაგდებდნენ, ამ ჩემისა ნელისა ფეხითა შეუშფოდებელად გარდავხდე! რაც შენ ჩემზედან სიკეთე ჰქმენ, მეც გარდავიხადო. უბრძანა მეჭურჭლეთა, თავის შესამოსელი გამოაღებინა და თავით ფერხთამდინ სახელმწიფოსა შესამოსლითა შემოსა, მერმე სასწორზე შესვა და ცაღნით ოქრო შეუწონა და უბოძა და ერთი კარგი მისგანვე გამორჩეული ალაგი და სოფელი უბოძა. სუმბატ აქიმძან ტახტისა ფერხნი გარდაკოცნა და პირი მიწას დაჰსდვა და კელმწიფე ჯერისაებრ დალოცა ¹⁾ [და ვგრეთ მოახსენა:

კელმწიფეო, ღმერთმან შენი ორივე ცხოვრება ვითა გეფერებოდეს და ღირს ხარ, ვგრეთ უშურველად მოგცეს. მე თქვენი წყალობა არ მაკლია-რა, მარადის მონასა თვისის უფროსის მონება და სამსახური მართებს, მე შენს შვილს სწავლასა როგორ დაუშურვებდი, მაგრამ ყოველი განგებითა ღვთისათა იქნების, რაცა კაცსა გარდახდების თავსა ზედა თვისსა. კაცი როდესაც დაიბადების, რან გამოჰყვების ცნობა კეთილისა და ბოროტისა, და ყოველთა ზედა მოწყალება ღვთისა მიეფინების კეთილსა და ბოროტსა, როგორც მაზე აღყვავებულს წალკოტსაცა მიაღვების და მწვირესაცა, ვიდრე მწუხრადმდე, მაგრამ მზეს ვერათერს ავნებს, და მას ზედან ერთსა თიმსარსა მოგახსენბთ.

¹⁾ ეს პარაგრაფი გიორგი წერეთლის ხელთნაწერში ასეა მოთხრობილი:

რა კელმწიფემან დედაკაცის საქმისაგან მოიცალა და ვაზირნი თავთავისად წავიდენ, დარჩნენ მარტო სუმბატ ექიმი და კელმწიფისა შვილიცა გვერდ მჯდომი ახლდა. მაშინ უბრძანა სუმბატ ექიმსა: „ეს ჩემი საყვარელი შვილი სიბერის ქამს ღმერთმან მიბოძა და ყოველი ღვთისა განგებისაგან იქმნების, მაგრამ მრავალს ბრძენს და მეცნიერს კაცს მივა-

თამსარა ღა¹).

სთქვა არაკი: „ინდოეთის კელმწიფეს ერთი ვაზირი ჰყვან-
და და თავის სწორად მიაჩნდა, და სრულიად ინდოეთი იმის
კელთ იყო. შვილი არა ჰყვანდა, და როდის ღმერთმან მოხე-
და, უკანასკნელს ჟამს ერთი შვილი მისცა. როდესაც სწავ-
ლების დრო მოუვიდა, სასწავლოს მისცა. ასრე მალე ასწავ-
ლა, რომე ათის და თორმეტის წლისამ ყოველი სწავლა შე-
მოიკრიბა. მამამან მისმან საეტლოს აკითხვინა, თუ რომელის
ბედისა იყოს ძე ესე ჩემი. და ოდესაც ჰკითხა მერამლემან
და ჰყარა რამლი, ესრეთ მოახსენა: „ესე ძე შენი დიდად სვი-
ანი იქმნების და ბედნიერი, კელმწიფეთაგან დიდსა დიდება-
სა და პატივსა მიიღებს. თქვენ საქმესაც ასე იტყოდენ ბრძენ-
ნი და გონიერნი, რომ ურიგო საქმე არა ქმნას რაო. არცა
ამან ქმნას წინააღმდეგომი საქმე შენი, მაგრამ აქა რამლთა
შინა ერთი საქმე რამე დავინახე: როდესაც გაიზდების, შე-
ნად უკითხავად და ნება დაუერთველად შენის სახლისაგან რა-
ლსაც რასმე აიღებს, და ეს ვერ შეგვიტყვია, თუ რა არის“.
ვეზირს დიდად იამა, და როდესაც ხუთი წელი გამოვიდა, ვა-
ჟი მოიწიფა, ვეზირმან ესრეთ უთხრა: „შვილო, ამდენი კა-
ცი შეიქენ, კელმწიფისა მამისა ფერკთა კოცნა არ გლირსებია,
აწ წამობრძანდი და ნახე“. ვეზირი აღდგა და წარვიდა; და

ბარე და ვერა კაციმან ვერა მოჰკიდა-რა სწავლა, და მერმე შენ შენის
უფესკრულის მეცნიერებითა ასეთი საქმე უყავ, რომ მრავლის სწავლითა
დაკლექილი გული გაუხსენ და ასეთი კაცი შეიქმნა, დღეს ჩემს ტახტს
ჯეროვნად შეეფერების და საკელმწიფოს ჩემს მსგავსად განაგებს. ღმერთს
გარდა შენი დიდი მადლიერი ვარ, და ღმერთთანაც პირნათლად მიხვალ,
როგორათაც ჩემის ტახტის წინ ხარ პირ-ნათლად; ღმერთმან ეგების გარ-
დაგინადოს, თორემ მე ვერ გარდავიხდი, და ახლა სწორედ მითხარ, იმ
მსახურების მაგიერი ჩემგან რა გინდა, რომ გიბოძო? სუმბატ აქიმმა პი-
რი მიწას დასდუა, თაყვანი სცა. (ამის გაგრძელება ზემოთ ფრჩხილებში
მოგვყავს იმავე გიორგი წერეთლის ხელნაწერიდან).

¹) ეს სათაური დედანში არ არის.

სასახლისა სიახლოეს ბახჩა ჰქონდა, და ყვავილთა გაშლის დრო იყო; შებრუნდა მამის უკითხავად, და ბალშიგან ვარდი და სუნნელი ნერგის ყვავილები დაკრიბა, და ხელსახოცში ჩაიყარა, ტყავს ქვეშ დაიჭირა. რა მოვიდა კელწიფესთან, ვეზირი მიუძღვა და კელმწიფესა ფერკთა აკოცინა. ყმაწვილმან გაშალა ხელსახოცი და სურნელი ყვავილები კელმწიფეს მიართვა. დიდად იამა და ვეზირის ნასწავლები ეგონა. ვეზირმან არ მისწავლებიაო, შეფიცა. კელმწიფემან უბრძანა ვეზირსა და მუნაჯიფთა: „ის ერთი ნათქუამი ქართული როგორ მოხდა?“ ვეზირმან მოახსენა: „კელმწიფეო, დღეს გათავდა, ჩემად უკითხავად ყუავილი დაკრიფა და თქვენ მოგართვათ. კელმწიფეო, მუნაჯიფთა მისი ნაქმარი წინ და წინ შეიტყვეს, მომავალი საქმე არ დადგების, რომე არ გარდავიდეს, ჩვენს სიბრძნის ჭკუაში ასრე დაგვინახამს, რომე ავიცა და კარგიცა მომავალი საქმე არის და არ იქმნების, რომ კაცის თავს არ გარდახდეს]. ის დღე იმითი გარდაიარა, რო დილა გათენდა, კელმწიფემან ტახტისა და სრა ფარდაგისა მოკაზმა ბრძანა, თვითცა საკელმწიფოთა გვირგვინითა შეეკაზმა საგაზრახოთ, ვითამცა რასმე გასალმებას აპირებდა, და ბედნიერი ხმალი წელთა შემოირტყა. დაჯდა, და კელმწიფის შვილი, (და) ყველანი დასხეს, იაზრეს, რომე კელმწიფესა დიდი რამე საქმე აქვსო. უჩუმრობდენ და ყურის მიგდებით იყვნენ. კელმწიფემან ბედნიერი პირი აიღო და ესრეთ ბრძანა: „დიდება შენდა, მოსამართლეო, რომელმან ქვეყანისა და შენთა დაბადებულთა საქმე გარიგება ჩემებრთა უღირსთა მეფეთა დასხმით განაგე, ჩემიცა აქამომდე ინებე ტახტოსნობა, რომელიცა კაცობრივითა უძღურითა ხორციითა მართლ მსაჯულობა გამედრიკოს, შემინდევ!“ ცრემლით ესებრძანა, მერმე მიიქცა, ვეზირთა და დიდებულთა ეგრე უბრძანა: „ჩემნო დიდებულნო და ჩემისა ნებისა მძებნელნო, განგებამან მღვთისამან ესრე მე მაგონა, რომე აქა მდისინ ამის უხანოსა სოფლისა კიდევ, ვითა სხვანი კაცნი ხორციითა ვიმსახურე და განუსვენე, ახლა დრო არის, რომე

ღმერთსა ვმსახურო. რა გინდ არა სიმართლით იყოს კაცი ამ სოფელსა, მაშინცა სიმდიდრესა შინა სიკვდილსა სიგლახაკეში ჰსჯობს. აწე შემომივედრებია შვილი და საბატონო, მე გავალ ამ საწუთროსაგან და გაუშო ნიშნი შობისაგან გასავალ, რაცა დღენი ღმერთს მოუცემია“. რა ესრე მწარე მოსასმენი გაიგონეს ლაშქართა, იცოდეს, რომ აღარას საქმითა და აჯათა აღარ მოიშლებოდა ეს გაგებული მეფისა. ასეთი გრგვინვა შეიქმნა, რომე სამყარომ დასაქციელად თახთახი შექმნა. შვილი ტახტისა ფერხთა ქვეშე მიწასა დაემხო, პირის სახე გაიხეთქა, იძახდა: „კელმწიფეო, რა ნახე ჩემ შიგან ეგეთი სიკეთე, რომე ესეოდენსა მღვთისაგან დაბადებულსა სულსა და თქვენისა უსწორისა მამაცობითა შენახულსა და მღვთაებრითა სიმართლითა დამშვიდებულთა საკელმწიფოს ჩემთა ხელთა შიგან აგდებ, ესეთსა მძიმეთა ტვირთსა კიცვსა და უმწყსელსა ზურგსა მჰკიდებ, ჯერედ ვაჟობისა ქარი თავსა მიდგს, ტვინისა მღერა ჯერეთ არ დამწყნარებია, ყმაწვილოური ლხინი და შექცევა არ უნახავს; ესეთსა ზღვასა შემაცურვებ, რომ ჯერეთ ჩემთვის აღრე არის ეგ საქმე. ოდესცა ბრძანება მღვთისა მოსულ იყო, მაშინ ჯოჯოხეთისაგანაც უძნელე იყო თქვენისა ბედნიერისა პირისა უჭკრეტელობა“. კელმწიფემან აღარც ვეზირნი აუბნა და აღარც შვილი, გარდახდა ტახტიდაღმე. ბედნიერი ხმალი შემოიხსნა, და (შვილსა) წელთა შეარტყეს და სვიანსა ტახტსა უნებელად დასვეს; გვირგვინი მოიხადა და თავსა დახურა, ეგრე უბრძანა: „ჩემი საკელმწიფო ყოვლის ავის საქმისაგან განწმენდილი დამიგდია სამართლითა სავსეღმტერთაგან შეუფერებელი ..¹⁾).

კელმწიფემან ²⁾ მეჯლიში ბრძანა, სალარონი განახენა, გლახაკთა ზედა ესოდენი გასცა, რიცხვი არ შეიგნებოდა და

¹⁾ ამის შემდეგ კიდევ ჩვენს დედანში სიტყვებია: აწე ნუმცა დამბადებელისა წინაშე და ნურცა ჩემ წინაშე... (ამით თავდება ჩვენი დედანი).

²⁾ ამ სიტყვიდან დაწყებული ტექსტი ჩვენ შემოგვაქვს პეტერბურ-

უბრძანა ყოველთა: „ძე ჩემი დალოცეთ ერთგულებით და ღმერთსა ურიცხვი მადლობა შესწირეთ, რომელ ძე ესე ჩემი სიკვდილისაგან განერა. კელმწიფემან ვეზირთ ქება შეასხა და მრავალი მადლი უბრძანა მის ჟამითა: „ძე ესე ჩემი თქვენის სიბრძნითა და მეცნიერებითა სახიერმან ღმერთმან მომცა და თქვენისავე შრომითა გვამსა შინა სული ჩაუბრუნდა“. მრავალი უბოძა და ეგრეცა ყოველნი ვეზირნი მოიმაძღვა. მერე სუმბატ ბრძენსა, ვითა მისსა მეცნიერებასა ეფერებოდა, ეგოდენი ქება შეასხა და მრავალი მადლი უბრძანა; ეგოდენნი წყალობანი მიანიჭა, რიცხვი არ შეეგებოდა, სამოსლითა ძვირფასითა შემოსა და სწორ თავისა ჰყო.

მიერ ჟამიდგან ყოველნივე ღმერთსა აქებდეს და აღიდებდეს. განისმა ესე ამბავი ყოველსა ქვეყანასა, სმიდენ, მხიარულებდენ და შეექცევოდნენ, და არა იყო გულთა მათთა შეჭირვება. ძე მეფისა ესეთი ჭაბუკი და სიბრძნისა მქონებელი შეიქნა, რომელ ძველთაგანცა არა სმეოდათ მისებრი მხნე, ქველი კელმწიფე. ამაზედა უჭირველად იყო, და სრულიად ინდოეთი მის კელმწიფისა შემდგომად სამეფოდ მას გამოელოდნენ.

დასრულდა მათი ამბავი, მკითხველთა გულსა ნუცაოდეს მოეცემის შეჭირვება, სიხარულთა კიდევ.

ზოგიერთი სიტყვების ახსნა.

არიფი—ამოსონი, ამხანაგი, საუვარელი.

არღვანი—არღვანი—წითელი, მეწამული, ჯიგრის ფერი.

ასასი—უარული.

თიშარი—თიშალი—არაკი, ამბავი.

კაჭაჭი—ხელი ღერო ბაღასისა.

კუტალი—ხის დეჭი.

ღანთარნი—ღანჩარი, ღანჩარი—გლეხი ბრინჯის შემუშავებელი, სოფელი.

მალაზირი—საჭმელია.

მეჭკობსანი—მეჭლიბე.

მომართი—საბელზე მოსიარული, აკრობატი.

მუნაჯიბი—გარსკვლავთ მრიცხველი.

რამლი—სამისნო წიგნი, სამისნო იარაღები.

საღმუნი—საღამური.

სტანბო—სტამნი—პირფარით სარწმული ჭურჭელი.

უსული—სიღამაზე, მოხდენილობა.

ფასკუნჯი—მფრინველი, კრიფი.

ქებინი—მარი, მამდიანთ ცოლის მიზდი, მზითვი.

ქულბაქი—ღუქნები ბაზრისა.

ქანი—ადგილი, სადაც ლითონი ითხრება, მადანი.

ყაშალი, ყაშალა—ხავსი (? ეს სიტყვა არ არის ლექსიკონში).

შუშარი—თამაშობა, ცეკვა, რეკვა.

ჭობსანი—ქლიბი.

ჯუფთი—წვილი, ტოლი.

ს ა რ ჩ ე ვ ი კ ა რ ე ბ ი ს ა .

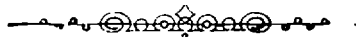
პარი ა.	დასაწყისი. ინდოვეთ კელმწიფისა ამბავი და ცხოვრება მისი	1
პარი ბ.	აქა უკეთესის ცოლისაგან მისვლა და ვეზირობის გამორჩევა მისგან	3
პარი გ.	კელმწიფის ქალისაგან უშვილოების პასუხის მოხსენება.	5
პარი დ.	აქა სუმბატ აქიმისაგან კელმწიფის შვილის წაყვანა და ყოვლის სიბრძნის სწავლების დაქადება	10
პარი ე.	წამოვიდა სუმბატ აქიმი და ასწავლა ძესა მეფისასა.	16
	ძიძისაგან წაყვანა კელმწიფის შვილისა	19
პარი ვ.	კელმწიფის შვილისაგან ხმის ამოდება	20
პარი ზ.	აქა ძიძისა ქართულით კელმწიფემ თავისი შვილი სასიკვდილოდ მისცა ჯალათებს	23
პარი ც.	მისვლა პირველისა ვეზირისა. კელმწიფის შვილის დამხსნელის სიტყვის მოხსენება კელმწიფის წინაშედ	26
პარი თ.	აქა დედაკაცისაგან მეორედ მისვლა კელმწიფესთან მისი შვილის სიკვდილისათვის მეორე დღესა	35
პარი ი.	მეორეს ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისვლა და კელმწიფის შვილის სიკვდილისაგან დახსნა იმ დღესა	37
პარი ია.	დედაკაცისგან მესამედ მისვლა	40
პარი იბ.	მესამე ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისვლა	43
პარი იგ.	დედაკაცისაგან მეოთხედ მისვლა. შვილის საჩივარი და დაბეზლება.	51
პარი იდ.	მეოთხე ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისვლა და კელმწიფის შვილის მორჩენა	52
პარი იე.	დედაკაცისაგან შეტყობა, რომ მეოთხე ვეზირი მისულა და კელმწიფის შვილი სიკვდილისაგან მოარჩინაო. წავიდა მეხუთედ	59
პარი ივ.	მეხუთე ვეზირისაგან შეტყობა და კელმწიფესთან მისვლა	60
პარი იზ.	კიდევ შეტყობა დედაკაცისაგან, რომ მეხუთე ვეზირი მისულაო და კელმწიფის შვილი მოურჩენიაო. ადგა და მეექვსედ წავიდა	65

კარი ივ. მეექვსე ვეზირისაგან შეტყობა, რომ დიაცის ქართუ- ლით კიდევ შეილსა ჰკლავსო კელმწიფეო	68
კარი ით. მეშვიდეთ მისვლა დედაკაცისაგან კელმწიფესთან გაათრე- ბული და სიბლიანი	75
კარი კ. შევიდა მეშვიდე უმცროსი ვაზირი კელმწიფესთან უშიშრად, ურიდლად	78
აქა კელმწიფის შეილისაგან ხმის ამოდება და სუმბატის გამოჩენა	83
კელმწიფის შეილმა მოციქულად ვეზირი აახლო მამასა თვისსა	84
კარი კა. კელმწიფისაგან თავისის შეილისა და სუმბატ აქიმის კმობა და მისვლა	84
აქა დედაკაცის მოყვანა კელმწიფესთან	99

ს ა რ ჩ ე ვ ი თ ი მ ს ა რ თ ა .

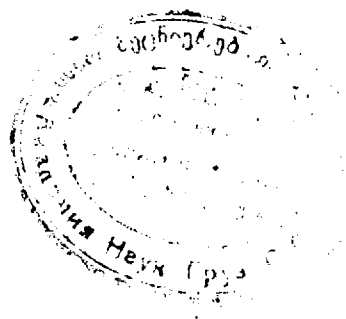
1. მელა, მაიმუნი და თევზი	8
2. ცილობა უფროსობაზე მგლისა, ზელისა და სპილოს შორის	9
3. ქიშპირის ხელმწიფე და მესპილოე	12
4. მაიმუნი, ცხვარი და სპილოები	25
5. თუთიყუში, მასპინძელი და უნაძუსო ცოლი	27
6. დედაკაცი, ორი მისი საყვარელი და ქმარი	33
7. მრეცხელი ტანისამოსისა და მისი შეილი	36
8. ერთი ჯუფთი დედალ-მამალი კაკაბი	38
9. დაკარგული ფული	39
10. ხელმწიფის შეილი და ქაჯი-ქალი	41
11. ბერი დიაცი და მტირალი გოშია	43
12. სამი სურვილი	48
13. მაიმუნი, ლორი და ხეხილი	51
14. კატა, ყმაწვილი და გველი	54
15. მეაბანოვე, მისი ცოლი და კელმწიფის შეილი	56
16. ბოზი დიაცის მიერ დაჭერა თავის ქმრისა	56
17. თაფლის მშოველი	59
18. ბოზი დიაცი მამამთილის გამაწბილებელი	61
19. ავაზაკი, მაიმუნი, და ლომი	66
20. დამალული ნაქსოვი	68

21. სქესის შეცვლა.	75
22. ლომის კვალი	92
23. კაცი, რომელსაც დედაკაცის აუგი შეუსწავლია	81
24. მოწამლული რძე	86
25. უგუნური დედა და ბობშის ჩაშვება ტაში.	87
26. ყმაწვილი არცხვენს დედის მიჯნურს	88
27. ყმაწვილი და ნაპარევი ფული	89
28. სანდალის ვაჭარი და ბრმა ბებერი.	91
29. მოტაცებული მეფის ასული და ოთხი მისი მძებნელი	97
30. მელამ თავი მოიმკვდარუნა	101
31. ქურდი ახალგაზდა	104



შეტდომების გასწორება.

83.	სტრიქ.	სწერია:	უნდა იყოს:
42	13 ზემოდამ	მას	მის.
—	18 —	აცონობეს	აცნობეს.
43	4 ქვიმოდამ	და და	და.
58	5 ზემოდამ	მიეხედა	მიეხადა ¹⁾ .
72	7 ქვემოდამ	ექმნათო	უქმნათო.
75	9 —	მიჰიკრავსო	მიჰკრავსო.
76	1 —	ჩემა	ჩემი.
82	3 —	მომკვლარიყო, მას	მომკვლარიყო, ამას.
91	15 ზემოდამ	თიმსარი კო	თიმსარი კს.
96	1 —	გვასმიერ	გვასმიეს.
—	12 —	თქვენის	თქვენის.



¹⁾ დედანში ასე სწერია, მაგრამ უნდა იყოს მიიხედა.